

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

JANI PYKÄRI

**Virhevastuu ja virheen seuraamukset käytetyn
auton kaupassa kuluttajansuojalain 5 luvun
mukaan**

Laskentatoimen ja rahoituksen
akateeminen yksikkö
Talousoikeuden
Pro gradu -tutkielma
Kauppatieteiden koulutusohjelma

Vaasa 2022

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen akateeminen yksikkö**

Tekijä:	JANI PYKÄRI		
Tutkielman nimi:	Virhevastuu ja virheen seuraamukset käytetyn auton kaupassa kuluttajansuojalain 5 luvun mukaan		
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Talousoikeus		
Työn ohjaaja:	Mika Kärkkäinen		
Valmistumisvuosi:	2022	Sivumäärä:	78

TIIVISTELMÄ :

Suomessa tehdään vuosittain noin 600 000 käytetyn auton kauppaa. Valtaosaa näistä kaupoista koskee kuluttajansuojalain (38/1978, KSL) 5 luvun (1242/2021) mukaisen tavarankaupan säännökset. Tavarankaupassa myyjänä toimii elinkeinonharjoittaja ja ostajana kuluttaja. Elinkeinoharjoittajan ja kuluttajan välinen suhde on kuluttajaoikeuden perussuhde. Kuluttajaoikeudessa on aina kysymys kuluttajan suojaamisesta suhteessa elinkeinonharjoittajaan. Kuluttajaa suojataan, koska on katsottu, että kuluttaja on sopimussuhteen heikompi osapuoli niin tiedollisesti kuin taloudellisestikin. Kuluttajansuojalain keskeinen tehtävä on varmistaa kuluttajan oikeudet tasapainottamalla tätä muuten lähtökohtaisesti epätasapainossa olevaa sopimusuhdetta.

Kuluttajaa suojaavasta sääntelystä huolimatta käytetyistä autoista tehdään vuosittain eniten valituksia kuluttajaneuvontaan. Valitukset koskevat pääsääntöisesti myyjäliikkeen virhevastuun ja auton vikojen välistä suhdetta sekä korjauskustannuksista vastuussa olevaa tahoa. Valitusten suurta määrää selittää osaltaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä tapahtuvan autokaupan vuosittainen arvo, joka on Suomessa hieman yli 6 miljardia euroa. Näiden seikkojen perusteella KSL 5 luvun säännösten soveltamisalaan kuuluva käytetyn auton kauppa muodostaa sekä yhteiskunnallisesti että taloudellisesti ajateltuna varsin merkittävän tutkimusaiheen.

Tämän tutkielman tarkoitus on perehtyä KSL 5 luvun virhevastuuta koskevaan sääntelyyn käytetyn auton kaupan näkökulmasta. Kun kuluttajan autossa ilmenee KSL 5 luvun mukainen virhe, hänellä on oikeus vedota KSL 5 luvun virheen seuraamuksiin. Näistä seuraamuksista tässä tutkielmassa keskitytään virheen oikaisua, hinnanalennusta sekä kaupan purkua koskevaan sääntelyyn. KSL 5 luku uudistui 1.1.2022 alkaen, kun uusi tavarankauppadirektiivi implementoitiin osaksi kansallista sääntelyä. Uudistuneiden säännösten lainopillinen tarkastelu vahvistaa tämän tutkielman ajankohtaista ulottuvuutta. KSL 5 luku muodostaa tämän tutkielman keskeisimmän tutkimusaineiston yhdessä aiheeseen liittyvien esitöiden, ratkaisukäytännön sekä oikeuskirjallisuuden kanssa.

Myyjänä toimivan autoliikkeen virhevastuu ilmenee käytetyn auton kaupassa ensinnäkin silloin, kun auto ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on siitä ostajalle ennen kauppaa antanut. Virhevastuu ilmenee myös, kun auto menee rikki ikäänsä ja ajomääräänsä nähden liian aikaisin. Käytetyn auton kohdalla virheen oikaisu korjaamalla ja hinnanalennus ovat vaihtamiseen ja kaupan purkuun nähden ensisijaisia virheen seuraamuksia. KSL 5 luvun uudistuksen yhteydessä kumottiin käytetyn auton virhearviointiin aikaisemmin vakiintuneesti sovellettu ”sellaisena kuin se on” -ehto. Kumoamisen johdosta käytetyn auton virheellisyyttä arvioidaan nyt samoin perustein kuin uuden auton virheellisyyttä.

AVAINSANAT: Kuluttajansuoja, elinkeinonharjoittaja, virhe, käytetty auto, seuraamus

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuksen kuvaus	6
1.2	Tutkimuksen tavoite ja aiheen raja	8
1.3	Tutkimusmenetelmä ja lähdeaineisto	9
1.4	Tutkimuksen rakenne	11
2	Kuluttajaoikeuden pääpiirteitä	13
2.1	Yleistä	13
2.2	Keskeisiä käsitteitä ja määritelmiä	13
2.2.1	Tarjonta, myynti ja välittäminen	13
2.2.2	Kulutushyödyke	16
2.2.3	Kuluttaja	18
2.2.4	Elinkeinonharjoittaja	19
2.2.5	Kollektiivinen ja individuaalinen kuluttajaoikeus	21
2.3	Kuluttajasopimukset	22
2.3.1	Sopimuksen synty ja peruuttaminen	22
2.3.2	Sopimusehdot	24
2.3.3	Sopimuksen tulkinta	24
3	Kuluttajansuojalain 5 luvun mukainen virhevastuu käytetyn auton kaupassa	26
3.1	Yleistä	26
3.2	Virheilmoitus ja virhevastuun takaraja	28
3.3	Käytetyn auton virhe	31
3.3.1	Sopimuksenmukaisuus	33
3.3.2	Yleiset vaatimukset	35
3.3.3	Kuluttajariitalautakunnan täsmennykset	47
3.4	Virheellisuuden määräävä ajankohta – virheolettama	48
3.5	Takuun merkitys	53
3.6	Oikeudellinen virhe	56

4	Kuluttajansuojalain 5 luvun mukaiset virheen seuraamukset käytetyn auton kaupassa	58
4.1	Yleistä virheen seuraamuksista	58
4.2	Virheen oikaisu korjaamalla tai vaihtamalla	58
4.3	Hinnanalennus ja kaupan purku	60
5	Yhteenveto	70
	Lähteet	74
	Oikeustapausluettelo	77

Lyhenteet

Digisopimusdirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/770, annettu 20. toukokuuta 2019, tietyistä digitaalisen sisällön ja digitaalisten palvelujen toimittamista koskeviin sopimuksiin liittyvistä seikoista.
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
HE	hallituksen esitys
HO	hovi oikeus
KKO	korkein oikeus
KKV	Kilpailu- ja kuluttajavirasto
KRIL	kuluttajariitalautakunta
KVL	kuluttajavalituslautakunta
MT	markkinatuomioistuin
t.	taltio
Tavarankauppadirektiivi	Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/771, annettu 20. toukokuuta 2019, tietyistä tavarankauppaa koskeviin sopimuksiin liittyvistä seikoista, asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivin 2009/22/EY muuttamisesta sekä direktiivin 1999/44/EY kumoamisesta.
vp	valtiopäivät

1 Johdanto

1.1 Tutkimuksen kuvaus

Suomessa tehdään vuosittain noin 600 000 käytetyn auton kauppaa, joista puolet tehdään merkkiliikkeissä, neljäsosa järjestäytymättömissä autoliikkeissä ja neljäsosa käytetyistä autoista vaihtaa omistajaa kuluttajien välisessä kaupassa. Valtaosa käytetyn auton kaupoista tapahtuu siten autoliikkeen ja kuluttajan välisessä sopimussuhteessa.¹ Kun kuluttaja ostaa auton autoliikkeestä, on kysymys tavarankaupasta², jota koskevat säännökset löytyvät kuluttajansuojalain (38/1978, KSL) 5 luvusta (1242/2021). Kyseisen luvun mukaisessa elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä kaupassa kuluttajaa suojataan heikomman suojan periaatteella³.

Tavarankauppaa koskevasta heikomman suojasta on säädetty KSL 5 luvun 2 §:ssä (16/1994). Säännöksen mukaan KSL 5 luvun säännöksistä ostajan vahingoksi poikkeava sopimusehto on mitätön, mikäli jäljempänä luvussa ei toisin säädetä. Kuluttajaa suojaavasta sääntelystä huolimatta käytetyistä autoista tehdään vuosittain eniten valituksia kuluttajaneuvontaan. Valitukset koskevat pääsääntöisesti myyjäliikkeen virhevas- tuun ja auton vikojen välistä suhdetta sekä korjauskustannuksista vastuussa olevaa ta- hoa.⁴ Vaikka tämän tutkielman pääasiallisena tavoitteena ei olekaan perehtyä suuren

¹ Autoalan tiedotuskeskus 2019. Ks. myös HE 180/2020 vp, s. 27, missä todetaan Autoalan Keskusliitto ry:n tietoihin perustuen, että Suomessa tehdään vuosittain noin 630 000 käytetyn auton kauppaa, joista noin 600 000 tapahtuu KSL 5 luvun soveltamisalan mukaisena kauppana elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välillä. KSL 5 luvun soveltamisalan mukaisia uusien henkilöautojen kauppooja tehdään vuosittain noin 70 000. Suomessa tehtävän autokaupan vähittäismyynnin arvo on Autoalan Keskusliitto ry:n mukaan vuosittain noin 8 miljardia euroa, josta KSL 5 luvun soveltamisalaan kuuluva osuus on hieman yli 6 miljardia euroa.

² Kuluttajansuojalain 5 lukua koskeva lakiuudistus tuli voimaan 1.1.2022. Tässä yhteydessä 5 luvun otsikko muuttui kuluttajankaupasta tavarankaupaksi. Muutosta perustellaan sillä, että nykyinen otsikko ilmentää luvun sisältöä aikaisempaa otsikkoa selkeämmin, ks. HE 180/2021 vp, s. 20.

³ Saarnilehto – Annola 2018, s. 23.

⁴ Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2018, Kuluttajavinkki: Mitä kannattaa tietää auton ostajan oikeuksista? Ks. myös HE 180/2020 vp, s. 27, missä todetaan, että Kilpailu- ja kuluttajavirasto käsitteli vuonna 2020 66 873 kuluttajayhteydenottoa, joista noin 20,90 prosenttia koski ajoneuvoja. Seuraavaksi eniten (noin 7,70 prosenttia) yhteydenottoja tuli elektroniikkaan ja kodinkoneisiin liittyen. Kuluttajariitalautakunta puolestaan ratkaisi esitöiden mukaan vuonna 2020 yhteensä 7 102 valitusta, joista 1163 koski käytettyjä

valitusmäärän taustalla oleviin seikkoihin, niin myyjän virhevastuuta koskevan lainsäädännön tutkiminen voi osaltaan selittää myös tätä ilmiötä.

Kuluttajansuojalain 5 lukua koskeva lakiuudistus tuli voimaan 1.1.2022. Uudistus haluttiin toteuttaa siten, että kansallinen sääntely säilyisi mahdollisimman ennallaan.⁵ Joiltakin osin sääntely kuitenkin muuttui. Uudistuksessa kumottiin esimerkiksi ”sellaisena kuin se on” -ehto⁶, jota on aikaisemmin vakiintuneesti sovellettu käytetyn auton virheellisuuden arvioinnissa. Kumoamisen seurauksena käytetyn auton virheellisyyttä arvioidaan nyt samoin perustein kuin uuden auton virheellisyyttä.⁷ Seuraavassa alaluvussa esiteltävien päätavoitteiden lisäksi tutkielman osatavoitteena on perehtyä tähän KSL 5 luvun uudistuneeseen sääntelyyn.

Tutkielma perustuu samoihin teemoihin keskittyneeseen kandidaatin tutkielmaan, joka valmistui keväällä 2019. Kandidaatin tutkielman valmistumisen jälkeen lainsäädäntö on uudistunut ja tekijän tieteellinen ymmärrys on kehittynyt. Tämä tutkielma on päivitetty lainsäädännöllisesti ajantasaiseksi ja sitä on myös syvennetty kauttaaltaan kandidaatin tutkielmaan verrattuna. Lisäksi tutkielma on pyritty kirjoittamaan kandidaatin tutkielmaa tieteellisempään muotoon.

autoja. Toiseksi eniten valituksista (121 kpl) koski asunnon huoltoon ja korjaukseen liittyviin materiaaleihin. Esitöissä kuitenkin painotetaan, että näistä lukumääristä ei voi vetää suoria johtopäätöksiä todellisiin hyödykekohtaisiin kuluttajansuojaongelmien lukumääriin, koska kaikki ongelmat eivät välttämättä tule kuluttajansuojaviranomaisten tietoon myyjien sisäisistä reklamaatiokäytännöistä johtuen.

⁵ HE 180/2021 vp, s. 26, missä myös arvioidaan, että muutokset eivät tule vaikuttamaan merkittävästi elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien oikeuksiin ja velvollisuuksiin.

⁶ ”Sellaisena kuin se on” -ehdosta säädettiin vanhan KSL 5 luvun 14 §:ssä. Ehto kuului seuraavasti: ”Jos tavara on myyty ”sellaisena kuin se on” tai samankaltaista varaumaa käyttäen, siinä katsotaan kuitenkin olevan virhe, jos: 1) tavara ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on ennen kaupantekoa antanut se ominaisuuksista tai käytöstä ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan; 2) myyjä on ennen kaupantekoa laiminlyönyt antaa ostajalle tiedon sellaisesta tavaran ominaisuuksista tai käyttöä koskevasta olennaisesta seikasta, josta hänen täytyy olettaa tietneen ja josta ostaja perustellusti saattoi olettaa saavansa tiedon, ja laiminlyönnin voidaan olettaa vaikuttavan kauppaan; tai 3) tavara on huonommassa kunnossa kuin ostajalla sen hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen on ollut perusteltua aihetta edellyttää.”

⁷ HE 180/2021 vp, s. 21.

1.2 Tutkimuksen tavoite ja aiheen rajaus

Tutkielman tavoitteena on kuvata, systematisoida ja tulkita käytetyn auton kauppaa kuluttajansuojalain 5 luvun säännösten sekä aiheeseen liittyvän ratkaisukäytännön näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena on perehtyä erityisesti myyjänä toimivan elinkeinonharjoittajan virhevastuun selvittämiseen etsimällä vastauksia kysymyksiin:

1. Miten ja minkälaisissa tilanteissa elinkeinonharjoittajan virhevastuu ilmenee käytetyn auton kaupassa?
2. Mitä keinoja virheen oikaisemiseksi on käytettävissä?

Tutkimuksessa keskitytään KSL 5 luvun tavarankaupan säännöksistä tavaran ominaisuuksia, virhettä ja virheen seuraamuksia koskeviin säännöksiin. Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan joitakin kuluttajansuojaoikeuden keskeisimpiä käsitteitä ja määritelmiä sekä kuluttajasopimuksille ominaisia pääpiirteitä. Tavarankäytön ominaisuuksia ja virhettä käsittelevistä säännöksistä tutkimuksen ulkopuolelle rajataan kokonaan asentamisesta johtuvaa virhettä koskeva 13 a § (1242/2021) sekä päivitysten laiminlyönnistä johtuvaa virhettä digitaalisia elementtejä sisältävässä tavarankaupassa koskeva 13 b § (1242/2021). Virheen seuraamuksia koskevista säännöksistä tutkimuksen ulkopuolelle rajataan kokonaan 17 § (16/1994) (oikeus pidäytyä maksusta), 19 a § (1242/2021) (hinnanalennuksen suuruus), 20 § (1242/2021) (vahingonkorvaus tavaran virheestä), 21 § (16/1994) (tuotevahingot), 22 § (1242/2021) (muun kuin myyjän vahingonkorvausvelvollisuus) sekä 22 a § (1242/2021) (hyvitystä koskevan vaatimuksen vanhentuminen).

Tutkielman ulkopuolelle rajataan kokonaan myös ne KSL 5 luvun säännökset, jotka koskevat tavaran luovutusta ja vaaranvastuuta (3–6 §:t), seuraamuksia tavaran luovutuksen viivästymisestä (7–11 §:t) sekä ostajan velvollisuuksia ja ostajan sopimusrikkomuksen seuraamuksia (23–28 a §:t). Myös KSL 5 luvun 28 b–32 §:t (muut säännökset tavarankaupassa) jätetään tämän tutkielman ulkopuolelle. Tutkielmasta rajataan lisäksi pois yksityisten henkilöiden väliset ja kahden elinkeinonharjoittajan väliset käytetyn auton kauppaa koskevat sopimukset. Myös huutokauppaa koskeva sääntely sekä valvontakei-

noihin, kuluttajaviranomaisiin ja riidanratkaisuelimiin liittyvät asiat rajataan tutkielmas-
ta pois. Siten tutkielma ei ota kantaa esimerkiksi siihen, onko tämänhetkinen kulutta-
jansuojaoikeudellinen valvonta- ja seuraamusjärjestelmä kokonaisvaltaisesti riittävän
tehokas ja nopea takaamaan kuluttajalle tarvittavan suojan epäkohtien ilmaantuessa.

1.3 Tutkimusmenetelmä ja lähdeaineisto

Tutkielman analysointimenetelmänä käytetään lainopillista tutkimusta eli oikeusdog-
matiikkaa. Tämä menetelmä soveltuu käytettäväksi, kun tarkastellaan voimassa olevan
lainsäädännön soveltamista käytännössä, koska oikeusdogmatiikan tehtävä on oikeus-
sääntöjen sisällön selvittäminen eli niiden tulkinta ja systematisointi. Oikeusdogmatiik-
ka on oikeustieteellisessä tutkimuksessa perinteisesti käytetty menetelmä, jossa tulkin-
ta edustaa käytännöllistä lainoppia ja systematisointi puolestaan lainopin teoreettista
puolta; nämä kaksi ovat myös vahvasti vuorovaikutuksessa toisiinsa.⁸

Tutkielman pääasiallisena tutkimusaineistona hyödynnetään aiheeseen liittyvää lain-
säädäntöä, lain esitöitä, oikeuskirjallisuutta sekä ratkaisukäytäntöä. Lainsäädännön
osalta kuluttajansuojalain 5 luku sisältää tutkielman kannalta merkittävimmät säännök-
set. Kuluttajansuojalaki on vahvasti velvoittava oikeuslähde, jonka säännösten sana-
muodon tarjoamaa ratkaisua on noudatettava ensisijaisesti, kun etsitään vastausta ku-
luttajaoikeudelliseen ongelmaan. Lain esityöt, kuten hallituksen esitykset, sekä oikeus-
käytäntö, kuten korkeimman oikeuden tai markkinaoikeuden ratkaisut, kuuluvat puo-
lestaan heikosti velvoittaviin oikeuslähteisiin. Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä voi-
daan käyttää tulkinta-apuna silloin, kun lain sanamuoto ei tarjoa selkeää vastausta rat-
kaistavana olevaan ongelmaan.⁹

Ratkaisukäytännön osalta tässä tutkimuksessa painotetaan kuluttajariitalautakunnan
ratkaisuja, joiden osalta on kuitenkin syytä mainita, että ne ovat vain suosituksia. Siten

⁸ Aarnio 2006, s. 238.

⁹ Peltonen – Määttä 2015, s. 12–27.

ne eivät saa oikeusvaikutusta tuomioistuimen tuomioiden tapaan.¹⁰ Kuluttajariitalautakunnan ratkaisut kuuluvat yhdessä oikeusperiaatteiden, oikeuskirjallisuuden sekä kuluttajaoikeudellisten linjausten kanssa kuluttajansuojaoikeuden oikeuslähteopillisessa hierarkiassa sallittuihin oikeuslähteisiin. Sallittuihin oikeuslähteisiin voidaan laintulkinnassa vedota, jos ratkaistavana oleva ongelma ei ratkea vahvasti ja heikosti velvoittavien oikeuslähteiden perusteella.¹¹ Myrskyn mukaan sallittuja oikeuslähteitä käyttämällä tavoitellaan parasta mahdollista laintulkinnallista lopputulosta¹². Vaikka kuluttajariitalautakunnan ratkaisut eivät varsinaisina oikeusohjeina toimikaan, niihin perehtymällä saadaan kuitenkin vastauksia kysymykseen, kuinka käytetyn auton kauppaa koskevia riitoja ratkaistaan käytännössä, kun kuluttaja on ostanut auton autoliikkeestä¹³.

Tutkimuksessa viitataan myös kuluttaja-asiamiehen linjaukseen ”Virhevastuu ja takuu autokaupassa”. Kyseinen linjaus perustuu kuluttajansuojalain säännöksiin, oikeuskäytäntöön sekä valvontaviranomaisten ratkaisuihin. Linjauksen tarkoitus on antaa ohjeistusta, neuvontaa ja tietoa kuluttajansuojalain soveltamisesta käytännössä. Linjauksen periaatteita seuraamalla yritys voi varmistaa oman toimintansa lainmukaisuuden ja kuluttajien luottamuksen säilymisen.¹⁴ Tässä tutkielmassa on hyödynnetty vain niitä linjauksen ohjeita ja esimerkkejä, jotka noudattavat uudistunutta KSL 5 luvun sääntelyä.¹⁵

¹⁰ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Kuluttajaviranomaiset ja riidanratkaisuelimet, Yksilölliset kuluttajariidat, Kuluttajariitalautakunta. Kuluttajariitalautakunnasta annetun lain 20 § (8/2007) kuuluu seuraavasti: ”Kuluttajariita-asiassa annettu lautakunnan päätös ei ole täytäntöönpanokelpoinen, eikä sillä ole tuomion oikeusvaikutuksia. Päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Lautakuntakäsittely ei estä asian viemistä yleisen tuomioistuimen käsiteltäväksi.”

¹¹ Peltonen – Määttä 2015, s. 24.

¹² Myrsky 2011, s. 22.

¹³ Kuluttajariitalautakunta 2020, Ajoneuvon kauppa.

¹⁴ Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2014, Kuluttaja-asiamiehen linjaukset.

¹⁵ Kyseinen kuluttaja-asiamiehen linjaus on vuodelta 2007 ja on nyttemmin siirretty vanhentuneisiin linjauksiin Kilpailu- ja kuluttajaviraston verkkosivuilta. Uudistuneeseen KSL 5 lukuun perustuvaa linjausta ei ole tutkielman tekohetkellä vielä julkaistu.

1.4 Tutkimuksen rakenne

Tutkielman ensimmäisessä luvussa kuvataan tutkimuskohde sekä tutkimuksen tavoite. Johdantoluvussa esitetään myös tutkimuskysymykset, ja rajataan tutkimus koskemaan vain sellaista käytetyn auton kauppaa, johon KSL 5 luvun tavaran ominaisuutta ja virhettä sekä virheen seuraamuksia koskevat säännökset soveltuvat. Toisessa pääluvussa tarkastellaan kuluttajaoikeuden keskeisiä käsitteitä, määritelmiä sekä kuluttajasopimukseen liittyviä pääpiirteitä.

Tutkimuksen kolmas pääluku keskittyy KSL 5 luvun mukaiseen virhevastuuseen käytetyn auton kaupassa. Luvussa tarkastellaan ensinnäkin virheilmoitusta sekä virhevastuun takarajaa. Tämän jälkeen käydään läpi käytetyn auton virhemäärittelyn perusta eli tavaran ominaisuuksia koskeva säännös sekä yleinen virhesäännös. Kyseinen alaluku rakentuu siten, että ensin kuvataan säännösten soveltamissystematiikkaa, minkä jälkeen on vuorossa perehtyminen varsinaisiin säännöksiin. Alaluvun lopuksi perehdytään kuluttajariitalautakunnan täsmennyksiin käytetyn auton virheen osalta. Edellä mainittujen teemojen lisäksi kolmannessa pääluvussa käsitellään myös virheolettamaa, takuun merkitystä sekä oikeudellista virhettä.

Tutkimuksen neljäs pääluku keskittyy kuluttajansuojalain 5 luvun mukaisiin virheen seuraamuksiin eli niihin keinoihin, joilla myyjä voi korjata vastuulleen kuuluvan virheen. Näistä seuraamuksista luvussa tarkastellaan ensinnäkin virheen oikaisua. Virheen oikaisu voi tapahtua siten, että myyjä joko korjaa virheen tai toimittaa viallisen tavaran tilalle virheettömän. Muut luvussa käsiteltävät virheen seuraamukset ovat hinnanalennus sekä kaupan purku.

Päälukujen 2, 3 ja 4 runko muodostuu tutkimuksen aihetta koskevista keskeisimmistä käsitteistä, määritelmistä sekä säännöksistä. Kutakin säännöstä pyritään kuvaamaan ja tulkitsemaan nojaamalla hallituksen esitöihin, kuluttaja-asiamiehen linjaukseen sekä kuluttajariitalautakunnan ratkaisuihin. Näiden oikeuslähteiden avulla pyritään ymmärtämään, mitä kullakin säännöksellä tarkoitetaan erityisesti käytetyn auton kaupan nä-

kökulmasta. Uudistuneen KSL 5 luvun sääntelyn tulkinnassa on hyödynnetty merkittävästi osin uudistusta koskevaa hallituksen esitystä. Tutkielma sisältää jonkin verran myös uuden ja vanhan KSL 5 luvun säännösten välistä vertailua sekä esimerkkejä siitä tavarankauppadirektiivin sääntelystä, jota uudistuksen yhteydessä ei implementoitu kuluttajansuojalakiin. Tutkielman viidennen pääluvun tarkoituksena on toimia sekä yhteenvetona tutkielman keskeisimpien seikkojen osalta että vastauksena tutkielman alussa esitettyihin tutkimuskysymyksiin.

2 Kuluttajaoikeuden pääpiirteitä

2.1 Yleistä

Kuluttajansuojaoikeuden keskeisempiä käsitteitä ovat kuluttaja ja yksityinen kulutus. Lisäksi kuluttajaoikeudessa on aina kysymys kuluttajan suojaamisesta suhteessa elinkeinonharjoittajaan. Tämä suhde on kuluttajaoikeuden perussuhde. Kuluttajaa suojataan, koska on katsottu, että kuluttaja on sopimuskumppanina elinkeinonharjoittajaan nähden heikommassa asemassa niin tiedollisesti kuin taloudellisestikin. Kuluttajasuojan lainsäädännöllisellä kehittämisellä pyritään tasoittamaan näiden kahden osapuolen välistä epätasapainoa sekä varmistamaan kuluttajan oikeudet. Juuri näistä syistä lainsäädännön rooli on merkityksellisempi kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välisissä sopimussuhteissa kuin esimerkiksi elinkeinonharjoittajien välisissä sopimussuhteissa. Toki yksityisten elinkeinonharjoittajien ja pienyritysten asema isompiin elinkeinonharjoittajasopimuskumppaneihinsa nähden saattaa olla joissakin tilanteissa kuluttajaan verrattavissa. Toistaiseksi pienyritysten suojaaminen on kuitenkin jäänyt kuluttajansuojan varjoon.¹⁶

2.2 Keskeisiä käsitteitä ja määritelmiä

2.2.1 Tarjonta, myynti ja välittäminen

Kuluttajansuojalain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan kuluttajansuojalaki koskee ”kulutushyödykkeiden tarjontaa, myyntiä ja muuta markkinointia elinkeinonharjoittajilta kuluttajille. Lakia sovelletaan myös, kun elinkeinonharjoittaja välittää hyödykkeitä ku-

¹⁶ Hemmo – Hoppu 2021., kohta 12. Kuluttajasopimukset; Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Kuluttajalainsäädäntö, Suhde muihin oikeudenaloihin. Mainittakoon tässä yhteydessä viittausteknisenä seikkana, että Hemmon ja Hopun teos on päivittyvä. Teoksen tiedoista ilmenee, että viimeisin päivitys on tehty 3.5.2021 ja sisältö on tarkistettu myös syyskuussa 2021. Päivityksiä teokseen on tehty vuodesta 2015 alkaen. Varsinaista julkaisuvuotta tiedoista ei kuitenkaan ilmene. Tästä syystä viittausmerkinnöissä kyseisen teoksen osalta käytetään vuotta 2021.

luttajille.” Viitasen mukaan säännöksestä ilmenevillä käsitteillä rajataan kuluttajaoikeuden soveltamisala. Hän korostaa, että säännös rajaa lain koskemaan vain tilanteita, joissa elinkeinonharjoittaja toimii hyödykkeen luovuttajana. Näin ollen esimerkiksi sellaisissa tilanteissa, joissa hyödyke siirtyy yksityishenkilöltä elinkeinonharjoittajalle, sovelletaan kauppalain (355/1987) säännöksiä.¹⁷ Kauppalaki on tahdonvaltainen ja sen lähdekohta on sopimusvapauden periaate. Tämä tarkoittaa sitä, että kauppalain erityinen tarkoitus ei ole suojata sopijapuolia toisiltaan, mistä johtuen osapuolet voivat itse päättää kenen kanssa ja minkälaisin ehdoin kauppoja tekevät. Sopimusvapautta rajoittavat kuitenkin tietyt sopimuksia yleisesti koskevat periaatteet. Tällaisia periaatteita ovat muun muassa varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929, oikeustoimilaki) 3 luvun pätemättömyysperusteet.¹⁸

Kuluttajansuojalain 1 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan kuluttajansuojalakia sovelletaan myös, kun elinkeinonharjoittaja välittää hyödykkeitä kuluttajalle. Viitasen mukaan säännöksen tarkoittamasta tilanteesta on kysymys esimerkiksi silloin, kun autoliike välittää eteenpäin yksityishenkilön omistaman auton kuluttajalle ilman, että omistusoikeus siirtyy välillä autoliikkeelle.¹⁹ KSL 1 luvun 2 §:n mukaan kauppaan koskevia säännöksiä sovelletaan myös vaihtoon. Tämä säännös soveltuu Viitasen mukaan puolestaan sellaiseen tilanteeseen, jossa kuluttaja autoa ostaessaan jättää vanhan autonsa osasuorituksena myyjänä toimivalle elinkeinonharjoittajalle. Viitanen painottaa, että näissä tilanteissa kuluttajansuojalakia sovelletaan myyjän koko suorituksen riippumatta siitä, mikä on ollut kuluttajan luovuttaman vaihtoauton arvo.²⁰

Kuluttajan autoliikkeelle vaihdossa luovuttaman auton virhearviointiin sovelletaan kauppalain säännöksiä, joiden perusteella kuluttaja saattaa joutua vastuuseen luovuttamassaan vaihtoautossa ilmenevistä vioista ja puutteista. Kuluttajan luovuttaman

¹⁷ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Soveltamisala ja peruskäsitteet, Tarjonta myynti ja välittäminen.

¹⁸ Wilhelmsson ja muut 2006, s. 11–17.

¹⁹ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Soveltamisala ja peruskäsitteet, Tarjonta myynti ja välittäminen.

²⁰ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Soveltamisala ja peruskäsitteet, Tarjonta myynti ja välittäminen.

vaihtoauton vastaanottanut autoliike voi vaatia esimerkiksi hyvitystä, jos vaihtoauto ei vastaa kuluttajan antamia tietoja, tai se on odotettua olennaisesti huonommassa kunnossa. Kuluttajariitalautakunta on esimerkiksi katsonut, että kuluttajan autoliikkeelle luovuttama auto oli öljynkulutuksen osalta virheellinen, kun otettiin huomioon auton ikä ja sillä ajetut kilometrit. Myös virheen korjauskulut olivat lautakunnan mielestä nousseet auton ikään, ajomäärään ja kauppahintaan nähden huomattaviksi. Korjauskulujen kohdalla painoi erityisesti se, että jos korjauskulut olisivat olleet tiedossa kaupan tekohetkellä, olisi auton vaihtohyvitys ollut lautakunnan näkemyksen mukaan selvästi pienempi. Tapauksen vaihtoautoa oli jouduttu korjaamaan kaupan jälkeen yli 8000 eurolla moottorin suuren öljymäärän kulutuksen vuoksi. Kuluttaja oli ennen kauppaa kirjallisesti vakuuttanut öljynkulutuksen olevan normaalia. Lautakunnan suosituksen mukaan kuluttajan tuli hyvittää vaihtoauton vastaanottaneelle autoliikkeelle vaihtoauton korjauksesta aiheutuneita kustannuksia.²¹

Tätä kuluttajariitalautakunnan antamaa suositusta on kritisoitu²² siitä, että se ei täytä kauppalain vaatimuksia. Kritiikki kohdistuu siihen seikkaan, että tapauksen autoliikkeeltä oli lain vaatimalla tavalla jäänyt osoittamatta, oliko auto ollut jo luovutushetkellä virheellinen. Asiassa oli nimittäin jäänyt epävarmaksi, oliko auton öljynkulutus alkanut ennen vai jälkeen kaupan, mistä johtuen lautakunta totesi, että vaihtoauton luovuttanut kuluttaja ei ole syylistynyt asiassa kauppalain 18 §:n mukaiseen tiedonantovirheeseen. Esitetystä kritiikistä todetaankin, että lautakunnan suosituksen olisi tästä johtuen tullut olla päinvastainen. Auton luovuttaneen kuluttajan virhevastuu olisi lain mukaan täyttynyt nimittäin vasta silloin, jos autoliike olisi tosiasiallisesti kyennyt osoittamaan, että auto oli ollut jo luovutushetkellä viallinen.²³ Asiaan liittyvän kauppalain 21 §:n 1 momentin mukaan ”Tavarain virheellisyyttä on arvioitava sen perusteella, millainen tavara on ominaisuuksiltaan vaaranvastuun siirtyessä ostajalle. Myyjä vastaa virheestä, joka tavarassa on ollut tänä ajankohtana, vaikka virhe ilmenisi vasta myöhemmin.” Näin

²¹ Ks. Kuluttajariitalautakunta 2018, Tiedotteet, Kuluttaja vastaa vaihtoajoneuvosta.

²² Ks. Lehtonen 2019, Myyjän vastuu autokaupassa.

²³ Ks. Lehtonen 2019, Myyjän vastuu autokaupassa. Ks. myös Kuluttajariitalautakunta 2018, Tiedotteet, Kuluttaja vastaa vaihtoajoneuvosta.

ollen, jos ostaja ei kykene osoittamaan, että autossa on ollut vika ”vaaranvastuun siirtymässä ostajalle”, niin ostajalla ei ole myöskään oikeutta virheseuraamukseen. Vaaranvastuun siirtymisen jälkeen autoon syntyneet virheet eivät ole pääsääntöisesti enää myyjän vastuulla.

2.2.2 Kulutushyödyke

Kulutushyödykkeellä tarkoitetaan KSL 1 luvun 3 §:n (16/1994) mukaan ”tavaroita, palveluksia sekä muita hyödykkeitä ja etuuksia, joita tarjotaan luonnollisille henkilöille tai joita tällaiset henkilöt olennaisessa määrässä hankkivat yksityistä talouttaan varten.” Pykälää koskevien esitöiden mukaan määritelmässä on ratkaisevaa huomata ensinnäkin, että kulutushyödykkeen kohderyhmänä on oltava luonnollinen henkilö. Kulutushyödykkeinä pidetään säännöksen mukaan myös sellaisia hyödykkeitä, joita luonnolliset henkilöt hankkivat olennaisissa määrin yksityistä talouttaan varten. Mikäli hyödykkeen käyttötarkoituksesta ei ole suoraan pääteltävissä, onko kyseessä kulutushyödyke, niin silloin esitöiden mukaan on kiinnitettävä huomio siihen, tarjotaanko hyödykettä luonnollisille henkilöille. Joidenkin hyödykkeiden kohdalla tilanne on kuitenkin sellainen, että vaikka niitä ei suoranaisesti markkinoida luonnollisille henkilöille, niin siitä huolimatta luonnolliset henkilöt hankkivat niitä olennaisissa määrin myös yksityistä talouttaan varten. Säännöksen mukaan nämäkin hyödykkeet siis saavat kuluttajansuojalain mukaisen suojan.²⁴ Viitanen mukaan tällaisia hyödykkeitä voivat olla esimerkiksi sementtisäkit ja moottorisahat.²⁵ Myös pakettiautot voidaan nähdä hyödykkeinä, joiden pääasialliseen kohderyhmään luonnolliset henkilöt eivät kuulu, mutta joita kuitenkin hankitaan myös yksityistä taloutta varten olennaisissa määrin.

Korkeimman oikeuden tapauksessa KKO 2012:101 oli kysymys muun ohella siitä, oliko käytetyssä pakettiautossa ilmenneen virheen osalta sovellettava kauppalain vai kuluttajansuojalain säännöksiä. Tapauksessa A oli ostanut B Oy:ltä pakettiauton harjoittaak-

²⁴ Ks. HE 360/1992 vp, s. 45–46.

²⁵ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Soveltamisala ja peruskäsitteet, Kulutushyödyke.

seen sillä maatalouteen liittyvää metsätaloutta. Ennen kauppaa autoon oli vaihdettu jakohihna sekä kiristin- ja apurullat B Oy:n työntekijän toimesta. Sittemmin A oli myynyt pakettiauton edelleen C Oy:lle, jonka käytössä auton jakopää ja suojakotelo olivat rikkoutuneet. Korkein oikeus katsoi alempien oikeusasteiden tapaan kuluttajansuojalain 4 §:n nojalla, että A:ta on pidettävä asiassa elinkeinonharjoittajana, koska hän oli hankkinut pakettiauton pääasiallisesti harjoittamaansa metsätaloutta varten, eikä auton pääasiallinen käyttötarkoitus ole siten ollut yksityistalous. Näin ollen A:n ja B Oy:n kauppaan sovellettiin kauppalakia eikä kuluttajansuojalakia.

Vaasan hovioikeus on aikanaan ratkaissut tapauksen, jossa maanviljelijä osti elinkeinonharjoittajalta kenttäsiirtekisahan. Maanviljelijä vaati, että kaupan purkua koskevassa asiassa sovellettaisiin kuluttajansuojalakia. Hovioikeus kuitenkin katsoi, että kenttäsiirtekeliä ei voitu pitää sellaisena hyödykkeenä, jota tarjotaan tai olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen. Lisäksi koska maanviljelijä oli hankkinut kenttäsiirtekelin käytettäväksi harjoittamassaan elinkeinotoiminnassa, niin häntä ei voitu hovioikeuden mukaan pitää kuluttajansuojalain tarkoittamana kuluttajanakaan. Näin ollen hovioikeus katsoi maanviljelijän vaatimuksesta huolimatta, että asiaan on sovellettava kuluttajansuojalain sijaan kauppalain säännöksiä.²⁶

Kulutushyödykkeen määrittelevässä säännöksessä on merkille pantavaa myös, että siinä mainittu luonnollisen henkilön käsite on esitöiden mukaan soveltamisalaltaan laajempi kuin yleiskielessä käytetty ilmaus ”yksityishenkilö” käsittäen siten myös esimerkiksi ammatinharjoittajat. Esitöissä kuitenkin korostetaan, että ammatinharjoittajille elinkeinoaan varten tarjotut hyödykkeet jäävät kuluttajansuojalain soveltamisalan ulkopuolelle, koska KSL 1 luvun 1 § mukaan kuluttajansuojalaki koskee vain markkinointia elinkeinonharjoittajilta kuluttajille.²⁷

²⁶ Vaasan HO 31.10.1991 t. 2032. Asiassa ei myönnetty valituslupaa korkeimpaan oikeuteen.

²⁷ Ks. HE 360/1992 vp, s. 45.

Kuluttaja-asiamies on linjannut, että auto on kestokulutushyödyke, jota on huollettava ja hoidettava säännöllisesti. Auton asianmukainen hoitaminen ja ohjeiden mukainen käyttäminen on ostajan vastuulla.²⁸

2.2.3 Kuluttaja

Kuluttajansuojalain 1 luvun 4 §:n (16/1994) mukaan kuluttajana pidetään luonnollista henkilöä, ”joka hankkii kulutushyödykkeen pääasiassa muuhun tarkoitukseen kuin harjoittamaansa elinkeinotoimintaa varten.” Säännöksen mukaan vain luonnollinen henkilö voi olla kuluttaja. Kuten edellä kulutushyödykkeen määritelmää tarkasteltaessa todettiin, myös ammatinharjoittajia pidetään luonnollisina henkilöinä. Sen sijaan kulutushyödykkeinä pidettäviä hyödykkeitä hankkivat oikeushenkilöt, kuten osakeyhtiöt, eivät ole kuluttajia, vaikka esimerkiksi pieni osakeyhtiö voi käytännössä olla kuluttajan kaltaisessa asemassa isompiin yhtiöihin verrattuna. Kuluttajaa koskevan säännöksen mukaan luonnollinen henkilö voi hankkia hyödykkeen sekä elinkeinotoimintaan että yksityiseen tarpeeseen. Tällöin hyödykkeen tulisi kuitenkin olla tarkoitettu pääasiassa yksityiseen tarpeeseen, jotta luonnollinen henkilö katsottaisiin kuluttajaksi. Luonnolliset henkilöt hankkivat hyödykkeitä erilaisissa rooleissa, ja esitöissä painotetaan, että rajanveto-ongelmien välttämiseksi kuluttajaa koskevan säännöksen tarkoitus on rajata kuluttajakäsitteen ulkopuolelle vain sellaiset tilanteet, joissa hyödyke hankitaan pääsääntöisesti liiketoiminnan luontoiseen tarkoitukseen. Liike- tai ammattitoiminnalla tarkoitetaan esitöiden mukaan kyseessä olevassa pykälässä sellaista toimintaa, johon liittyy kirjanpitovelvollisuus²⁹ sekä ammattimaista maatalouden harjoittamista. Esitöissä mainitaan esimerkkinä palkkatyöntekijä, joka ostaa kulutushyödykkeinä pidettäviä työvälineitä pääasiassa ammattiinsa liittyvien sivutulosten hankkimiseen. Tällainen

²⁸ Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, Myyjä vastaa virheistä – ostaja asianmukaisesta käytämisestä.

²⁹ Luonnollisen henkilön kirjanpitovelvollisuudesta säädetään kirjanpitolain (1336/1997) 1 luvun 1 a §:ssä (1620/2015).

palkkatyöntekijä voi esitöiden mukaan vedota työvälaineidensä osalta kuluttajansuojalakiin.³⁰

2.2.4 Elinkeinonharjoittaja

Kuluttajansuojalain 1 luvun 5 §:n (16/1994) mukaan elinkeinonharjoittajalla tarkoitetaan ”luonnollista henkilöä taikka yksityistä tai julkista oikeushenkilöä, joka tuloa tai muuta taloudellista hyötyä saadakseen ammattimaisesti pitää kaupan, myy tai muutoin tarjoaa kulutushyödykkeitä vastiketta vastaan hankittaviksi.” Säännöksen mukaan elinkeinonharjoittaja voi siis olla myös yksityisenä ammatinharjoittajana toimiva luonnollinen henkilö. Lisäksi säännöksen tarkoittamia elinkeinonharjoittajia voivat olla yksityiset oikeushenkilöt, kuten esimerkiksi osakeyhtiöt. Myös valtio tai kunta voi olla pykälän tarkoittama oikeushenkilö. Valtion ja kunnan tarjoamat lakisääteiset palvelut rajautuvat kuitenkin kuluttajansuojalain soveltamisalan ulkopuolelle, koska kuten pykälästä ilmenee, kulutushyödykettä tarjoavan elinkeinonharjoittajan on tarjottava hyödykettään tulonhankkimistarkoituksessa. Siten koska tulonhankkimistarkoitus ei ole esimerkiksi julkisyhteisön koulutusta tai terveydenhuoltopalveluita tarjoavien yksiköiden tavoitteena, niin kansalainen ei voi vedota kuluttajansuojalakiin mainittujen palveluiden kohdalla; ei siis siitäkään huolimatta, vaikka esimerkiksi terveydenhuoltopalveluihin sisältyy kansalaisen maksettavaksi jäävä omavastuuosuus.³¹

Poikkeuksen julkisyhteisön tarjoamista palveluista muodostavat rautatiekuljetukset ja postipalvelut, joihin sovelletaan kuluttajansuojalakia, koska asiakas joutuu osallistumaan kustannuksiin maksamalla käyttämistään palveluista osuuttaan vastaavan määrän.

³⁰ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Soveltamisala ja peruskäsitteet, Kuluttaja; HE 360/1992 vp, s. 46. Viitanen painottaa, että kuluttajakäsitteellä kuvataan henkilön roolia markkinoilla eikä mitään tiettyä ihmisryhmää. Hän muistuttaa, että kuluttajansuojalain nimenomainen tarkoitus on suojata kuluttajaa elinkeinonharjoittajaa vastaan. Tämän johdosta esimerkiksi yksityishenkilöiden välisiin sopimuksiin sovelletaan kauppalakia.

³¹ HE 360/1992 vp, s. 46; Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Soveltamisala ja peruskäsitteet, Elinkeinonharjoittaja.

rän.³² Tämä tarkoittaa sitä, että palvelua tarjoamalla pyritään kustannusvastaavuuteen, vaikka taloudellista hyötyä ei varsinaisesti haetakaan. Toinen peruste, miksi näihin palveluihin sovelletaan kuluttajansuojalakia, on se, että toiminnan harjoittaminen olisi myös yksityisille toimijoille mahdollista, koska kyseiset palvelut eivät sisällä julkisen vallan käyttämisestä.³³

Kuluttajansuojalain 1 luvun 5 §:n elinkeinonharjoittajan määritelmässä mainitaan myös ammattimaisuus, jota myös alkuperäisissä kuluttajansuojalain esitöissä elinkeinonharjoittajan toiminnan luonteelta edellytetään. Alkuperäisissä esitöissä ammattimaiselta toiminnalta ei kuitenkaan edellytetä pitkää kestoaikaa, kokopäiväisyyttä tai ympärivuotisuutta. Näin ollen esimerkiksi henkilöä, joka myy yritykseltä ostamansa tavaravaraston loppuun, olisi alkuperäisten esitöiden mukaan pidettävä ”tässä toiminnassaan” elinkeinonharjoittajana.³⁴ Viitanen mukaan ilmaisulla ”tässä toiminnassaan” tarkoitetaan sitä, että henkilö ei tavaravaraston loppuunmyynnin lisäksi muutoin harjoita elinkeinotoimintaa³⁵. Alkuperäisten esitöiden oikeusohjetta noudattaen käytettyjä autoja tilapäisesti, mutta ammattimaisesti, myyvää luonnollista henkilöä voitaisiin siten pitää määritelmän tarkoittamana elinkeinonharjoittajana. Tämä tarkoittaisi sitä, että tällaiselta henkilöltä ostettu auto nauttisi myös kuluttajansuojaa. Viitanen kuitenkin huomauttaa, että oikeuskäytännössä ammattimaiselta toiminnalta on edellytetty jatkuvuutta ja tiettyä kestoä. Ammattimaisuuden lisäksi oikeuskäytännössä on asetettu kuluttajansuojan kannalta oma merkityksensä myös sille, mikä on yrityksen tosiasiallinen toiminta.³⁶ Korkein oikeus ei nimittäin pitänyt ratkaisussaan KKO 2008:107 kuluttajalle hevosen myynyttä konsultointia harjoitettavaa osakeyhtiötä kuluttajansuojalain tarkoittamana

³² Jos junamatkan arvo on 50 euroa, niin kuluttaja maksaa matkasta täyden määrän eli 50 euroa. Toisin on asian laita esimerkiksi terveyskeskuslääkärin vastaanottomaksun osalta, josta asiakas maksaa vain omavastuuosuuden.

³³ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Soveltamisala ja peruskäsitteet, Elinkeinonharjoittaja.

³⁴ HE 8/1977 vp, s. 15. Ks. myös Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Elinkeinonharjoittaja.

³⁵ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Soveltamisala ja peruskäsitteet, Elinkeinonharjoittaja.

³⁶ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Soveltamisala ja peruskäsitteet, Elinkeinonharjoittaja.

elinkeinonharjoittajana siitäkään huolimatta, että kaupparekisteriin yhtiön toimialaksi oli merkitty myös hevosten omistaminen. Korkeimman oikeuden mukaan yhtiön toimintaa hevoskaupan osalta ei voitu pitää ammattimaisena, koska yhtiö ei muutoin harjoittanut hevosten tai muiden kulutushyödykkeiden kauppaa. Tämä oikeusohje on hyvä pitää mielessä myös käytetyn auton kaupassa, jos aikoo ostaa auton muulta kuin tosiasiallisesti autokauppaa harjoittavalta elinkeinonharjoittajalta.

2.2.5 Kollektiivinen ja individuaalinen kuluttajaoikeus

Kollektiivisella kuluttajaoikeudella tarkoitetaan sitä, että kuluttajansuojaoikeus suojaa kuluttajia kollektiivina. Tätä osaa kuluttajaoikeudellisesta sääntelystä koskevat erityisesti KSL 2 luvun markkinointia koskeva sääntely sekä KSL 3 luvun sopimusehtoja koskeva sääntely. Kollektiivisen kuluttajaoikeuden säännöksille on ominaista, että niillä haetaan suojaa samanaikaisesti suurelle määrälle kuluttajia. Tämän lisäksi on hyvä tietää, että kollektiivisen kuluttajaoikeuden säännösten vastaisiin epäkohtiin voi puuttua vain kuluttajaviranomainen. Siten yksittäisellä kuluttajalla ei ole oikeutta esittää vaatimuksia elinkeinonharjoittajalle, jos hän epäilee, että säännöksiä on rikottu. Näin siksi, koska henkilölle yksittäisenä kuluttajana ei ole vielä siinä vaiheessa aiheutunut henkilökohtaista vahinkoa. Väärinkäytöksiä havainnut kuluttaja voi kuitenkin ilmoittaa havainnoistaan kuluttajaviranomaiselle, joka voi määrätä kollektiivisia kuluttajansuojalain säännöksiä rikkoneen elinkeinonharjoittajan lopettamaan säännösten vastaisen menettelyn. Nykyinen sääntely ei mahdollista sitä, että kuluttajaviranomainen määräisi elinkeinonharjoittajalle taloudellisia sanktioita tällaisesta toiminnasta. Kuluttajaviranomaisten lisäksi kollektiivisen kuluttajaoikeuden asioita käsittelee myös markkinaoikeus.³⁷

Individuaalinen kuluttajaoikeus suojaa yksittäistä kuluttajaa suhteessa yksittäiseen elinkeinonharjoittajaan. Usein kuluttaja hakee kuluttajansuojalaista suojaa hankkimassaan kulutushyödykkeessä ilmenneen virheen johdosta. Individuaalinen kuluttajaoikeus kos-

³⁷ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Kuluttajansuojalainsäädäntö, Kollektiivinen kuluttajaoikeus. Kollektiivisuudestaan johtuen esimerkiksi KSL 2 luvun 7 § (olennaisten tietojen antamatta jättäminen) ei sovellu yksittäistapauksen arviointiin.

kee siten jo tehtyjä sopimuksia. Toisin kuin kollektiivisessa kuluttajaoikeudessa, individuaalisessa kuluttajaoikeudessa edellytetään kuluttajan omatoimisuutta tilanteessa, jossa hänelle on aiheutunut vahinkoa. Kuluttajan on tällaisessa tilanteessa pyrittävä ensisijaisesti sovitteluratkaisuun elinkeinonharjoittajan kanssa esimerkiksi hyvitystä pyytämällä. Mikäli sovintoa ei synny, kuluttaja voi olla yhteydessä kuluttajaneuvontaan, tai hän voi viedä asian kuluttajariitalautakuntaan. Tällainen kuluttajan ja elinkeinonharjoittajan välinen riita voidaan käsitellä myös yleisessä tuomioistuimessa. Jos elinkeinonharjoittajan katsotaan rikkoneen sopimusta, asiassa sovelletaan sopimusoikeudellisia seuraamuksia, kuten hinnanalennusta, vahingonkorvausta tai kaupan purkua.³⁸

Tämän tutkimuksen keskiössä olevan KSL 5 luvun säännökset kuuluvat individuaalisen kuluttajaoikeuden piiriin. Myös sopimuksen sovittelua ja tulkintaa (4 luku), eräitä kuluttajapalvelusopimuksia (8 luku) sekä taloelementtien kauppaa ja rakennusurakkaa (9 luku) koskevat säännökset kuuluvat individuaaliseen kuluttajaoikeuteen.

2.3 Kuluttajasopimukset

2.3.1 Sopimuksen synty ja peruuttaminen

Sopimus on oikeustoimi eli osapuolten välinen tahdonilmaisu siitä, että he ovat päässeet yksimielisyyteen haluamastaan muutoksesta oikeustilaan. Sitova sopimus syntyy, kun esitettyyn tarjoukseen on annettu hyväksyvä vastaus. Suullisesti sovittua sopimusta pidetään yhtä sitovana kuin kirjallista.³⁹ Sama tilanne koskee myös yksittäisiä sopimusehtoja: Jos sopijaosapuolet ovat sopineet kirjallisen sopimuksen ulkopuolella suullisesti joistain sopimusehdoista, niin nämä suullisesti sovitut ehdot ovat yhtä sitovia kuin kir-

³⁸ Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, Kuluttajansuojalainsäädäntö, Individuaalinen kuluttajaoikeus.

³⁹ Hemmo – Hoppu 2021, kohta 6. Sopimuksen tekeminen, alakohta Sopimuksen syntyminen. Hemmo ja Hoppu toteavat myös, että vaikka oikeustoimilaki koskee vain varallisuus oikeudellisia oikeustoimia, niin lain ensimmäisen luvun sopimuksen tekemisen yleisiä periaatteita voidaan pitää myös muiden oikeudenalojen peruseriaatteina. Ks. myös oikeustoimilaki 1 luku.

jallisestikin sovitut ehdot⁴⁰. Riitatilanteissa tällaisten suullisesti sovittujen ehtojen toteen näyttäminen saattaa kuitenkin olla haastavaa⁴¹. Käytetyn auton kaupassa myyjällä on näyttövelvollisuus siitä, että ostajalle on ennen kaupantekoa annettu tieto, jos auto joiltain osin poikkeaa autolle asetetuista yleisistä vaatimuksista. Myyjän on näyttövelvollisuutensa velvoittamana kyettävä jälkikäteen näyttämään myös, että ostaja on ennen kaupan syntymistä hyväksynyt tämän poikkeavan seikan. On suositeltu, että myyjä antaisi tiedot ostajalle kirjallisesti, vaikka varsinaista lainsäädännöllistä veloitetta asiasta ei olekaan: Kysymys on ennen kaikkea myyjän omasta edusta.⁴²

Kuluttajalla ei ole automaattista oikeutta peruuttaa tekemäänsä kauppaa myyjän kanssa, ellei tällaisesta ehdosta ole myyjän kanssa erikseen sovittu⁴³. Tästä pääsäännöstä poikkeaa KSL 6 luvun 7 §:ssä (1211/2013) määritelty etämyynti.⁴⁴ Kuluttajalla on nimittäin KSL 6 luvun 14 §:n 1 momentin (1211/2013) nojalla oikeus peruuttaa etämyyntisopimus ilmoittamalla siitä myyjälle peruuttamislomakkeella tai muulla yksiselitteisellä tavalla 14 päivän kuluessa siitä hetkestä, kun kauppa on sovittu tai tavara vastaanotettu. Kuluttajalla ei ole velvollisuutta perustella peruutusoikeuden käyttöä mitenkään. Jos kuluttaja käyttää peruutusoikeutensa, lakkaavat kaikki velvoitteet osapuolten välillä. Aikaisemmin peruuttamisilmoitukseksi riitti, että kuluttaja palautti tavaran elinkeinonharjoittajalle. Nykyinen laki kuitenkin velvoittaa kuluttajan ilmoittamaan peruuttamisesta myyjälle erikseen. Varsinaisen peruuttamislomakkeen lisäksi laissa tarkoitetuksi yksiselitteiseksi peruuttamisilmoitukseksi hyväksytään myös vapaamuotoinen ilmoitus, josta ilmenee kuluttajan halu sopimuksen peruuttamiseen. Tämä ilmoitus voi olla myös suullinen. On kuitenkin suositeltavaa, että ilmoituksesta jää kirjallinen dokumentti, koska kuluttajalla on näyttötaakka peruuttamisilmoituksen osalta.⁴⁵

⁴⁰ Bärlund 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 4. Kuluttajasopimukset, Sopimuksen synty, Oikeus toimien sitovuus.

⁴¹ Hemmo – Hoppu 2021, kohta 6. Sopimuksen tekeminen, alakohta Sopimuksen syntyminen.

⁴² HE 180/2021 vp, s. 49.

⁴³ Hemmo – Hoppu 2021, kohta 12. Kuluttajasopimukset, alakohta Kuluttajasopimusten erityispiirteitä, Sopimuksen peruuttaminen.

⁴⁴ Kyseisen pykälän mukaan etämyyntisopimuksella tarkoitetaan ”etämyyntiä varten luodussa myynti- tai palveluntarjontajärjestelmässä tehtävää kulutushyödykesopimusta, joka tehdään ilman, että osapuolet ovat yhtä aikaa läsnä ja jonka tekemiseen käytetään vain yhtä tai useampaa etäviestintä.”

⁴⁵ HE 157/2013 vp, s. 40.

2.3.2 Sopimusehdot

Sopimusehtoja ovat kaikki ne sopimuksen sisältämät seikat, jotka koskevat osapuolten oikeuksia ja velvollisuuksia. Sopimusosapuolia puolestaan velvoittavat kaikki ne ehdot, joista on päästy yksimielisyyteen. Kuluttajasopimuksissa ei saa käyttää kuluttajan kannalta kohtuuttomia sopimusehtoja. Tämä sopimusoikeudellinen kuluttajansuoja muodostaa reunaehdot niille velvoitteille, joita elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisessä sopimussuhteessa on noudatettava. Pätemättömyys on yksi olennainen keino torjua kuluttajan kannalta kohtuuttomia sopimusehtoja.⁴⁶ Tästä periaatteesta toimii esimerkkinä KSL 5 luvun 2 §, jossa säädetään luvun säännöksistä poikkeavat sopimusehdot mitättömiksi, ellei asiasta erikseen toisin säädetä. Korostettakoon, että pakottavuus koskee vain niitä ehtoja, jotka ovat epäoikeudenmukaisia kuluttajan näkökulmasta. Siten kuluttajan hyväksi kuluttajansuojalain säännöksistä poikkeaminen on hyväksyttävää, jos poikkeaminen johtaa elinkeinonharjoittajan vastuun tiukentumiseen tai kuluttajan aseman paranemiseen.⁴⁷

2.3.3 Sopimuksen tulkinta

Kuluttajasopimukseen saattaa sisältyä tulkinnanvaraisia kohtia. Tulkinnanvaraisuus voi johtaa sopijaosapuolten väliseen erimielisyyteen sopimuksen sisällöstä ja erimielisyyksiä saatetaan selvittää lopulta jopa kuluttajariitalautakunnassa tai tuomioistuimessa asti. Sopimuksen tulkinnalla pyritään selvittämään ja ratkaisemaan sopimukseen sisältyvät epäselvyydet. Lähtökohta tulkinnalle on sopimuksen sanamuoto. Mahdollisia sanamuodon aukkoja pyritään täydentämään osapuolten tarkoituksella, johon liittyvää tulkinta-apua haetaan esimerkiksi osapuolten aikaisemmista sopimuksista ja sopimus käytännöstä sekä kyseisen alan vakiintuneesta käytännöstä. Oman merkityksensä tulkintaan tuo myös osapuolten käyttäytyminen sopimuksen tekemisen jälkeen.⁴⁸

⁴⁶ Bärlund 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 4. Kuluttajasopimukset, Sopimusehdot, Pätemättömyys.

⁴⁷ Hemmo – Hoppu 2021, kohta 12. Kuluttajasopimukset, alakohta Kuluttajasopimuksia koskeva lainsäädäntö ja peruskäsitteet, Sääntelyn pakottavuus ja sopimuksen laatiminen, Pakottavuus.

⁴⁸ Bärlund 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 4. Kuluttajasopimukset, Sopimuksen tulkinta; Hemmo – Hoppu 2021, kohta 7. Sopimuksen keskeinen sisältö, alakohta Sopimuksen tulkinta.

Epäselvyyssäännöllä tarkoitetaan tulkintaperiaatetta, jonka perusteella sopimuksessa ilmenevät epäselvyydet tulkitaan sopimuksen laatijan vahingoksi. Tämä tulkintaperiaate nojaa siihen oletamaan, että laatijalla katsotaan olleen paremmat edellytykset ehkäistä mahdolliset sopimustekstin epäselvyydet. Erityinen merkitys epäselvyyssäännöllä on silloin, kun epäselviä vakiosopimusehtoja tulkitaan laatijana toimineen elinkeinonharjoittajan vahingoksi.⁴⁹ Kuluttajasopimukseen sovellettavasta epäselvyyssäännöstä on säädetty KSL 4 luvun 3 §:ssä (1259/1994), ja se kuuluu seuraavasti: ”Jos tässä laissa tarkoitetun sopimuksen ehto on laadittu etukäteen ilman, että kuluttaja on voinut vaikuttaa sen sisältöön, ja ehdon merkityksestä syntyy epätietoisuutta, ehtoa on tulkittava kuluttajan hyväksi.”

⁴⁹ Hemmo – Hoppu 2021, kohta 7. Sopimuksen keskeinen sisältö, Sopimuksen tulkinta, Sopimuksen tulkintaperiaatteista, Epäselvyyssääntö.

3 Kuluttajansuojalain 5 luvun mukainen virhevastuu käytetyn auton kaupassa

3.1 Yleistä

Kuluttajansuojalain 5 lukua koskeva uudistus tuli voimaan 1.1.2022 alkaen. Uudistuksella pantiin täytäntöön tavarankauppadirektiivi (EU) 2019/77.⁵⁰ Tavarankauppadirektiivi on lähtökohtaisesti täysharmonisoiva. Kuluttajaoikeudellisissa täysharmonisointidirektiiveissä määritetään kuluttajansuojalle annettava vähimmäis- ja enimmäistaso. Tällaisten direktiivien säännöksistä ei saa poiketa, mikäli toisaalla direktiivissä ei ole nimenomaisesti niin säädetty. Täysharmonisointidirektiivit sitovat kansallista lainsäätäjää siten tiukemmin kuin vähimmäisdirektiivit, jotka määrittävät pelkästään kansalliselle kuluttajansuojalle annettavan vähimmäistason. Sekä vähimmäis- että täysharmonisointidirektiivit muodostavat yhdessä EU-asetusten kanssa sekundaarisen EU-oikeuden keskeisimmät välineet, joilla pyritään yhtenäistämään EU:n jäsenvaltioiden lainsäädäntöä. EU-asetukset ovat heti voimaantulonsa jälkeen suoraan sovellettavaa oikeutta kaikissa jäsenvaltioissa aivan samalla tavalla kuin jäsenvaltioiden oma kansallinenkin oikeus. Direktiivien voimaantulo sen sijaan vaatii jokaiselta jäsenvaltiolta direktiivien säännösten implementointia eli kansallista voimaan saattamista.⁵¹ Uutta KSL 5 lukua koskevissa esitöissä todetaan, että tavarankauppadirektiivin täytäntöönpanon yhteydessä on käytetty direktiivin mahdollistamaa kansallista harkintavaltaa siten, että sääntely säilyisi kansallisesti mahdollisimman ennallaan⁵².

⁵⁰ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/771, annettu 20. toukokuuta 2019, tietyistä tavarankauppaa koskeviin sopimuksiin liittyvistä seikoista, asetuksen (EU) 2017/2394 ja direktiivin 2009/22/EY muuttamisesta sekä direktiivin 1999/44/EY kumoamisesta.

⁵¹ HE 180/2021 vp, s. 5; Viitanen 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 1. Kuluttajaoikeuden pääpiirteet, EU-kuluttajaoikeus. Yhdenmukaistamisen tasosta säättävä tavarankauppadirektiivin 4 artikla kuuluu seuraavasti: ”Ellei tässä direktiivissä toisin säädetä, jäsenvaltiot eivät saa kansallisessa lainsäädännössään pitää voimassa tai ottaa käyttöön tässä direktiivissä vahvistetuista säännöksistä poikkeavia säännöksiä eivätkä myöskään tiukempia tai sallivampia säännöksiä erilaisen kuluttajansuojan tason varmistamiseksi.”

⁵² HE 180/2021 vp, s. 26.

Tavarankauppadirektiivin implementoinnin yhteydessä KSL 5 luvun otsikko muutettiin kuluttajankaupasta tavarankaupaksi⁵³. Samaan aikaan tavarankaupan uudistuneiden säännösten kanssa tuli voimaan myös kokonaan uusi KSL 5 a luku, joka sisältää säännökset digitaalista sisältöä ja digitaalisia palveluja koskevista sopimuksista. Kyseisen luvun säännöksillä saatettiin kansallisesti voimaan digisopimusdirektiivi (EU) 2019/770⁵⁴. Uuden KSL 5 a luvun johdosta tavarankauppaa koskevaa KSL 5 lukua sovelletaan joiltakin osin aikaisempaa rajoitetummin, kuten esimerkiksi tilanteissa, joissa on kyse yksinomaan digitaalisen sisällön siirtovälineenä käytettävästä tavarasta⁵⁵.

Käytetyn auton kaupan näkökulmasta KSL 5 luvun merkityksellisimmät uudistukset liittyvät tavaran ominaisuuksia, virhettä sekä virheen seuraamuksia koskevien säännösten muutoksiin.⁵⁶ Uudistuksen seurauksena virheettömän tavaran ominaisuuksista säädetään nykyisessä KSL 5 luvussa entistä tarkemmin: Tavarana tulee ensinnäkin olla sovitun mukainen, minkä lisäksi myös yleisten vaatimusten on tavarana osalta täytyttävä. Toinen merkityksellinen käytetyn auton kauppaa koskeva muutos on ”sellaisena kuin se on” -ehdon kumoaminen. Kyseistä ehtoa on ennen uudistusta käytetty vakiintuneesti käytetyn auton virhettä arvioitaessa, mutta nyt kumoamisen jälkeen käytetyn ja uuden auton virhettä arvioidaan samoin perustein. Kolmas merkittävä muutos liittyy virheoletamaan, jota pidennettiin kuudesta kuukaudesta vuoteen. Näiden muutosten lisäksi myös virheen seuraamuksia eli ostajan oikeussuojakeinoja koskevaa sääntelyä täsmennettiin. Täsmennysten tarkoituksena on selkeyttää ensinnäkin ostajan valinnanvapautta oikeussuojakeinoa valittaessa ja toiseksi niitä tilanteita, joissa ostaja esittää hinnanalennukseen ja kaupan purkuun liittyviä vaatimuksia.⁵⁷

⁵³ HE 180/2021 vp, s. 20.

⁵⁴ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/770, annettu 20. toukokuuta 2019, tietyistä digitaalisen sisällön ja digitaalisten palvelujen toimittamista koskeviin sopimuksiin liittyvistä seikoista.

⁵⁵ Ks. HE 180/2021 vp, s. 20 ja s. 31–32, missä myös soveltamisalasta tarkemmin.

⁵⁶ Ks. HE 180/2021 vp, s. 27, missä arvioidaan lisäksi, että uudistuneen tavarankauppasääntelyn käytännön vaikutukset tulevat kohdistumaan ennen kaikkea kalliiden ja teknisesti monimutkaisten hyödykkeiden, kuten autojen kaupan.

⁵⁷ HE 180/2021 vp, s. 21–22.

3.2 Virheilmoitus ja virhevastuun takaraja

Ostajan virheilmoituksesta säädetään KSL 5 luvun 16 a §:ssä (1242/2021). Pykälän 1 momentin mukaan ostaja ei saa vedota tavaran virheeseen, mikäli hän ei ilmoita virheestä myyjälle kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun hän on virheen havainnut tai hänen olisi pitänyt se havaita. Virheilmoitus voidaan kuitenkin tehdä aina kahden kuukauden kuluessa virheen havaitsemisesta. Virheilmoitus voidaan 1 momentin mukaan tehdä myös elinkeinonharjoittajalle, joka on toiminut kaupassa välittäjänä myyjän luokun tai on muuten sitoutunut vastaamaan tavaran ominaisuuksista. Uutta KSL 5 lukua koskevan hallituksen esityksen mukaan ilman tätä kyseistä reklamaatiovelvollisuutta koskevaa säännöstä, kuluttajalla olisi oikeus vedota virheeseen velan vanhentumisesta annetussa laissa (728/2003, vanhentumislaki) asetettujen määräaikojen puitteissa. Esitöiden mukaan tämä johtaisi väistämättä sellaisiin tilanteisiin, joissa myyjä tulisi tietoiseksi virheestä mahdollisesti vasta pitkän ajan kuluttua virheen ilmenemisestä, mikä tekisi virheen korjaamisesta haastavampaa.⁵⁸

Oikeuskirjallisuudessa on esitetty, että virheilmoitusta koskeva säännös on tulkinnanvarainen ja jättää avoimeksi joitakin kysymyksiä. Tulkinnanvaraisena on pidetty esimerkiksi kysymystä, mitä tarkoitetaan virheilmoitusta koskevassa säännöksessä, eli nykyisen KSL 5 luvun 16 a §:n 1 momentissa, mainitulla kohtuullisella ajalla, jonka puitteissa virheilmoitus on tehtävä.⁵⁹ Kun tätä kysymystä pohditaan, on hyvä muistaa, että kuluttajalle ei ole kuluttajansuojalaissa asetettu mitään velvollisuutta tarkastaa tavaraa jonkun tietyn ajan sisällä kaupan jälkeen. Myöskään ehdotonta takarajaa virheilmoituksen tekemiselle ei ole virheilmoitusta koskevassa säännöksessä tai muuallakaan kuluttajansuojalaissa säädetty.⁶⁰ Pääsääntönä voidaan pitää sitä, että ostajan on ilmoitettava virheestä myyjälle kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun hän havaitsi virheen tai hänen

⁵⁸ HE 180/2021 vp, s. 34, missä todetaan myös, että pykälä vastaa aikaisempaa KSL 5 luvun 16 §:ää.

⁵⁹ Ks. Peltonen – Määttä 2015, s. 319, joiden mukaan reklamaatio aiheuttaa tulkintaongelmia erityisesti, kun pohditaan kohtuullista reklamaatioaikaa, reklamaatiovelvollisuuden alkamisaikaa sekä sitä, kenelle reklamaatio on tehtävä.

⁶⁰ Ks. Bärlund 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 4. Kuluttajasopimukset, Tavarán virhe, Virheilmoitus. Ks. tarkastusvelvollisuudesta myös HE 360/1992 vp, s. 61.

olisi pitänyt se huomata. Virheilmoituksen tekemiselle on 1 momentin mukaan kuitenkin aina kaksi kuukautta aikaa siitä hetkestä, kun ostaja on havainnut virheen. Tämän perusteella voidaan todeta, että kohtuullinen aika virheilmoituksen tekemiselle on aina vähintään kaksi kuukautta.⁶¹

Kun arvioidaan kohtuullista aikaa, joka ylittää säännöksessä mainitun kaksi kuukautta, on otettava huomioon ensinnäkin, minkälaisesta tavarasta on kysymys. Tämän lisäksi myös ostajan asiantuntijuus tuo arviointiin oman merkityksensä. Nämä seikat tulevat arvioitavaksi etenkin, kun mietitään virheilmoitusta koskevan pykälän säännöstä ”tai hänen olisi pitänyt se havaita”. Peltonen ja Määttä toteavatkin, että esimerkiksi tavaran monimutkaisuus voi venyttää kohtuullista aikaa, mutta myös kuluttajan mahdollinen asiantuntijuus ja tietous hyödykkeen ominaisuuksista on otettava arvioinnissa huomioon⁶². Bärlund korostaa, että virheilmoituksen ajankohtaan vaikuttaa luonnollisesti myös, jos tavarassa ilmenee piilevä vika vasta vuosia kaupanteon jälkeen. Hän jatkaa, että virheilmoituksen takarajana on kuitenkin pidettävä vanhentumislain 7 §:n 2 momentissa mainittua 10 vuoden vanhentumisaikaa⁶³. Myös uutta KSL 5 lukua koskevissa esitöissä todetaan, että myyjän virhevastuu rajautuu viimeistään yleisen vanhentumisajan perusteella⁶⁴.

Kuluttajariitalautakunta on pohtinut kohtuullista reklamaatioaikaa käytetyn auton kauppaa koskevassa tapauksessa, jossa kuluttaja oli tehnyt virheilmoituksen ilmastointilaitteessa ilmenneen vian takia yli kaksi kuukautta kaupanteon jälkeen. Kuluttaja oli ostanut auton 12.4.2010 ja ilmastointilaitteen vika oli selvinnyt hänelle 15.7.2010. Ta-

⁶¹ Peltonen – Määttä 2015, s. 319. Ks. myös HE 180/2021 vp, s. 15, missä todetaan muun muassa, että sopimuksen osapuolet eivät voi sopia kahta kuukautta lyhyemmästä virheilmoitusajasta, koska kuluttajansuojalaki on pakottava kuluttajan hyväksi. Virheilmoitusaikaa koskevalla säännöksellä ei kuitenkaan rajoiteta kuluttajan oikeutta vedota virheeseen kohtuullisen ajan sisällä. Esitöiden mukaan tämä kohtuullinen aika voi olla pidempi kuin kaksi kuukautta.

⁶² Peltonen – Määttä 2015, s. 319. Ks. lisäksi HE 180/2021 vp, mm. s. 27, missä teknisesti monimutkaisilla hyödykkeillä tarkoitetaan muun muassa autoja.

⁶³ Bärlund 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 4. Kuluttajasopimukset, Tavaravirhe, Virheilmoitus. Ks. myös HE 89/2001 vp, s. 9, missä painotetaan myyjän virhevastuuajan pohdinnan yhteydessä, että ajoneuvon kaltaisten kestopulustavarojen piilevä virhe voi ilmetä myöhemmin kuin kaksi vuotta kaupanteosta.

⁶⁴ Ks. esim. HE 180/2021 vp, s. 1.

pauksessa oli siten kysymys muun muassa siitä, onko kuluttaja menettänyt reklamaatio-oikeutensa. Kuluttajariitalautakunnan näkemyksen mukaan ilmastointilaitteen vika ei välttämättä ilmene selvästi muulloin kuin kesäaikana, jolloin ilmastointia tyypillisesti käytetään auton sisätilojen viilentämiseen. Tästä syystä lautakunta piti uskottavana kuluttajan kertomusta siitä, miksi hän oli havainnut ilmastointilaitteen vian vasta heinäkuussa. Tämän perusteella lautakunta katsoi, että kuluttaja oli ilmoittanut ilmastointilaitteen viasta kohtuullisessa ajassa sen jälkeen, kun hän oli havainnut virheen.⁶⁵

Virheilmoituksen osalta voidaan kysyä myös, mistä ajankohdasta kahden kuukauden virheilmoitusaika alkaa kulumaan. Vaihtoehtojahan on säännöksen mukaan kaksi: Ensimmäisenä vaihtoehtona on se ajankohta, kun ostaja on havainnut virheen, ja toisena se ajankohta, kun hänen olisi pitänyt se havaita. Kuluttajavalituslautakunta (KVL) on linjannut tähän kysymykseen liittyen, että kahden kuukauden reklamaatioaika käynnistyy nimenomaisesti siitä hetkestä, jolloin kuluttajan olisi pitänyt havaita virhe⁶⁶. Vanhaa virheilmoitussäännöstä koskevissa esitöissä korostetaan lisäksi, että olennainen merkitys kuluttajan virrehavainnoinnissa on asetettava myös kunkin tilanteen tapauskohtaisille olosuhteille. Kuluttajaostajalta ei nimittäin voida edellyttää, että hän tunnistaa esimerkiksi tekniseen laitteeseen tulleen häiriön välittömästi virheeksi, vaan tällainen häiriö saattaa osoittautua virheeksi vasta siinä vaiheessa, kun laite on viety korjattavaksi. Muun muassa tämän perusteella kuluttajalta ei siten pääsääntöisesti voida vaatia yhtä nopeaa reklamaatiota kuin esimerkiksi elinkeinonharjoittajien välisessä kaupassa vaaditaan.⁶⁷ Virheilmoitusta koskevassa säännöksessä on merkille pantavaa vielä se, että mikäli ostaja ei kuitenkaan vetoa virheeseen kahden kuukauden kuluessa tai tapauskohtaisesti määritellyn kahta kuukautta pidemmän kohtuullisen ajan puitteissa, niin hän menettää kaikilta osin oikeutensa vedota virheeseen. Tähän sääntöön on kuitenkin säädetty kolme poikkeusta KSL 5 luvun 16 a §:n 2 momentissa. Jos jokin näistä

⁶⁵ KRIL 7.2.2011 dnro 2672/33/10.

⁶⁶ Ks. KVL 15.3.2005 dnro 03/33/578. Kuluttajavalituslautakunta on nykyään kuluttajariitalautakunta.

⁶⁷ HE 360/1992 vp, s. 61.

kolmesta poikkeustilanteesta toteutuu, niin myyjän virhevastuu pysyy voimassa ostajan virheilmoitusta koskevasta laiminlyönnistä huolimatta.⁶⁸

Uutta KSL 5 lukua koskevissa esitöissä on esitetty näkökulmia reklamaatiovelvollisuuden tarpeellisuudelle. Reklamaatiovelvollisuudella pyritään esitöiden mukaan ensinnäkin nopeuttamaan virheiden käsittelyä sekä mahdollistamaan myyjälle paremmat valmiudet varautua ostajan esittämiin vaatimuksiin, jolloin myyjä on todennäköisesti myös valmiimpi erimielisyyksien ratkaisemiseen neuvottelemalla. Toiseksi reklamaatiovelvollisuus on elinkeinonharjoittajalle varsinkin kuluttajasopimuksessa merkittävä, koska sitä kautta elinkeinonharjoittaja saa tietoa tavarassa ilmenevistä virheistä sekä mahdollisista työsuoritusten huolimattomuuksista ja puutteellisuuksista. Kolmanneksi reklamaatiovelvollisuuden kautta voidaan saada tietoa esimerkiksi systemaattisesti jossain tuote-erässä ilmenevistä virheistä. Neljäntenä seikkana reklamaatiovelvollisuus nähdään tasapainotavana tekijänä suhteessa elinkeinonharjoittajan pitkään virhevastuu-aikaan.⁶⁹

3.3 Käytetyn auton virhe

Käytetyn auton virhettä arvioidaan KSL 5 luvun 12–13 §:n (1242/2021) perusteella. Luvun 12 § sisältää säännökset tavaroiden ominaisuuksista ja 13 § sisältää puolestaan yleisen virhesäännöksen. Käytetty auto voidaan todeta virheettömäksi 12 §:ssä mainituin edellytyksin. ”Sellaisena kuin se on”-ehdon kumoamisen johdosta käytetyn auton virhettä arvioidaan nyt samoin perustein kuin uuden auton virhettä⁷⁰. Myös tavar

⁶⁸ Bärlund 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 4. Kuluttajasopimukset, Tavar

⁶⁹ HE 180/2021 vp, s. 34.

⁷⁰ HE 180/2021 vp, s. 21, missä tosin huomautetaan, että käytetyn ja uuden tavar

virheettömyydestä säännellään nykyisessä 12 §:ssä entistä tarkemmin: Ensinnäkin tavaran tulee olla sovitun mukainen ja toiseksi sen tulee myös täyttää yleiset vaatimukset⁷¹. Sopimuksenmukaisuudesta säädetään 12 §:n 1 momentissa ja yleisistä vaatimuksista puolestaan 2 momentissa⁷².

Kun arvioidaan käytetyn auton virhettä, niin myyjän ostajalle toimittaman auton on ensinnäkin vastattava ominaisuuksiltaan sitä, mitä osapuolet ovat keskenään sopineet, eli auton on oltava KSL 5 luvun 12 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla sopimuksenmukainen. Tämän lisäksi auton tulee täyttää KSL 5 luvun 12 §:n 2 momentissa määriteltyt yleiset vaatimukset. Käytetyn auton vaatimuksenmukaisuutta arvioitaessa merkitystä on siten sekä osapuolten keskinäisellä sopimuksella että käytettyä autoa yleisesti koskevilla vaatimuksilla. Jos osapuolet eivät ole sopineet keskenään mitään, niin virhettä arvioidaan pelkästään yleisten vaatimusten perusteella.⁷³ Osapuolilla on vapaus sopia käytetyn auton kauppaa koskevan sopimuksen sisällöstä sopimuksenmukaisuutta koskevan 1 momentin perusteella; kuitenkin niin, että KSL 5 luvun 2 §:n säännös pakottavuudesta otetaan sopimusvapautta rajoittavana periaatteena huomioon.⁷⁴ Käytetty auto todetaan virheelliseksi yleisen virhesäännöksen pääsäännön eli 13 §:n 1 momentin perusteella silloin, jos auto poikkeaa ominaisuuksiltaan 12 §:n 1 ja 2 momentin vaatimuksista. Tästä pääsäännöstä on kaksi poikkeusta, joista säädetään 13 §:n 2 momentissa. Saman pykälän 3 momentin säännöksillä rajoitetaan puolestaan myyjän virhevastuuta 12 §:n 2 momentin 4 kohdassa mainituissa tilanteissa.

se on kuluttajariitalautakunnan mielestä soveltunut käytetyn tavaran virhearviointiin yleistä virhesäännöstä paremmin.

⁷¹ HE 180/2021 vp, s. 21.

⁷² KSL 5 luvun 12 §:n 1 momentin säännöksiä kutsutaan myös subjektiivisiksi vaatimuksiksi ja 2 momentin säännöksiä objektiivisiksi vaatimuksiksi, ks. esim. HE 180/2021 vp, s. 47.

⁷³ HE 180/2021 vp, s. 47–49.

⁷⁴ KSL 5 luvun 2 §: ”Sopimusehto, joka poikkeaa tämän luvun säännöksistä ostajan vahingoksi, on mitätön, jollei jäljempänä toisin säädetä”. Ks. enemmän sopimusvapaudesta, sopimussitovuudesta ja pakottavuudesta esim. Saarnilehto – Annola 2018, s. 17–19. Saarnilehto ja Annola toteavat muun muassa, että vaikka sopimusvapauden ja sopimussitovuuden periaatteet muodostavat lähtökohdan sopimusten arvioinnissa, niin niiden merkitys on viime vuosina pienentynyt. Merkitystä ovat pienentäneet erilaiset sopimussensisältövapautta rajoittavat pakottavat säännökset, joista he mainitsevat esimerkkinä juuri sen, että kuluttajaa suojataan elinkeinonharjoittajaan nähden sopimussuhteen heikompana osapuolena.

Vanhan lain perusteella tapahtunut auton virhearviointi rakentui samoille periaatteille kuin nykyinenkin: Lähtökohta arvioinnissa oli vanhaan yleisen virhesäännökseen⁷⁵ perustuen myyjän ja ostajan välinen sopimus. Jos myyjä ja ostaja eivät olleet sopineet mitään, tarkasteltaviksi tulivat virhesäännöksen kohdissa mainitut virheettömältä tavarylta edellytetyt yleiset vaatimukset. Jos kaupanteossa oli käytetty ”sellaisena kuin se on” -ehdon kaltaista varaumaa, myyjän virhevastuu muodostui varaumasta huolimatta periaatteiltaan samanlaiseksi kuin ilman varaumaakin.⁷⁶ Seuraavassa perehdytään nykyiseen virhesääntelyyn konkreettisemmin. Tarkastelun pääpaino on yleisissä vaatimuksissa.

3.3.1 Sopimuksenmukaisuus

Kuluttajansuojalain 5 luvun 12 §:n 1 momentin mukaan myyjän ”ostajalle toimittaman tavaran tulee olla sopimuksen mukainen.” Sopimuksenmukaisuutta arvioidaan sen perusteella, mitä osapuolet ovat keskenään sopineet. Momentin sisältämässä neljässä kohdassa on lueteltu sellaisia seikkoja, joista myyjän ja ostajan välisissä sopimuksissa tyypillisesti sovitaan.⁷⁷ Sopimuksenmukaisuus tarkoittaa 1 kohdan mukaan ensinnäkin sitä, että ”tavaran kuvaus, tyyppi, määrä, laatu, toimivuus, yhteensopivuus, yhteentoimivuus ja muut ominaisuudet” ovat sovitun kaltaisia. Tavaran sopimuksenmukaisuudelta edellytetään 2 kohdan mukaan myös sitä, että ”se soveltuu siihen erityiseen käyttötarkoitukseen, johon ostaja sitä tarvitsee ja jonka ostaja on viimeistään sopimuskohetkellä saattanut myyjän tietoon ja jonka myyjä on hyväksynyt.” Jotta 2 kohdassa mainitun säännöksen vaatimus täyttyisi, vaaditaan osapuolilta selkeitä tahdonilmaisuja. Selkeillä tahdonilmaisulla tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että ostajan tulee viimeistään sopimuksen tekohetkellä kertoa myyjälle, jos tavaraa tullaan käyttämään johonkin erityiseen tarkoitukseen. Myyjän tulee tämä käyttötarkoitus myös selkeästi ilmaista hyväksyä. Mikäli myyjä hyväksyy käyttötarkoituksen, hän myös vastaa siitä, että tavara

⁷⁵ Ennen uudistusta yleinen virhesäännös oli säädetty KSL 5 luvun 12 §:ssä.

⁷⁶ Ks. Bärlund 2020, kohta 4. Kuluttajasopimukset, alakohta Kuluttajankauppa, Tavaran virhe. Bärlund kuvaa ehtoa ”laatuvarauman” käsitteellä. ”Sellaisena kuin se on” -ehdosta oli säädetty vanhan KSL 5 luvun 14 §:ssä.

⁷⁷ Pykälää koskevien esitöiden mukaan 1 momentin säännös vastaa muilta osin aikaisempaa säännöstä, mutta on selkeästi yksityiskohtaisempi, ks. HE 180/2021 vp, s. 47.

soveltuu ostajan kertomaan tarkoitukseen. Myyjän virhevastuuta ei 2 kohdan säännöksen nojalla kuitenkaan synny, jos ostaja on kertonut käyttötarkoituksen puutteellisesti tai virheellisesti, ja tämän johdosta tavara ei olekaan soveltunut ostajan käyttötarkoitukseen.⁷⁸ Esimerkiksi jos autoliike toimittaa sopimuksen mukaisesti ostajalle liikenteeseen kelpaamattoman käytetyn auton varaosiksi, niin ajokelvottomuus ei tee autosta virheellistä, koska sitä ei ole autolta sopimuksessa edellytetty⁷⁹.

Vanhaa yleistä virhesäännöstä koskevissa esitöissä lähdetään siitä perusolettamasta, että jos myyjänä on elinkeinonharjoittaja ja ostajana kuluttaja, niin ostajan on voitava luottaa myyjän asiantuntemukseen tavaran käyttötarkoituksen suhteen. Tämä korostuu esitöiden mukaan erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa ostaja ei valitse tavaraa itse, vaan kertoo myyjälle tavaran käyttötarkoituksen ja tekee valintansa myyjän myötävaikutuksella tämän asiantuntemukseen luottaen. Tilanne muuttuu toiseksi, jos myyjä nimenomaisesti ilmaisee, että hän ei tiedä tai ei ole varma tavaran soveltuvuudesta ostajan kertomaan käyttötarkoitukseen. Tilanne voi olla myös sellainen, että ostaja on myyjään nähden asiantuntevampi jonkin tavaran suhteen. Tällaisissa tilanteissa ostajalla ei esitöiden mukaan ole välttämättä oikeutta vedota myyjän virhevastuuseen.⁸⁰

Kuluttajansuojalain 5 luvun 12 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan tavara on sopimuksen mukainen, kun sen mukana toimitetaan ”kaikki lisävarusteet sekä asennus- ja muut ohjeet sopimuksen mukaisesti.” Momentin 4 kohdan mukaan tavaraan on toimitettava myös päivitykset sopimuksen mukaisesti. Pykälää koskevien esitöiden mukaan silloin, jos ohjeista ja lisävarusteista ei ole osapuolten kesken erikseen sovittu, virhearvioinnissa tulee huomioon otettavaksi ostajan kohtuulliset odotukset⁸¹. Ostajan kohtuullisia odotuksia käsitellään tarkemmin seuraavassa alaluvussa yleisten vaatimusten yhteydessä. Ostajan ja myyjän on mahdollista sopia keskenään myös tavaraan kuuluvista

⁷⁸ HE 180/2021 vp, s. 47.

⁷⁹ Ks. Wilhelmsson ja muut 2006, s. 102.

⁸⁰ HE 360/1992 vp, s. 56. Nykyistä KSL 5 luvun 12 §:n 2 momentin 2 kohtaa koskevissa esitöissä nimenomaisesti korostetaan, että säännöksen täyttyminen vaatii osapuolilta selkeämpiä tahdonilmaisuja kuin mitä vanhan säännöksen perusteella edellytettiin, ks. HE 180/2021 vp, s. 47.

⁸¹ HE 180/2021 vp, s. 47.

digitaalisiin sisältöihin tai -palveluihin liittyvistä päivityksistä. Esitöissä todetaan, että päivitykset parantavat ja tehostavat tavaroiden toimintaa, pitävät ne ajan tasalla tekniikan kehittyessä sekä ylläpitävät tietoturvaa. Mikäli myyjä on sopinut ostajan kanssa päivitysten toimittamisesta, myyjän on ne myös toimitettava, kuten 4 kohdan säännöksessä velvoitetaan.⁸²

3.3.2 Yleiset vaatimukset

Kuluttajansuojalain 5 luvun 12 §:n 2 momentin 1–4 kohdissa säädetään niistä yleisistä vaatimuksista, joita tavaralta edellytetään sen lisäksi, mitä myyjä ja ostaja ovat keskenään sopineet. Mikäli ostaja ja myyjä eivät ole erikseen mitään sopineet, virhearviointi tehdään pelkästään yleisten vaatimusten perusteella. Pykälää koskevien esitöiden mukaan pykälän säännöksissä ei ole mainittavia asiallisia eroja ennen lakiuudistusta vallinneeseen oikeustilaan⁸³.

Kuluttajansuojalain 5 luvun 12 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan ”tavarana tulee soveltua niihin käyttötarkoituksiin, joihin saman tyyppistä tavaraa yleensä käytetään ottaen huomioon soveltuva lainsäädäntö, tekniset standardit tai näiden puuttuessa alakohtaiset käytännösäännöt.” Esitöiden mukaan säännös edellyttää tavaralta ensinnäkin sitä, että siinä on oltava kaikki ne vaaditut ominaisuudet, jotka tekevät siitä käyttökelpoisen ja käyttötarkoitukseensa soveltuvan. Toisaalta tavaralta vaaditaan esitöiden mukaan myös sitä, että siinä ei saa olla sellaisia ominaisuuksia, jotka tekevät siitä käyttötarkoitukseensa soveltumattoman.⁸⁴ Tähän säännökseen nojaten voidaan siis todeta, että käytetyn auton on sovellettava käyttötarkoitukseensa esimerkiksi lainsäädännön vaatimalla tavalla, tai muuten siinä on myyjän vastuulle kuuluva virhe. Siten jos ostaja hankkii käytetyn auton tieliikennekäyttöön, niin mikään auton ominaisuuksista ei saa

⁸² HE 180/2021 vp, s. 47.

⁸³ HE 180/2021 vp, s. 48, missä todetaan, että 1 kohta vastaa pääosin nykyistä oikeustilaa, 2 kohta vastaa nykyistä oikeustilaa, 3 kohta ei merkitse asiallista muutosta nykytilaan ja 4 kohta vastaa asiallisesti voimassa olevaa sääntelyä.

⁸⁴ HE 180/2021 vp, s. 47–48.

muodostaa tälle käyttötarkoitukselle lainsäädännöllistä estettä.⁸⁵ Tällainen tilanne syntyy esimerkiksi silloin, jos auto hylätään määräaikaikatsastuksessa autossa olevan vian takia. Kyseessä voi tällöin olla myyjän vastuulle kuuluva virhe, mikäli myyjä ei ole ennen kauppaa kertonut ostajalle hylkäämiseen johtaneesta viasta ja sen mahdollisista vaikutuksista auton lainsäädännön vaatimaan tieliikennekelvopuuteen.⁸⁶ KSL 5 luvun 15 §:n 1 momentin mukaan tavaran virheellisyyttä arvioidaan sen perusteella, millainen tavara on ominaisuuksiltaan tavaran luovutushetkellä. Myyjä vastaa säännöksen mukaan virheestä, joka on ollut tavarassa tänä ajankohtana, vaikka virhe ilmenisi vasta myöhemmin. Saman pykälän 3 momentin mukaan virheen oletetaan olleen olemassa tavaran luovutushetkellä, jos se ilmenee yhden vuoden kuluessa luovutushetkestä, jollei myyjä toisin osoita.⁸⁷ Tähän virheolettaman pääsääntöön perustuen voidaan todeta: Jos auto hylätään katsastuksessa vuoden sisällä luovutushetkestä, autossa on KSL 5 luvun 12 §:n 2 momentin 1 kohdan mukainen virhe. Kuitenkin jos myyjä osoittaa, että hylkäämisen aiheuttanut virhe on syntynyt vasta kaupanteon jälkeen, niin silloin kyseessä ei ole myyjän vastuulle kuuluva virhe. Jos auto hylätään katsastuksessa yli vuosi luovutushetkestä, todistustaakka virheestä on ostajalla. Hänen tulee silloin osoittaa, että hylkäämiseen johtanut seikka on ensinnäkin virhe, joka on piilevänä ollut olemassa jo luovutushetkellä.

Kuluttajansuojalain 5 luvun 12 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan tavaran on myös laadultaan ja kuvaukseltaan vastattava sitä näytettä tai mallia, jonka myyjä on asettanut ostajan saataville ennen sopimuksen tekemistä. Säännöstä koskevien esitöiden mukaan olennaisia ominaisuuksia tämän kohdan nojalla tapahtuvassa virhearvioinnissa ovat vain ne ominaisuudet, joita näytteellä tai mallilla on ollut tarkoitus kuvata⁸⁸. KSL 5 luvun 12 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan tavaran mukana on toimitettava sellai-

⁸⁵ Ks. HE 180/2021 vp, s.48, missä todetaan lisäksi, että virhearvioinnissa on merkitystä myös sellaisilla säännöksillä tai määräyksillä, joiden mukaan tavaraa ei saa käyttää tarkoitukseensa, mikäli se ei näitä asetettuja vaatimuksia täytä.

⁸⁶ Ks. Lehtonen 2022, Autokauppaan liittyvä kuluttajansuojalaki muuttuu.

⁸⁷ Ks. virheolettamasta tarkemmin luku 3.4. Ks. aiheeseen liittyen myös luku 3.2 (Virheilmoitus ja virhevastuun takaraja). Vrt. seuraavan luvun kuluttajariitalautakunnan täsmennyksiin erityisesti normaalin kulumisen osalta.

⁸⁸ HE 180/2021 vp, s. 48.

set ”lisävarusteet, pakkaukset sekä asennus-, käyttö- ja muut ohjeet, jotka ostaja voi kohtuudella odottaa saavansa”. Tämän säännöksen tulkinnassa merkitystä saavat ostajan kohtuulliset odotukset, joihin viitattiin jo edellisessä alaluvussa. Ostajalla on kohtuullisten odotusten nojalla oikeus odottaa saavansa käytetyn auton mukana jokin tietty lisävaruste tai vastaavasti sellaiset tarpeelliset ohjeet, joita tarvitaan auton käyttöönottoon, käyttämiseen tai säilyttämiseen liittyen. Tavarankäyttöön tarvittavilla ohjeilla tarkoitetaan sellaisia ohjeita, jotka sisältävät tietoja juuri kyseisen tavarankäyttöön, käsittelyyn, erityispiirteisiin tai -ominaisuuksiin liittyen.⁸⁹ Ohjeiden tarpeellisuutta ostajan kannalta arvioitaessa merkitystä on myös sillä, minkälaista ymmärrystä myyjältä voidaan kohtuullisesti edellyttää asiakkaan tarvitsemien tietojen osalta. Täten myyjän kohderyhmälläkin on oma merkityksensä siihen, mitä ohjeita myyjän on annettava. Esimerkiksi jos auton varaosia myydään ensisijaisesti alan ammattilaisille tarkoitettussa liikkeessä, on ohjeiden merkitys pienempi kuin silloin, jos varaosia myydään liikkeestä ulos myös muista kuin ammattilaisista koostuvalle kohderyhmälle.⁹⁰

Autoliikkeen on toimitettava käytetyn auton mukana auton käytön kannalta keskeiset käyttö- ja huolto-ohjeet. Jos esimerkiksi omistajan käsikirjaa ei jostain syystä toimiteta, tarvittavat tiedot on toimitettava vaihtoehtoisella tavalla. Autossa on virhe, jos käyttö- ja/tai huolto-ohjeet puuttuvat tai niitä ei toimiteta.⁹¹ Käytetyn auton käyttö- ja huolto-ohjeilla voidaan katsoa olevan aikaisempaa korostuneempi merkitys varsinkin nykyautojen monimutkaisuuden ja teknisyyden takia.⁹² Tukea tälle näkemykselle voidaan saada käsiteltävää säännöstä koskevista esitöistä, missä painotetaan, että tarpeellisiksi tiedoiksi ei katsota tavaraan liittyviä normaaliin yleistietoon tai elämäkokemukseen perustuvia tietoja: Nykyautojen tekniikka ja ominaisuudet kuuluvat kuitenkin lähes kaikilta osin sellaiseen säännöksen tarkoittamaan tarpeelliseen tietoon, jota ilman jopa auton normaali käyttäminen saattaa olla mahdotonta. Siten kuluttaja voi vähintään kohtuudella odottaa, että hän saa käytetyn nykyauton mukana kaikki ne ohjeet, jotka

⁸⁹ HE 180/2021 vp, s. 48.

⁹⁰ Ks. HE 360/1992 vp, s. 58.

⁹¹ Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, Käyttö- ja huolto-ohjeet.

⁹² Auton monimutkaisuudesta ja teknisyydestä, ks. esim. HE 180/2020 vp, s. 27.

ovat tarpeellisia ylipäätään auton käyttämisen, mutta erityisesti turvallisen käyttämisen kannalta.⁹³

Autoihin asennetaan Suomessa melko usein sähköllä toimiva moottorilämmitin, joka vaatii toimiakseen virtajohdon, jolla auto kytketään pistokkeeseen. Tällainen johto voidaan nähdä esimerkkinä sellaisesta KSL 12 §:n 2 momentin 3 kohdan tarkoittamasta lisävarusteesta, jonka ostaja voi kohtuudella odottaa saavansa moottorilämmittimellä varustetun käytetyn auton mukana. Käytetyssä autossa voi olla sähkökäyttöisen moottorilämmittimen sijaan polttoainelämmitin, joille on tyypillisiä erilaiset toiminnot, kuten esimerkiksi ajastustoiminto. Tällainen erilaisia toimintoja sisältävä lämmitin vaatii yleensä käyttöohjeen, jotta kuluttaja osaa sellaista käyttää. Siten säännökseen perustuen ostaja voi kohtuudella odottaa, että hän saa myös lämmittimen käyttöohjeen polttoainelämmittimellä varustetun käytetyn auton mukana.

Kuluttajariitalautakunnan mukaan auton huoltohistoriaa koskevat tiedot ovat merkityksellisiä sekä kaupan päättämisen että auton arvon kannalta⁹⁴. Kuluttaja-asiamies on käynyt rajanvetoa juuri huoltokirjan osalta kuluttajan kohtuullisten odotusten ja myyjän tiedonantovelvollisuuden välillä. Lähtökohta on kuluttaja-asiamiehen mukaan, riippumatta iästä tai ajokilometreistä, että käytetyn auton mukana on aina toimitettava huoltokirja. Jos sellaista ei kuitenkaan jostain syystä toimiteta, eikä myyjä sitä lupauksistaan huolimatta toimita, kyseessä on myyjän vastuulle kuuluva virhe. Silloin kun kyseessä on vain vähän käytetty auto, myös vaatimukset huoltokirjan suhteen kasvavat ja merkitystä on enemmän kuluttajan kohtuullisilla odotuksilla. Kuluttajan kohtuullisilla

⁹³ Ks. HE 180/2021 vp, s. 48. Käyttö- tai huolto-ohjeiden puuttuminen ei ole kuitenkaan virhe esimerkiksi silloin, jos myyjä on kertonut puutteesta ennen kaupantekoa, myyjä on oikaissut tiedot toimittamalla ohjekirjan kaupantekohetken mennessä tai tiedot eivät ole vaikuttaneet kauppaan, ks. tarkemmin KSL 5 luku 13 §:n 2 ja 3 momentti; Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2022, Käytetyn auton virhe, Milloin käytetyssä autossa on virhe, Virheelliset tiedot käytetystä autosta. Mainittuja KSL 5 luvun 13 §:n poikkeussääntöjä käsitellään tarkemmin hieman jäljempänä tässä luvussa.

⁹⁴ KRIL 6.10.2010 dnro 4227/33/09. Kyseisessä tapauksessa autoon oli tehty vain öljynvaihdot ja varsinaiset valmistajan määrittelemät huolto-ohjelman mukaiset määräaikaishuollot oli laiminlyöty. Myyjä ei kyennyt osoittamaan, että ostajalle olisi kerrottu ennen kaupantekoa, että autolle suoritetut huoltotoimet ovat kattaneet vain öljynvaihdot. Autoa oli myyty termillä ”huoltokirja löytyy” sekä kauppa tehtäessä että lehdessä olleessa myynti-ilmoituksessa.

odotuksilla tarkoitetaan tällaisessa tilanteessa nimenomaan sitä, että kuluttajalla on oikeus olettaa, että vähän käytetyn auton mukana toimitetaan huoltokirja automaattisesti. Jos huoltokirjaa ei jostain syystä auton mukana toimiteta, myyjältä vaaditaan aktiivisuutta, mikä tarkoittaa sitä, että hänen on oma-aloitteisesti kerrottava ostajalle puuttuvasta huoltokirjasta ennen kaupantekoa.⁹⁵

Kuluttajan kohtuullisista odotuksista ja myyjän tiedonantovelvollisuudesta oli kysymys myös kuluttajariitalautakunnan uuden auton kauppaan liittyneessä ratkaisussa. Tapauksessa kuluttaja oli ostanut elinkeinonharjoittajalta uuden henkilöauton 46 325 eurolla. Kuluttaja oli huomannut kaupanteon jälkeen, että auton monitoiminäytön kielivalikoimassa ei ole suomen kieltä. Kuluttajariitalautakunta katsoi, että suomen kielen puuttuminen auton monitoiminäytön kielivalikoimasta oli virhe. Myyjän näkemyksen mukaan autossa ei ollut virhettä, koska auton markkinointiaineistoissa tai myyjän antamissa tiedoissa ei ole kerrottu, että monitoiminäyttö olisi suomenkielinen. Lisäksi myyjä toteaa, että autojen mittaristojen kielivalinnat rajoittuvat yleisesti ottaen vain valtakieliin ja tämän seikan katsotaan olevan yleisesti myös kuluttajilla tiedossa. Lautakunta toteaa ratkaisunsa perusteluissa, että ostajalla oli perusteltu aihe edellyttää, että Suomessa myytävän auton monitoiminäyttöön on saatavilla suomenkielinen teksti. Jos näin ei ole, tällaisesta seikasta tulee kertoa ostajalle selkeällä tavalla ennen kuin kaupasta päätetään. Lautakunnan mukaan tavallisen autonkäyttäjän yleisen tietämyksen piiriin ei kuulu se, että suomenkielinen teksti ei ole monitoiminäytössä käytettävissä. Lautakunta nojasi perusteluissaan tapauksessa sovelletun säännöksen esitöihin⁹⁶, joissa todetaan, että virhevastuulta edellytetään sitä, että tavaran mukana ei anneta tarpeellisia ohjeita. Lautakunnan mukaan kuluttajansuojalaissa ei kuitenkaan ole säännöstä käyttöohjeilta vaadittavasta kielestä. Lautakunta viittaakin siten vaadittavan kielen osalta kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista annetun valtioneuvoston asetuksen (613/2004) 9 §:ään, jonka mukaan asetuksessa tarkoitettut tiedot

⁹⁵ Ks. Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, Käyttö- ja huolto-ohjeet.

⁹⁶ HE 360/1992 vp, s. 58.

kulutustavaroista on annettava suomen ja ruotsin kielellä, kuten kielilain (423/2003) 34 §:ssä⁹⁷ säädetään.⁹⁸

Kuten aikaisemmin todettiin, niin KSL 5 luvun 13 §:n 2 momentin 1–2 kohdat ovat poikkeuksia saman pykälän 1 momentissa mainitusta yleisen virhesäännöksen pääsäännöstä. Tarkastellaan seuraavaksi 2 momentin 1 kohdan poikkeussääntöä. Kyseisen säännöksen mukaan tavaraa ei katsota KSL 5 luvun 12 §:n 2 momentissa mainittujen yleisten vaatimusten vastaiseksi, ”vaikka tavaran tietty erityispiirre poikkeaa näistä vaatimuksista, jos ostajalle on nimenomaisesti annettu sopimuksen tekoajankohtana tieto poikkeamasta ja tämä on poikkeaman erikseen ja nimenomaisesti tällöin hyväksynyt.” Säännöstä koskevista esitöissä todetaan, että tiedon antamiselle tai hyväksynnälle ei ole säädetty määrämuotoa, joten ne voidaan antaa joko suullisesti tai kirjallisesti. Esitöissä kuitenkin korostetaan, että myyjällä on tiedon antamisen ja ostajan hyväksynnän osalta näyttövelvollisuus, minkä takia on suositeltavaa käyttää kirjallista muotoa. Tämän lisäksi esitöissä painotetaan, että tieto tulee antaa ja hyväksyntä saada siinä vaiheessa, kun sopimusta ollaan tekemässä tai ainakin ajallisesti lähellä tätä hetkeä. Myös näiden ajallisten näkökohtien osalta näyttövelvollisuus kuuluu esitöiden mukaan myyjälle.⁹⁹

Kun peilataan aiemmin tarkasteltua esimerkkiä auton liikennekelvottomuudesta tähän KSL 5 luvun 13 §:n 2 momentin 1 kohtaan, niin kohdassa säädetyn poikkeussäännöksen nojalla voidaan todeta, että autossa ei ole myyjän vastuulle kuuluvaa virhettä, jos myyjä on ennen kauppaa selkein tahdonilmaisuin kertonut ostajalle, että autossa on sellai-

⁹⁷ Kielilain 34 § kuuluu seuraavasti: ”Kun myytävään tuotteeseen on lain mukaan merkittävä kauppatavan mukainen nimi, tuoteseloste, käyttöohje tai varoitus, on tekstin yksikielisessä kunnassa myytävässä tuotteessa oltava ainakin sen kunnan kielellä ja kaksikielisessä kunnassa myytävässä tuotteessa ainakin suomen ja ruotsin kielellä. Annettaessa tässä tarkoitettuja tietoja suomen ja ruotsin kieltä on kohdeltava tasapuolisesti.”

⁹⁸ KRIL 5.3.2014 dnro 694/33/2013. Ks. myös HE 360/1992 vp, s. 58, missä todetaan lautakunnan ratkaisun kanssa samansuuntaisesti, että yleensä on lähdettävä siitä, että vieraskieliset ohjeet eivät ole riittäviä. Poikkeuksena tästä mainitaan tilanteet, joissa tavara on tarkoitettu hyvin rajatulle erityistä asiantuntemusta omaavalle asiakaspiirille, jolloin suomen- tai ruotsinkielisiä ohjeita ei voida välttämättä perustellusti vaatia. Tällöin on esitöiden mukaan riittävää, että tavara sisältää tarpeelliset englanninkieliset ohjeet.

⁹⁹ Ks. HE 180/2021 vp, s. 49.

nen vika, jonka vuoksi se ei ole liikennekelpoinen eikä tästä syystä välttämättä mene myöskään katsastuksesta läpi. Tämän poikkeussäännön täytyminen edellyttää tietenkin myös sitä, että ostaja on selkeästi ilmaissut tahtonsa auton ostamiseen siinä olevasta viasta huolimatta. Sama poikkeussääntö soveltuu vastaavanlaiseen tilanteeseen auton lisävarusteiden ja ohjeiden osalta. Kuluttaja-asiamies korostaa, että selkeiden tahdonilmaisujen lisäksi autossa oleva vika on myös paikannettava ja yksilöitävä tarkasti esimerkiksi ”myydään moottorin osalta korjattavaksi” -tyyppisillä ilmauksilla. Siten myyjän yleisluontoiset ilmaisut, kuten ”myydään korjattavaksi” eivät ole riittäviä.¹⁰⁰

Tavarahan on KSL 5 luvun 12 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan vastattava myös määrän, laadun, kestävyuden ja muiden ominaisuuksien puolesta niitä ominaisuuksia, ”joita saman tyyppisillä tavaroilla yleensä on ja joita ostaja voi kohtuudella odottaa, kun otetaan huomioon tavarahan luonne sekä tiedot, jotka myyjä, tuottaja tai muu liiketoimintaketjuun aikaisemmassa vaiheessa osallistunut henkilö tai joku näiden lukuun on esittänyt tavaraa markkinoitaessa tai muuten ennen kaupantekoa”.¹⁰¹ Säännöksessä on kysymys siitä, että virhearvioinnissa on merkitystä tavarahan laadun ja kestävyuden lisäksi myös toimivuuteen, yhteensopivuuteen sekä turvallisuuteen liittyvillä ominaisuuksilla. Esitöissä korostetaan, että samaan tarkoitukseen käytettävissä tavaroissa voi olla laatueroja, eikä heikkolaatuisempaa tavaraa voi siten automaattisesti pitää virheellisenä. Heikkolaatuisen tavarahan kohdalla tulee arvioitavaksi esimerkiksi tavarahan hinta suhteessa ostajan kohtuullisiin odotuksiin. Esitöiden mukaan säännöksen ilmaisulla ”ostaja voi kohtuudella odottaa” viitataan myös siihen, että myyjän vastuulle kuuluvaa virhettä ei muodostu, jos ostaja on rikkonut tavarahan poikkeuksellisen lyhyen ajan sisällä sen johdosta, että hän on altistanut sen kovemmalle käytölle kuin mitä hän on voinut perustellusti olettaa kyseisenlaisen tavarahan kestäväksi.¹⁰² Perustellusti voidaan esimerkiksi olettaa, että tavallinen henkilöauto ei välttämättä kestä maastoajoa niin hyvin kuin maastoajoon markkinoidut ja tarkoitettut automallit.

¹⁰⁰ Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, 2. Autokaupassa esiintyviä tavanomaisia virhetilanteita, 2.2 Esimerkkejä käytetyn auton kaupassa esiintyvistä virhetilanteista.

¹⁰¹ Säännöksen termillä ”luonne” viitataan tavarahan laatuun, ks. alaluku 3.4 ja virheolettamaa koskeva säännös.

¹⁰² HE 180/2021 vp, s. 48–49.

Esitöissä painotetaan, että 4 kohdan säännöksen perusteella suoritettava virhearviointi tapahtuu yleisellä tasolla, eikä yksittäisen ostajan subjektiivinen näkemys tavarankestävyydestä ole siten arvioinnissa ratkaisevassa asemassa. Kuitenkin kun näitä kuluttajien perusteltuja laatuodotuksia arvioidaan yleisellä tasolla, tavaroiden hintaerot voidaan katsoa merkityksellisiksi, koska hintaerot kertovat yleensä myös eroista tavaroiden laadukkuudessa ja ominaisuuksissa.¹⁰³ Myös käytettyjen autojen kohdalla voidaan olettaa, että hintaerot kertovat jotain myös laadukkuudesta. Yksi virheen arviointiperusteista liittyykin siihen, onko auto yleisen hintatason mukainen. Jos auton myyntihinta on alempi kuin muiden autonvalmistajien vastaavien mallien hinnat, voidaan sen olettaa viittaavaan eroon myös laadukkuudessa. Yleisen hintatason määrittelemisen käytettyjen autojen osalta on kuitenkin haastavaa, koska ne ovat aina yksilöitä, joiden hintaan vaikuttavat merkin ja mallin lisäksi muun muassa ikä, ajokilometrit ja huoltohistoria.¹⁰⁴ Käytetyn auton myyntihintaa voidaan kuitenkin pitää yhtenä niistä keskeisistä tekijöistä, kun arvioidaan kuluttajan perusteltuja odotuksia. Mitä halvempi käytetty auto on, sitä vähemmän odotuksia auton laadusta ja ennen kaikkea kestäväyydestä kuluttajalla voi olla. Kuluttajariitalautakunta on esimerkiksi katsonut, ettei 940 euroa maksaneessa käytetyssä autossa kaupanteon jälkeen ilmennyt moottorivaurio ollut hyvitykseen oikeuttava virhe, koska auton ei näytetty olleen hinta ja muut olosuhteet huomioon ottaen huonompi kuin auton ostajilla oli ollut perusteltua aihetta odottaa.¹⁰⁵ Myös uusien autojen hintaerot toimivat käytettyjen autojen osalta laadukkuuden mittareina. On nimittäin selvää, että ”halpimerkeille” ei voida asettaa käytettyinä samoja vaatimuksia kuin kalliimmille ja laadukkuudestaan tunnetuille merkeille.

¹⁰³ HE 180/2021 vp, s. 48–49.

¹⁰⁴ Ks. käytetyn auton virhearvioinnista enemmän Peltonen – Määttä 2015, s 300–301; KRIL 21.5.2014 dnro 4119/33/2013. Käytetyn auton virhearvioinnista enemmän seuraavassa luvussa, jossa käsitellään kuluttajariitalautakunnan täsmennystä tarkemmin.

¹⁰⁵ KRIL 28.10.2016 dnro 2339/33/2016. Tapauksessa vuosimallia 2003 oleva auto oli ostettu 10.1.2016, jolloin matkamittarin lukema oli ollut 40 736. Ostajat olivat todenneet heti kaupanteon jälkeen 11.1.2016, että autoon piti lisätä jäähdytysnestettä päivittäin. He olivat ilmoittaneet virheestä myyjälle 26.2.2016. Virhettä selvittänyt korjaamo oli arvioinut oireiden perusteella, että autossa on kansivika, ja että autolla oli ajettu 100 000 kilometriä ilmoitettua enemmän.

Kuluttajansuojalain 5 luvun 13 §:n 3 momentin 1–3 kohdissa säädetään niistä poikkeus-tilanteista, joiden käsillä ollessa myyjä ei vastaa edellä käsitellyn KSL 5 luvun 12 §:n 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen tietojen antamiseen liittyvästä virheestä. KSL 5 luvun 13 §:n 3 momentin 1 kohdan mukaan myyjä ei vastaa virheestä, jos hän osoittaa, että ”hän ei ollut eikä hänen voida kohtuudella olettaa olleen selvillä kyseisistä tiedoista”. Säännöstä koskevissa esitöissä todetaan, että myyjä ei vastaa markkinoinnissa tai muuten ennen kaupantekoa esitettyjen tietojen antamiseen liittyvästä virheestä, jos hän kykenee osoittamaan, että hän ei ollut selvillä kyseisistä tiedoista, tai hänen ei voida kohtuudella olettaa olleen selvillä. Esitöiden mukaan kohdan säännös vastaa nykytilaa.¹⁰⁶ Kyseistä 1 kohtaa vastaava säännös sisältyi myös vanhaan 5 lukuun¹⁰⁷. Vanhaa säännöstä koskevissa esitöissä viitataan kauppalain 18 §:n 2 momentin rajoitussäännökseen, joka esitöiden mukaan myös vastaa vanhaa KSL 5 luvun säännöstä¹⁰⁸. Siten tarkastelussa olevaa KSL 5 luvun 13 §:n 3 momentin 1 kohtaa voidaan tulkita nojaten kauppalain 18 §:n 2 momenttia koskeviin esitöihin. Tätä kauppalain rajoitussäännöstä koskevissa esitöissä todetaan muun muassa, että myyjälle ei synny virhevastuuta aikaisemman myyntiportaantamien markkinointitietojen perusteella, joista myyjä ei ole eikä hänen olisi pitänytkaan olla tietoinen¹⁰⁹. Wilhelmsson ja muut selventävät tätä todeten, että oli kyse sitten myyjän itsensä tai muun henkilön antamista markkinointitiedoista, virheellisyyden arviointiin ei vaikuta se, tiesikö myyjä vai olisiko hänen pitänyt tietää kyseisen tiedon olevan virheellinen. Tämä tarkoittaa heidän mukaansa sitä, että erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa ei ole käytetty ”sellaisena kuin se on” -ehdon kaltaista varaumaa, myyjän on varauduttava siihen, että tiedon osoittautuessa virheelliseksi, hän voi joutua vastuuseen siitä huolimatta, vaikka olisikin toiminut vilpittömässä mielessä. Ja vaikka myyjä olisi tällaista varaumaa käyttänyt, hän on kuitenkin vastuussa antamistaan tiedoista kauppalain 19 §:n 1 momentin 1 kohdan¹¹⁰ perusteella. Myyjän on siten käytettävä varaumaa täsmällisempiä sopimusehtoja, jos hän haluaa vapautua

¹⁰⁶ He 180/2021 vp, s. 50. Nykytila tarkoittaa tässä yhteydessä ennen uuden KSL 5 luvun voimaantuloa eli ennen 1.1.2022 vallinnutta oikeustilaa.

¹⁰⁷ Ks. HE 180/2021 vp, s. 50.

¹⁰⁸ Ks. HE 360/1992 vp, s. 57–58.

¹⁰⁹ HE 93/1986 vp, s. 63.

¹¹⁰ Kyseinen kohta kuuluu seuraavasti: ”tavara ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on ennen kaupantekoa antanut sen ominaisuuksista tai käytöstä ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan”.

virhevastuusta tällaisten tietojen osalta.¹¹¹ Edellä mainitusta voidaan johtaa ensinnäkin se, että KSL 5 luvun 13 §:n 3 momentin 1 kohdan sanamuodolla ”hän ei ollut eikä hänen voida kohtuudella olettaa olleen selvillä kyseisistä tiedoista” ei ole juurikaan merkitystä virheellisuuden arviointiin, koska vilpittömässäkin mielessä toimineen myyjän on varauduttava siihen, että annettuaan konkreettisia tietoja jostain tavarasta, hän voi joutua virhevastuuseen, jos tiedot osoittautuvat vääriksi.¹¹²

Kumottuun ”sellaisena kuin se on” -ehtoon sisältyi säännös myyjän tiedonantovelvollisuudesta¹¹³. Kyseistä ehtoa koskevissa esitöissä todetaan, että säännös vastaa kauppalain 19 §:n 1 momentissa säädettyä ”sellaisena kuin se on” -ehtoa.¹¹⁴ Kauppalain ehtoa koskevissa esitöissä puolestaan todetaan myyjän tiedonantovelvollisuudesta, että velvollisuus voi tulla kysymykseen lähinnä sellaisten seikkojen osalta, joilla voidaan olettaa olevan ostajalle olennaista merkitystä, mutta joita ei voi havaita tavarannormaalissa tarkastuksessa tai joihin ostajalla ei muutoin ole ollut aiheutta kiinnittää huomiota. Siten myyjällä voi esitöiden mukaan olla velvollisuus kertoa ostajalle ennen kaupantekoa esimerkiksi siitä, että kyseessä on kolariauto.¹¹⁵ Wilhelmsson ja muut toteavat, että myyjän tiedonantovelvollisuutta vastaavaa säännöstä ei ole säädetty niiden tapausten osalta, joissa ”sellaisena kuin se on” -ehdon kaltaista varaumaa ei ole käytetty. He kuitenkin painottavat, että vastaava yleinen säännös ei ole tarpeen, koska abstraktia¹¹⁶

¹¹¹ Wilhelmsson ja muut 2006, s. 104–105.

¹¹² Ks. myös luvussa 4.3 käsiteltävä oikeustapaus KKO 1998:51, jonka analyysissä Hemmo toteaa muun muassa, että vaikka korkein oikeus totesi, että myyjä ei tiennyt auton todellisesta kilometrimäärästä, hänen vastuulleen kuului kuitenkin kilometrimäärään sisältynyt riski ja auton piilevä arvonalennus.

¹¹³ Ks. tämän työn alaviite 6, missä kumottu ”sellaisena kuin se on” -ehtoa koskeva pykälä kokonaisuudessaan. Tiedonantovelvollisuudesta on säädetty ko. pykälän 1 momentin 2 kohdassa.

¹¹⁴ HE 360/1992 vp, s. 59. Ks. myös Peltonen – Määttä 2015, s. 22, jotka toteavat muun muassa, että kuluttajansuojalain tulkinnassa voidaan hyödyntää heikosti velvoittavana oikeuslähteenä myös muuta kuin kuluttajansuojalain lainvalmisteluaineistoa, jos muuhun lainsäädäntöön on viitattu kuluttajansuojalain esitöissä.

¹¹⁵ HE 93/1986 vp, s. 64. Ks. myös Wilhelmsson ja muut 2006, s. 104, jotka toteavat muun muassa, että myyjä ei vastaa pelkästään niistä tiedoista, joita hän on ennen kaupantekoa antanut. Hän voi nimittäin joutua vastaamaan tiedonantovelvollisuutensa perusteella myös tietojen antamatta jättämisestä. Tiedonantovelvollisuuden merkitystä kolaroidun auton osalta on pohdittu tarkemmin luvussa 4.3.

¹¹⁶ Abstraktista virheellisuuden arvioinnista on kyse silloin, kun sopimuksesta tai siihen liittyvistä olosuhteista ei ole apua virheen arvioinnissa ja tästä syystä virhettä joudutaan arvioimaan vertaamalla tavaraa samankaltaisiin tavaroihin. Konkreettisesta virheen arvioinnista on puolestaan kyse silloin, kun virhettä arvioidaan kauppasopimuksen perusteella, ks. tarkemmin Wilhelmsson ja muut 2006, s. 102–109. Voidaan siis todeta, että abstrakti virheellisuuden arviointi vastaa nykyisen KSL 5 luvun 12 §:n 2 momentin

virheellisuuden arviointia koskeva sääntely sekä kauppalain 17 §:n 2 momentin 2 kohdan¹¹⁷ säännös saavat aikaan myyjää velvoittavan epäsuoran tiedonantovelvollisuuden. Myyjän on nimittäin virhevastuunsa välttääkseen ilmoitettava ostajalle kyseisten sääntösten kannalta tavaran oleellisista puutteista. Wilhelmsson ja muut korostavat vielä, että ilman sopimuksessa käytettyä varaumaa myyjän tiedonantovelvollisuudesta muodostuu laajempi.¹¹⁸ Edellisen perusteella voidaan johtaa myyjän epäsuora tiedonantovelvollisuus myös KSL 5 luvun 12 §:n 2 momentin säännöksistä. Myyjällä on siten aktiivinen tiedonantovelvollisuus kertoa sellaisista seikoista, joiden johdosta tavara ei täytä yleisiä vaatimuksia, ja joista ostaja voi kohtuudella odottaa saavansa tiedon.

Myyjä ei noudattanut tiedonantovelvollisuuttaan seuraavassa kuluttajavalituslautakunnan ratkaisemassa tapauksessa, jossa ostajalle selvisi vasta kaupanteon jälkeen, että ostamansa auto oli kolaroitu. Kuluttajavalituslautakunta katsoi käytetyn auton olleen virheellinen tapauksen johdosta. Ostajalle oli kaupan jälkeen selvinnyt, että ostamansa auto oli ollut kolaroinnin takia vakuutusyhtiön lunastama ja rekisteristä poistettu. Myyjäliike oli jättänyt kertomatta tämän seikan ostajalle kaupanteon yhteydessä. Liike vetosi siihen, että tieto lunastuksesta oli tullut heillekin yllätyksenä. Liike perusteli tätä sillä, että auton liikkeelle myynyt yksityishenkilö ei ollut kertonut, että oli ostanut auton vakuutusyhtiön keskusvarastolta kolaroituna, minkä jälkeen oli korjannut auton uudelleen ajokuntoon. Lautakunta toteaa ratkaisunsa perusteluissa, että autoliikkeen perusteluita huolimatta ostajalle on ennen kaupantekoa laiminlyöty antaa tieto sellaisesta tavaran ominaisuuksista tai käytöstä koskevasta seikasta, josta myyjän täytyy olettaa tietneen, ja josta ostaja saattoi perustellusti olettaa saavansa tiedon. Lautakunta lisää, että tämän laiminlyönnin voidaan myös katsoa vaikuttaneen kauppaan. Myyjäliike vetosi asiassa myös myyjän kokemattomuuteen, mutta lautakunta ei antanut tälle painoarvoa,

yleisten vaatimusten mukaista virheellisuuden arviointia ja konkreettinen puolestaan 1 momentin sopimuksenmukaisuuden mukaista arviointia.

¹¹⁷ Kyseisen kohdan mukaan, jos muusta ei voida katsoa sovitun, ”tavaran tulee soveltua siihen erityiseen tarkoitukseen, johon tavaraa oli tarkoitus käyttää, jos myyjän on kaupantekohetkellä täytynyt olla selvillä tästä tarkoituksesta ja ostajalla on ollut perusteltua aihetta luottaa myyjän asiantuntemukseen ja arviointiin”.

¹¹⁸ Wilhelmsson ja muut 2006, s. 105.

vaan toteaa, että ostajan on voitava luottaa myyjän ammattitaitoon, eikä liike voi vetäytyä vastuustaan vetoamalla esimerkiksi myyjän kokemattomuuteen.¹¹⁹

Kuluttajansuojalain 5 luvun 13 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan myyjä ei vastaa tietojen antamiseen liittyvästä virheestä myöskään silloin, jos hän osoittaa, että ”tiedot oli oikaistu sopimuksentekohetkeen mennessä samalla tai siihen verrattavissa olevalla tavalla kuin millä ne oli esitetty.” Säännöstä koskevien esitöiden mukaan myyjä välttyy vastuusta säännöksen tarkoittaman tiedonantovirheen osalta, mikäli hän oikaisee tiedon sopimuksentekohetkeen mennessä. Tämän lisäksi edellytyksenä virhevastuun välttämiseksi on, että oikaisu on tehty virheellisten tietojen alkuperäiseen esitystapaan verrattavalla tavalla. Näin ollen, jos virheelliset tai harhaanjohtavat tiedot on esitetty esimerkiksi laajalle yleisölle kohdistetussa markkinoinnissa, oikaisu voidaan tehdä vastaavassa markkinoinnissa. Tällaisessa tilanteessa merkitystä ei ole esitöiden mukaan sillä, tuleeko ostaja tietoiseksi oikaisusta. Myyjä voi välttyä vastuultaan myös, jos hän oikaisee aikaisemman myyntiportaassa virheelliset tai harhaanjohtavat tiedot itse. Esitöissä neuvotaan, että helpoiten myyjän tekemä oikaisu saatetaan asiakkaiden tietoon, kun oikaisua koskeva ilmoitus liitetään tavaran yhteyteen.¹²⁰

Kuluttajansuojalain 5 luvun 13 §:n 3 momentin 3 kohdan mukaan myyjä välttyy tietojen antamiseen liittyvältä vastuulta myös silloin, jos hän kykenee osoittamaan, että ”tiedot eivät ole voineet vaikuttaa kauppaan.” Säännöstä koskevien esitöiden mukaan olennaista on, että myyjän esittämät virheelliset ja harhaanjohtavat tiedot olisivat vaikuttaneet ostajan ostopäätökseen. Virhevastuun välttämiseksi myyjän tulee siten osoittaa säännöksen vaatimalla tavalla, että nämä ennen kaupantekoa annetut tavaran yleisiin vaatimuksiin liittyvät virheelliset tai harhaanjohtavat tiedot eivät ole vaikuttaneet ostajan ostopäätökseen.¹²¹ Käytetyn auton kaupassa myyjä voi antaa ostajalle virheellistä tietoa myytävästä autosta. Myyjä voi kertoa virheellisen tiedon esimerkiksi auton ikään

¹¹⁹ KVL 22.6.2004 dnro 03/33/1684.

¹²⁰ HE 180/2021 vp, s. 50. Ks. myös alaluku 4.3 ja siellä kuluttajavalituslautakunnan ratkaisu dnro 02/33/891, jossa lautakunta viittaa tähän tiedonantovirheen oikaisutapaan.

¹²¹ HE 180/2021 vp, s. 50.

tai ajomäärään liittyen. Auton iästä annetun virheellisen tiedon kannalta virhevastuun näkökulmasta on oleellista, että auton ensirekisteröintiajankohta on kerrottu oikein.¹²² Kuluttajariitalautakunta on puolestaan painottanut, että auton ajomäärä on yksi keskeisimmistä seikoista käytetyn auton kaupassa. Siten myyjällä on korostettu velvollisuus ilmoittaa oikea ajomäärä kaupanteon yhteydessä¹²³.

3.3.3 Kuluttajariitalautakunnan täsmennykset

Peltonen ja Määttä esittelevät kuluttajariitalautakunnan ratkaisusuosituksen, jossa lautakunta on täsmentänyt käytetyn auton virhekäsittettä. Lautakunta toteaa täsmennyksensä aluksi, että käytetyn auton virhearvioinnin pohjana ovat ostajan aiheelliset odotukset.¹²⁴ Ostajan aiheellisia odotuksia arvioidaan lautakunnan mukaan erityisesti sen nojalla, onko auton kunto sellainen, kuin mitä siltä voidaan iä ja ajatut kilometrit huomioon otettuna odottaa. Ikä ja ajatut kilometrit altistavat auton normaalille kulumiselle, josta myyjä ei lautakunnan mukaan vastaa. Virhearvioinnissa tulee lautakunnan mukaan huomioida myös se, onko auton hinta yleisen hintatason mukainen.¹²⁵

Kuluttajariitalautakunta korostaa, että myös huoltamisella ja hoidolla on merkitystä auton kuntoon. Ostajan on lautakunnan mukaan kuitenkin varauduttava siihen, että käytettynä ostettuun autoon voidaan joutua tekemään huoltamisesta ja hoitamisesta huolimatta välttämättömiä korjauksia ehkä jo kohtuullisen pian kaupanteon jälkeen. Tällaisessa tilanteessa korjauskustannukset eivät kuitenkaan saa nousta lautakunnan mukaan kohtuuttoman korkeiksi, kun otetaan huomioon auton ikä, kauppahinta ja sillä

¹²² Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, 2. Autokaupassa esiintyviä tavanomaisia virhetilanteita, 2.2 Esimerkkejä käytetyn auton kaupassa esiintyvistä virhetilanteista.

¹²³ Ks. esim. KRIL 25.7.2013 dnro 974/33/13.

¹²⁴ Vanhaan KSL 5 luvun virhesääntelyyn perustuva täsmennys on edelleen ajantasainen. Täsmennys saa nykyisen institutionaalinen tukensa ainakin KSL 5 luvun 12–13 §:stä. Lautakunnan virhearvioinnin pohjana olevat ”ostajan aiheelliset odotukset” mainitaan muun muassa tavarantoiminnan yleisiä vaatimuksia käsittelevän 12 §:n 2 momentin 3 ja 4 kohdissa. Tosin näissä säännöksissä käytetään ilmaisua ”ostaja voi kohtuudella odottaa”. Kuten aikaisemmin tässä työssä on todettu, myyjä voi kuitenkin rajoittaa 12 §:n 2 momentin vaatimuksia toimimalla KSL 5 luvun 13 §:n 2 ja 3 momentin säännöksissä mainitulla tavalla. Ks. kuluttajan aiheellisista odotuksista myös mm. Bärlund 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 4. Kuluttajasopimukset, Tavarantoiminnan virhe. Bärlund toteaa, että myyjä voi rajata ”kuluttajan oletusten varaan jäävää aluetta” antamalla oikeaa tietoa tavarantoiminnan rakenteesta ja käyttökelpoisuudesta.

¹²⁵ Peltonen – Määttä 2015, s 300–301; KRIL 21.5.2014 dnro 4119/33/2013.

ajetut kilometrit. Lautakunta toteaa lopuksi, että ostaja voi perustellusti esittää virheen perustuvan vaatimuksensa myös varsin pitkän ajan kuluttua kaupasta, jos virhe ilmenee vasta tällöin¹²⁶. Kyseisessä tapauksessa auto oli ostettu 30.9.2009 ja kuluttaja totesi moottorin vaurioitumisen 9.9.2013. Korjaus maksoi lähes 5 000 euroa ja auton kauppahinta oli ollut noin 20 000 euroa.¹²⁷

3.4 Virheellisuuden määräävä ajankohta – virheolettama

Suomessa ei ole säädetty myyjän virhevastuulle aikarajaa, vaan vastuu aika määräytyy tavaran todennäköisen kestoajan perusteella. Tämä sääntö poikkeaa tavarankauppadirektiivistä, jonka 10 artiklan 1 kohdassa myyjän virhevastuuajaksi on säädetty kaksi vuotta toimitusajankohdasta alkaen.¹²⁸ Kestokulutustavaroissa, kuten autoissa, saattaa kuitenkin olla piileviä virheitä. Piileville virheille on ominaista, että ne ilmenevät vasta sen jälkeen, kun kaupasta on kulunut yli kaksi vuotta.¹²⁹ Esitöissä todetaankin, että on perusteltua, että myyjä vastaa myös sellaisista kestokulutustavaroiden valmistusvirheistä, jotka ilmenevät yli kaksi vuotta kaupasta. Tätä näkemystä perustellaan esitöissä muun muassa vastuullisuudella ja ekologisuudella, joiden vastaiseen ilmiöön vastuuajan lyhentäminen saattaisi johtaa. Ilmiö saattaisi esitöiden mukaan konkretisoitua siten, että virheellisiä tavaroita ei välttämättä enää korjattaisi myyjän absoluuttisen kahden vuoden virhevastuuajan päättymisen jälkeen siitäkään huolimatta, että ne olisivat korjattavissa. Tavarankauppadirektiivissä säädetty virhevastuu aika tarkoittaisi esitöiden mukaan myös sitä, että myyjän virhevastuuajasta saattaisi muodostua kuluttajasopimuksissa merkittävässä määrin lyhyempi kuin esimerkiksi kahden elinkeinonharjoittajan tai kahden yksityisen henkilön välisissä kaupoissa. Esitöissä painotetaan, että tällainen

¹²⁶ Virhevastuun takarajaa käsitellään alaluvussa 3.2 (Virheilmoitus ja virhevastuun takaraja).

¹²⁷ Peltonen – Määttä 2015, s 300–301; KRIL 21.5.2014 dnro 4119/33/2013.

¹²⁸ Poikkeavan vastuuajan mahdollistaa saman 10 artiklan 3 kohta, joka kuuluu seuraavasti: ”Jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön määräaikoja, jotka ovat pidempiä kuin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettut määräajat”.

¹²⁹ HE 180/2021 vp, s. 32–33.

tilanne ei olisi johdonmukainen.¹³⁰ Tavarankauppadirektiivin 10 artiklan 6 kohdan mukaan myyjän ja kuluttajan on mahdollista sopia käytettyjen tavaroiden osalta myös kah- ta vuotta lyhyemmästä virhevastuujasta, tosin sillä edellytyksellä, että vastuu-aika ei saa olla lyhyempi kuin yksi vuosi. Esitöiden mukaan tällainen säännös kuitenkin rajoit- taisi myyjän virhevastuuta. Säännöksen mahdollinen täytäntöönpano nähtiin esitöiden mukaan ongelmallisena erityisesti autoihin liittyvän virhevastuun näkökulmasta sellai- sissa tilanteissa, joissa esimerkiksi uutena hankittu auto vaihtaa omistajaa nopeasti ensimmäisen kaupan jälkeen, tai tilanteissa, joissa autoon on tehty merkittäviä kor- jauksia juuri ennen kuin auto myydään.¹³¹

Kuluttajansuojalain 5 luvun 15 §:n 1 momentin (1242/2021) mukaan ”tavar- an virheelli- syyttä on arvioitava sen perusteella, millainen tavara on ominaisuuksiltaan tavar- an luovutushetkellä.” Lisäksi momentissa säädetään, että ”myyjä vastaa virheestä, joka tava- rassa on ollut tänä ajankohtana, vaikka virhe ilmenisi vasta myöhemmin.” Virheen mää- räävänä ajankohtana pidetään siis tavar- an luovutushetkeä¹³² ja myöhemmin ilmenevillä virheillä viitataan piileviin virheisiin¹³³. Piilevillä virheillä tarkoitetaan sellaisia virheitä, jotka ovat olleet tavarassa jo luovutushetkellä, mutta ilmenevät vasta myöhemmin¹³⁴. Kuluttajansuojalain 5 luvun 15 §:n 3 momentissa säädetään, että ”virheen oletetaan olleen olemassa tavar- an luovutushetkellä, jos se ilmenee yhden vuoden kuluessa tästä ajankohdasta, jollei toisin osoiteta tai oletus ole virheen taikka tavar- an luonteen vastai- nen.” Esitöiden mukaan tällä säännöksellä pantiin täytäntöön tavarankauppadirektiivin 11 artiklan 1 kohdassa määritelty virheolettaman vuoden vähimmäisaika. Ennen laki- uudistusta virheolettaman pituus oli kuusi kuukautta ja uudistuksessa aika muutettiin uuden tavarankauppadirektiivin vaatimalle vähimmäistasolle.¹³⁵ Esitöissä todetaan,

¹³⁰ HE 180/2021 vp, s. 33.

¹³¹ HE 180/2021 vp, s. 33.

¹³² HE 180/2021 vp, 52, missä todetaan lisäksi, että momentin sanamuoto virheellisyyden määräävän ajankohdan osalta muuttui lakiuudistuksen myötä. Ennen uudistusta virheellisyyden määräävänä ajan- kohtana pidettiin sitä ajankohtaa, jolloin vaaranvastuu siirtyy ostajalle. Esitöissä todetaan, että muutok- sella ei kuitenkaan ole käytännön merkitystä oikeustilaan.

¹³³ Peltonen – Määttä 2015, s. 305.

¹³⁴ HE 360/1992 vp, s. 59.

¹³⁵ HE 180/2021 vp, s. 52.

että myyjän käännetyn todistustaakan pidentyminen kuudesta kuukaudesta vuoteen parantaa ostajan asemaa suhteessa myyjään. Esitöissä painotetaan, että oletama-ajan käytännön merkitys osapuolille kuitenkin vaihtelee riippuen siitä, minkälaisesta tavarasta on kysymys. Tämä johtuu esitöiden mukaan siitä, että reklamaatiot ajoittuvat eri tavoin erilaisten tavaroiden välillä. Lisäksi kestokulutushyödykkeiden, kuten autojen, osalta muutoksen merkitystä vähentää osaltaan myös se, että niille myönnetään yleensä takuu, joka jo sinällään tarkoittaa myyjän käännettyä todistustaakkaa.¹³⁶ Takuuta käsitellään tarkemmin alaluvussa 3.5.

Kuten KSL 5 luvun 15 §:n 3 momentista ilmenee, oletussääntöä ei sovelleta kolmessa tapauksessa: Oletussääntö kumoutuu ensinnäkin silloin, jos myyjä osoittaa, että tavararan virhe on syntynyt vasta luovutushetken jälkeen¹³⁷. Tässä on kysymys edellä mainitusta myyjän käänteisestä todistustaakasta¹³⁸. Toiseksi oletussääntöä ei sovelleta, jos oletus on tavararan luonteen vastainen. Tavararan luonteen vastainen oletus voi esitöiden mukaan olla kysymyksessä silloin, kun tavararan normaali kestoikä on alle vuosi. Kolmanneksi oletussääntöä ei sovelleta, jos kysymys on virheen luonteen vastaisuudesta. Tällainen tilanne voi olla esitöiden mukaan käsillä silloin, kun havaitaan, että vika on aiheutunut normaalin kulumisen seurauksena, vika on syntynyt tapaturmaisesti, tai vika johtuu väärästä käsittelystä.¹³⁹ Siten jos käytetyssä autossa vuoden sisällä kaupanteosta ilmennyt vika on virheen luonteen vastainen eli normaalista kulumisesta aiheutunut, kyseessä ei ole myyjän vastuulle kuuluva virhe. Esimerkiksi auton jarrupalat voivat hyvinkin kulua vuodessa loppuun, vaikka ne olisivat olleet kunnossa luovutushetkellä.

Juuri normaalin kulumisen aiheuttamista vioista oli kysymys seuraavassa kuluttajariitalautakunnan ratkaisussa. Kuluttajariitalautakunta nimittäin piti 20 vuotta vanhassa ja noin 205 000 kilometriä ajetussa autossa muutama viikko kaupanteon jälkeen ilmenneitä vikoja todennäköisesti normaalista kulumisesta aiheutuneina, kun otettiin huo-

¹³⁶ HE 180/2021 vp, s. 27.

¹³⁷ HE 180/2021 vp, s. 52–53.

¹³⁸ 3 momentin ilmaisu ”jollei toisin osoiteta” ilmentää käänteisistä todistustaakkaa.

¹³⁹ HE 180/2021 vp, s. 53.

mioon auton ikä ja sillä ajettut kilometrit. Näin ollen autoa ei pidetty vikojen perusteella virheellisenä, eikä lautakunta suosittanut asiassa hyvitystä. Autoon jouduttiin uusimaan pian kaupanteon jälkeen muun muassa bensiinipumppu, virranjakajan kansi sekä pakoputki. Korjaukset olivat maksaneet yhteensä noin 800 euroa. Kuluttaja oli vaatinut, että elinkeinonharjoittaja maksaa auton korjauskustannukset pakoputken vaihtamisesta aiheutuneita kuluja lukuun ottamatta. Elinkeinonharjoittaja oli vastauksessaan kiistänyt kuluttajan vaatimuksen ja todennut, että viat olivat aiheutuneet normaalista kulumisesta sekä rajusta ajosta.¹⁴⁰

Euroopan unionin tuomioistuin (EUT) on ottanut *Faber*-tapauksen yhteydessä kantaa kuluttajan näyttövelvollisuuden virheolettama-aikana. EUT toteaa, että kuluttajan ei tarvitse näyttää toteen virheen syytä eikä osoittaa myöskään sitä, että virhe johtuu myyjästä. EUT:n mukaan riittävää on sen sijaan, että kuluttaja näyttää toteen, että kysymyksessä on virhe, ja että kyseinen virhe on ilmennyt eli konkreettisesti paljastunut kuuden kuukauden¹⁴¹ sisällä tavaran luovutuksesta.¹⁴² Peltosen ja Määtän mukaan tällaiselle ostajan näyttövelvollisuudelle ei voida kuitenkaan asettaa kovin suuria vaatimuksia¹⁴³. Ostajan näyttövelvollisuuden liittyviä asioita tarkasteltiin aikaisemmin aluvussa 3.2.

Viallinen kaukosäädin ei ollut kuluttajariitalautakunnan mielestä sellainen vika, minkä johdosta koko auto olisi tullut katsoa virheelliseksi. Käytetyn auton kaukosäätimessä oli pian kaupanteon jälkeen ilmennyt vika, joka vaati uuden lähettimen. Kustannuksia ostajalle aiheutui korjauksesta yhteensä 104 euroa. Ostaja oli vedonnut asiassa ”kuuden kuukauden kestoääntöön”, joka lautakunnan tulkinnan mukaan tarkoitti kuuden kuukauden virheolettama-aikaa, koska vika oli ilmennyt kuuden kuukauden sisällä kaupanteosta. Lautakunnan mukaan tapauksessa oli pohjimmiltaan kyse siitä, tekeekö kaukosäätimessä ilmennyt vika autosta kuluttajansuojalain tarkoittamalla tavalla virheelli-

¹⁴⁰ KRIL 12.09.2008 dnro 3704/33/06.

¹⁴¹ Asiaa käsiteltäessä virheolettama-aika on vielä ollut kuusi kuukautta. Sama asia huomioon otettavaksi myös seuraavan kuluttajariitalautakunnan ratkaisun osalta.

¹⁴² Asia C-497/13, *Faber*, EU:C:2015:357, kohdat 70, 71 ja 75.

¹⁴³ Peltonen – Määttä 2015, s. 305.

sen. Lautakunta katsoi, että ostajan asia oli näyttää toteen virheen olemassaolo eli se, että poikkesiko tavara sovitusta tai siitä, mitä ostajalla oli ollut perusteltua aihetta edellyttää. Mikäli tavara olisi katsottu virheelliseksi ja virhe olisi ilmennyt kuuden kuukauden kuluessa tavaran luovutuksesta, ostajan velvollisuus ei olisi ollut osoittaa sitä, oliko tavara ollut virheellinen jo luovutushetkellä.¹⁴⁴ Kuluttajariitalautakunta jatkaa, että ostajan aiheellisia odotuksia arvioidaan käytetyn auton kaupassa erityisesti sen perusteella, onko auton kunto sellainen kuin iän ja ajettujen kilometrien perusteella voidaan olettaa. Mainittakoon, että kyseinen auto oli otettu käyttöön vuonna 2001 ja ostopäivä oli 8.4.2003. Auton hinta oli 19900 euroa ja sillä oli ajettu kaupantekohetkellä 43000 kilometriä. Koska autot kuluvat käytössä ajan myötä, on ostajalla lautakunnan mukaan aihetta varautua siihen, että käytettyyn autoon voidaan joutua tekemään välttämättömiä korjauksia ehkä jo pian kaupanteon jälkeen. Myyjä ei lautakunnan mukaan vastaa tavanomaisen kulumisen aiheuttamista vioista. Lautakunta kuitenkin korostaa, että korjauskustannukset eivät saa nousta kohtuuttoman korkeiksi, kun otetaan huomioon auton käyttöikä ja kauppahinta. Lautakunnan näkemyksen mukaan keskuslukituksen kaukosäädin ei ole välttämättä kovin kestävä osa autossa ja vian korjauskustannuksetkin olivat olleet vähäiset. Lautakunnan toteaa lisäksi, että ostaja ei ollut osoittanut auton olleen huonommassa kunnossa kuin mitä hinta ja muut olosuhteet huomioiden hänen oli perusteltua aihetta olettaa. Näihin perusteluihin nojaten lautakunta katsoi, että auto ei ollut virheellinen kaukosäätimen viallisuuden vuoksi, vaan kysymyksessä oli kaukosäätimen osalta normaalista kulumisesta aiheutunut vika. Koska autoa ei katsottu virheelliseksi, merkitystä ei siten ollut myöskään sillä, että vika oli ilmennyt kuuden kuukauden sisällä kaupanteosta.¹⁴⁵

Kuluttajariitalautakunta joutui arvioimaan käytetyn auton virhettä tapauksessa, jossa auton turboahdin oli rikkoutunut. Kuluttaja oli ostanut 16.6.2009 ensirekisteröidyn auton 7.10.2011 autoliikkeestä, jolloin autolla oli ajettu 32 430 kilometriä. Auton turboahdin jouduttiin uusimaan rikkoutumisen takia tammikuussa 2015, jolloin autolla oli

¹⁴⁴ KRIL 29.3.2005 dnro 03/33/2654.

¹⁴⁵ KRIL 29.3.2005 dnro 03/33/2654.

ajettu 94 762 kilometriä. Kuluttaja ja myyjäliike olivat eri mieltä kuluttajan oikeudesta korvauksiin, jotka koostuivat turboahdinten korjauskuluista. Kuluttajan näkemyksen mukaan turboahdinten tulee kestää pidempään kuin se oli tässä tapauksessa kestänyt. Kuluttaja totesi lisäksi, että auto oli huollettu säännöllisesti huolto-ohjelman mukaisesti merkkiliikkeessä. Lisäksi turboahdinten uusintu huoltoliike oli lausunut, että rikkoutuminen ei ollut johtunut huoltojen laiminlyönnistä. Myyjäliike kiisti kuluttajan korvausvaatimukset ja totesi, että auton myynnistä oli kulunut jo yli kolme vuotta, jona aikana autolla oli ajettu yli 60 000 kilometriä. Siten myyjäliike katsoi, että auton korjaaminen ei ole enää ollut heidän vastuullaan. Kuluttajariitalautakunta toteaa perusteluissaan, että auton turboahdinten kestää tavanomaisessa käytössä selvästi pidempään kuin tässä tapauksessa oli tapahtunut. Lisäksi tapauksessa ei ole näytetty eikä väitetty, että rikkoutuminen olisi aiheutunut kuluttajan puolella olevasta syystä. Lautakunta korostaa, että myyjän kuluttajansuojalain mukaista virhevastuuta ei ole ajallisesti rajoitettu, vaan virhevastuu kestää tavaran oletetun kestoiän ajan. Täten lautakunta katsoi, että autossa oli turboahdinten ennenaikaisen rikkoutumisen vuoksi virhe.¹⁴⁶ Tämä kuluttajariitalautakunnan ratkaisu havainnollistaa sen, että myyjän virhevastuulla ei ole takarajaa, vaan se määräytyy tavaran oletetun kestoiän perusteella.

3.5 Takuun merkitys

Takuusta ja sen merkityksestä säädetään KSL 5 luvun 15 a §:ssä (1242/2021). Pykälän 1 momentin mukaan, ”jos myyjä tai joku tämän lukuun on sitoutunut vastaamaan ilman lisäkorvausta tavaran käyttökelpoisuudesta tai muista ominaisuuksista määrätyn ajan (takuu), tavarassa on virhe, jos tavara tänä aikana huonontuu niiden ehtojen mukaisesti, jotka on esitetty takuutodistuksessa ja takuuta koskevassa mainonnassa sopimuksen tekohetkellä tai ennen sitä. Virhevastuuta ei kuitenkaan synny, jos myyjä saattaa todennäköiseksi, että huonontuminen johtuu tapaturmasta, tavaran vääränlaisesta käsittelystä tai muusta ostajan puolella olevasta seikasta.” Momentti sisältää takuun määri-

¹⁴⁶ KRIL 3.3.2016 dnro 374/33/201.

telmän sekä säännöksen siitä, milloin tavarassa on virhe takuun ollessa voimassa. Kuten säännöksestä ilmenee, virhettä arvioidaan takuun takuutodistuksen ehdoissa ja takuuta koskevassa mainonnassa esitettyjen seikkojen perusteella¹⁴⁷. Takuuta koskevien sopimusehtojen tulee antaa ostajalle vähintään samat tai paremmat oikeudet kuin mitä kuluttajansuojalain virhesäännökset antavat. Jos sopimusehdot poikkeavat ostajan vahingoksi, ne katsotaan KSL 5 luvun 2 §:n nojalla mitättömiksi.¹⁴⁸ Takuun on siis oltava ostajan kannalta lisäetu ja ollakseen lisäetu, takuun on oltava pidempi kuin mitä KSL 5 luvun 15 §:n 3 momentissa säädetty yhden vuoden virheolettama-aika on¹⁴⁹. Lisäksi takuun on oltava säännöksen mukaan kuluttajalle maksuton¹⁵⁰. Jos näin ei ole, niin kyseessä ei ole kuluttajansuojalain vaatimusten mukainen takuu. Korostettakoon myös, että myyjä ei saa käyttää tarjoamistaan maksullisista takuun luonteisista sitoumuksista nimitystä ”takuu”.¹⁵¹ Takuu on myös aina annettava kirjallisesti tai sähköisesti KSL 5 luvun 15 a §:ssä säädettyllä tavalla¹⁵².

Markkinatuomioistuin on ratkaisussaan 2/1983 lausunut, että käytetyn auton kaupassa takuehtona käytetty maksullinen sopimusehto oli kuluttajien kannalta kohtuuton ja kielsi uhkasakon uhalla myyjää käyttämästä tällaista sopimusehtoa takuehtona. Tuomioistuin totesi asiassa äänestyksen jälkeen kuluttajansuojalakiin nojaten, että omavastuuehdon kytkeminen takuun luonteiseen korjaussitoumukseen, josta käytetään nimitystä ”takuu”, ei täytä lain asettamia vaatimuksia. Myyjä oli käyttänyt käytetyn auton kaupassa takuehtona seuraavanlaista sopimusehtoa: ”Ostajalla ei ole omavastuuta 60 vuorokauden aikana lukien auton toimituspäivästä, minkä jälkeen omavastuu on 600 markkaa jokaiselta korjauskerralta.” Myös kuluttajariitalautakunta on linjannut osin

¹⁴⁷ HE 180/2021 vp, s. 53. Jos myyjä vetoaa siihen, että vika on aiheutunut tavanomaisen kulumisen seurauksena, niin asiaa arvioidaan sopimusehtojen nojalla. Tällaisessa tilanteessa ostajan ei tarvitse osoittaa virheen olemassaoloa, vaan riittävää on se, että tavara ei vastaa sopimusta, ks. Peltonen – Määttä 2015, s. 311.

¹⁴⁸ HE 360/1992 vp, s. 59.

¹⁴⁹ HE 180/2021 vp, s. 27.

¹⁵⁰ Maksuttomuutta edellyttää takuuta koskevan KSL 5 luvun 15 a §:n ilmaus ”ilman lisäkorvausta”.

¹⁵¹ HE 180/2021 vp, s. 53.

¹⁵² Ks. HE 180/2021 vp, s. 22, missä todetaan, että takuuta koskevaa sääntelyä tarkennettiin uudistuksessa juuri tältä osin, minkä johdosta nykyisen sääntelyn velvoittamana takuu on aina annettava kirjallisesti tai muulla pysyvällä tavalla.

tähän markkinatuomioistuimen ratkaisuun nojaten, että käytetyn auton kauppaan liit-
tyvässä asiakirjassa mainittu termi ”kuntotakuu” sekä kauppakirjaan merkitty ”takuu 1
vuosi, omavastuu 100 euroa” osoittivat, että kuluttajalle myönnetty turva oli takuuksi
katsottava lisäetu, johon ei saanut kytkeä omavastuuta¹⁵³.

Kuluttajansuojalain 5 luvun 15 a §:n 1 momentin mukaan virhevastuuta ei synny, jos
myyjä osoittaa todennäköiseksi, että takuun aikainen tavaran huonontuminen on joh-
tunut tapaturmasta, vääränlaisesta käsittelystä tai muusta ostajan aiheuttamasta sei-
kasta. Esitöissä todetaan, että on katsottu, että myyjän voi olla vaikea esittää varmaa
näyttöä näistä säännöksessä tarkoitetuista ostajan puolella sattuneista tapahtumista.
Tämän vuoksi on katsottu kohtuulliseksi ja riittäväksi, jos myyjä osoittaa tavaran huo-
nontumisen johtuneen todennäköisesti ostajan puolella olevasta syystä.¹⁵⁴ Myyjän ta-
kuuajasta virhettä arvioitaessa ei ole kuitenkaan merkitystä sillä, onko tavarassa il-
mennyt vika tai sen alkusyy ollut olemassa jo tavaran luovutushetkellä. Luonteestaan
johtuen näitä kuluttajankaupassa myönnettäviä takuusitoumuksia kutsutaan toimivuus-
takuiksi. Toimivuustakuulla taataan, että tavara toimii takuehdoissa määritellyllä taval-
la.¹⁵⁵

KSL 5 luvun 15 a §:n 4 momentissa säädetään, että takuu ei rajoita kuluttajansuojalais-
sa säädettyä virhevastuuta. Tämä tarkoittaa esitöiden mukaan sitä, että takuulla ei voi-
da rajoittaa niitä ostajan oikeuksia, jotka ovat jo kuluttajansuojalain virhesäännösten
perusteella olemassa. Korostettakoon myös, että takuuajan päättymisen ei merkitse
myyjän virhevastuun päättymistä, vaan takuuajan päätyttyä myyjän virhevastuu mää-
räytyy kaikilta osin kuluttajansuojalain virhesäännösten mukaan.¹⁵⁶ On kuitenkin muis-

¹⁵³ KRIL 5.3.2014 dnro 1156/33/2013. Ks. myös ratkaisu KVL 88/33/1004, missä kuluttajavalituslautakun-
ta on todennut, että takuun omavastuuehto on pätemätön vain silloin, kun se rajoittaa ostajalle lain
mukaan kuuluvia oikeuksia. Tällainen omavastuuehto on kuitenkin pätevä, jos se rajoittaa vain takuussa
annettua ylimääräistä etuutta. Ks. Bärlund 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 4. Kuluttajasopimuk-
set, Tavarain virhe, Takuu, missä myös viitattu kyseiseen tapaukseen.

¹⁵⁴ HE 360/1992 vp, s. 59.

¹⁵⁵ HE 360/1992 vp, s. 59. Vrt. KSL 5 luvun 15 §:n 3 momentin virheolettama, joka voidaan kumota osoit-
tamalla, että virhe on syntynyt vasta tavaran luovutushetken jälkeen.

¹⁵⁶ HE 360/1992 vp, s. 60–61.

tettava, että takuun päättymisen jälkeen näyttötaakka virheen olemassaolosta siirtyy kuluttajalle. Takuun perusteella ostajalla on oikeus vaatia, että auto saatetaan asianmukaiseen kuntoon huolimatta siitä, tuleeko auto korjauksella parempaan kuntoon kuin se oli ennen korjausta. Takuun antaminen on kuitenkin vapaaehtoista, joten takuunantaja saa näin ollen myös määrittää takuun laajuuden. Siten kuluvat ja huollossa vaihdettavat osat voidaan rajata takuun ulkopuolelle autoja koskevien takuiden osalta. On toki huomattava, että tällaisetkin osat saattavat kuluu epätavallisesti, jolloin myyjä on vastuussa virhevastuun perusteella. Käytettyjen ja uusien autojen takuut noudattavat soveltuvin osin samoja periaatteita. Käytetyn auton takuu voi kuitenkin olla uuden auton takuuta rajatumpi ja koskea esimerkiksi vain moottoria tai voimansiirtoa.¹⁵⁷ Peltonen ja Määttä kuitenkin huomauttavat, että mikäli takuu on hyvin rajattu, niin markkinoinnissa sitä voidaan mahdollisesti kutsua vain niiden osien takuuksi, mitkä kyseisen takuun piiriin kuuluvat¹⁵⁸.

3.6 Oikeudellinen virhe

Tavarassa on KSL 5 luvun 14 §:n 1 momentin (1242/2021) mukaan oikeudellinen virhe silloin, ”jos sivullisella on omistus-, pantti- tai muu oikeus tavaraan (oikeudellinen virhe), eikä sopimuksesta seuraa, että ostajan on vastaanotettava tavara sivullisen oikeudesta johtuvien rajoitusten.” Pykälän 2 momentin mukaan ”ostaja saa vaatia oikeudellisesta virheestä johtuvia seuraamuksia myös silloin, kun sivullinen väittää, että hänellä on 1 momentissa tarkoitettu oikeus, ja väitteelle on todennäköisiä perusteita.”¹⁵⁹ Oikeudellisesta virheestä on kysymys siis silloin, kun myyjä luovuttaa ostajalle kolmannelle henkilölle kuuluvan tavaran¹⁶⁰. Tällainen tilanne on käsillä esimerkiksi, jos autoliike myy varastetun auton kuluttajalle. Vilpittömän mielen suoja nauttiva ostaja saattaa kuitenkin

¹⁵⁷ Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, 3. Takuun merkitys. Ks. myös HE 360/1992 vp, s. 60.

¹⁵⁸ Peltonen – Määttä 2015, s. 312.

¹⁵⁹ Ks. HE 180/2021 vp, s. 52, missä todetaan, että pykälä on sisällöltään vastaava kuin kauppalain 41 §:n säännös oikeudellisesta virheestä, jota pykälää ennen säännöksen kuluttajansuojalakiin tuomista sovellettiin myös elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisissä kaupoissa.

¹⁶⁰ HE 180/2021 vp, s. 52.

kin saada omistusoikeuden tavaraan sitä rasittavasta oikeudellisesta virheestä huolimatta¹⁶¹. Oikeudellista virhettä koskevaa säännöstä ei sovelleta esimerkiksi silloin, jos tavaran jälleenmyynti on ristiriidassa kolmannelle henkilölle kuuluvan immateriaalioikeuden kanssa. Tällöin tulevat sovellettaviksi muut tavaran virhettä koskevat säännökset¹⁶². Oikeudellista virhettä koskevan pykälän 2 momentissa mainitun sivullisen esittämän väitteen osalta on korostettu sitä, että käsillä olevien ja sivullisen väitteensä tueksi esittämien seikkojen tulee olla varteenotettavia ennen kuin ostaja voi esittää myyjälle vaatimuksia¹⁶³.

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 2003:44 oli kysymys oikeudellisesta virheestä tilanteessa, jossa kuluttajan osamaksulla autoliikkeestä A ostama auto osoittautui varastetuksi sen jälkeen, kun kuluttaja oli myynyt autonsa edelleen autoliikkeelle B. Kuluttajan kanssa tekemänsä kaupan yhteydessä autoliike B oli maksanut loppuvelan auton rahoittaneelle rahoitusyhtiölle ja oli täten saanut omistusoikeuden autoon. Sittemmin oli selvinnyt, että auto oli varastettu oikealta omistajaltaan jo ennen autoliike A:n ja kuluttajan välistä kauppaa. Autoliike B oli joutunut myöhemmin suorittamaan korvauksia auton alkuperäiselle omistajalle. Varsinainen oikeuskysymys asiassa oli, oliko rahoitusyhtiö katsottava myyjäksi kauppalain tarkoittamalla tavalla, jolloin autoliike B:llä olisi ollut mahdollisuus vaatia vahingonkorvauksia rahoitusyhtiöltä. Eli toisin sanoen, oliko rahoitusyhtiö auton myyjänä vastuussa auton oikeudellisesta virheestä; olihan rahoitusyhtiö saanut autoliike A:n ja kuluttajan välisen osamaksukaupan yhteydessä A:lta oikeudet autoon, minkä lisäksi rahoitusyhtiö oli merkitty rekisteriin myös auton omistajaksi. Korkein oikeus kuitenkin katsoi, että rahoitusyhtiön oikeus autoon on todellisuudessa ollut vakuusoikeutta eikä omistusoikeutta ja vapautti rahoitusyhtiön äänestyksen jälkeen vahingonkorvausten maksuvelvollisuudesta.

¹⁶¹ HE 93/1986 vp, s. 95.

¹⁶² HE 180/2021 vp, s. 52.

¹⁶³ HE 93/1986 vp, s. 97.

4 Kuluttajansuojalain 5 luvun mukaiset virheen seuraamukset käytetyn auton kaupassa

4.1 Yleistä virheen seuraamuksista

Kuluttajansuojalain 5 luvun 16 §:ssä (1242/2021) on lueteltu ne virheen seuraamukset eli oikeussuojakeinot, jotka ovat ostajan käytössä, kun tavarassa ilmenee myyjän vastuulle kuuluva virhe. Tässä työssä tarkastellaan virheen oikaisua, kaupan purkua sekä hinnanalennusta. Näistä oikeussuojakeinoista virheen oikaisu on ensisijainen keino, kun taas hinnanalennus sekä kaupan purku ovat toissijaisia keinoja. Virheen oikaisu voi tapahtua joko siten, että virheellinen tavara korjataan, tai siten, että virheellinen tavara vaihdetaan virheettömään. Ostajalla on lähtökohtaisesti vapaus valita, vaatiiko hän virhetilanteessa korjaamista vai uutta toimitusta. Poikkeuksen tähän pääsääntöön muodostavat kuitenkin tilanteet, joissa myyjällä on este, jota hän ei voittaa, tai tilanteet, joissa oikaisusta aiheutuisi myyjälle kohtuuttomia kustannuksia. Sellaisissa virhetilanteissa, jotka saattavat johtaa korjauskierteisiin, ostajalla on oikeus vaatia myyjän korjausrytyksistä huolimatta joko hinnanalennusta tai kaupan purkua. Tällaisia tilanteita arvioidaan kuitenkin joustavasti varsinkin kalliimpien ja monimutkaisempien tavaroiden kohdalla.¹⁶⁴

4.2 Virheen oikaisu korjaamalla tai vaihtamalla

Virheen oikaisusta säädetään KSL 5 luvun 18 §:ssä (1242/2021). Pykälän 1 momentin mukaan ”ostajalla on oikeus valintansa mukaan vaatia, että myyjä joko korjaa virheen tai toimittaa virheettömän tavararan. Myyjä ei kuitenkaan ole velvollinen oikaisemaan virhettä ostajan vaatimalla tavalla tai lainkaan, jos siihen on este, jota hän ei voi voittaa, tai jos siitä aiheutuisi hänelle kohtuuttomia kustannuksia. Tässä tulee erityisesti ottaa

¹⁶⁴ HE 180/2021 vp, s. 21–22.

huomioon virheen merkitys sekä tavaran arvo, jos virhettä ei olisi, sekä se, voidaanko oikaisu suorittaa muulla tavalla aiheuttamatta ostajalle merkittävää haittaa.”¹⁶⁵ Säännöksestä johdettavan pääsäännön perusteella myyjällä on velvollisuus täyttää sopimus joko korjaamalla virheellinen tavara tai toimittamalla virheetön tavara virheellisen tilalle.¹⁶⁶ Pääsäännön mukaan ostajalla on myös oikeus valita näistä kahdesta vaihtoehdoista oikaisutavasta itselleen sopivampi.¹⁶⁷ Poikkeuksia pääsäännöstä ovat kuitenkin tilanteet, joihin liittyy este, jota myyjä ei voi voittaa, tai tilanteet, jotka aiheuttaisivat myyjälle kohtuuttomia kustannuksia. Tällaisissa tilanteissa myyjä ei ole velvollinen oikaisemaan virhettä ostajan vaatimalla tavalla tai ollenkaan. Näiden poikkeustilanteiden arvioinnissa otetaan huomioon ensinnäkin virheen merkitys ostajalle sekä tavaran arvo virheettömänä, mutta myös mahdolliset muut vaihtoehdot oikaisutavat. Nämä vaihtoehdot oikaisutavat eivät kuitenkaan saa aiheuttaa ostajalle merkittävää haittaa.¹⁶⁸

Kuluttaja-asiamies on linjannut, että autokaupassa korjaus on vaihtamiseen verrattuna ensisijainen vaihtoehto. Autoissa on kuluttaja-asiamiehen mukaan harvoin sellaisia vikoja, joiden perusteella auto vaihdettaisiin virheettömään. Varsinkin käytetyn auton kaupassa vaihtaminen saattaa olla ongelmallista, koska myyty auto on yksilö, eikä auto-liikkeellä todennäköisesti ole tarjota vastaavaa tilalle.¹⁶⁹ Esitöissä todetaan, että myyjä voi ostajan vaatimuksista huolimatta kieltäytyä tavaran vaihtamisesta virheettömään

¹⁶⁵ Ks. HE 180/2021 vp, s. 54, missä todetaan myös, että vanhan KSL 5 luvun 18 §:n 2 momentissa säädettiin myyjän oikeudesta suorittaa oikaisu omalla kustannuksellaan, vaikka ostaja ei ole vaatinut virheen korjaamista tai virheetöntä tavaraa. Tämä säännös kuitenkin kumottiin uuden tavarankauppadirektiivin implementoinnin myötä, koska säännös arvioitiin uuden direktiivin säännösten vastaiseksi.

¹⁶⁶ Ks. HE 360/1992 vp, s. 63, missä todetaan myös, että virheen korjaamisen yhteydessä myyjän kustannettavaksi kuuluvat esimerkiksi korjauksen edellyttämä työ, varaosat ja muut tarvikkeet sekä lisäksi mahdolliset tavaran kuljetukset ja korjaajan matkakustannukset.

¹⁶⁷ Ks. HE 180/2021 vp, s. 22, missä todetaan myös, että jo vanhan tavarankauppadirektiivin johdannossa on korostettu ostajan valinnanvapautta virheen oikaisun osalta, mutta kansallinen oikeustila ei ole kuitenkaan vastannut direktiiviä siltä osin. Nyt uuden tavarankauppadirektiivin täytäntöönpanon myötä tätä sääntelyä on esitöiden mukaan täsmennetty.

¹⁶⁸ Ks. HE 180/2021 vp, s. 54.

¹⁶⁹ Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, 7. Miten virheet oikaistaan? Ks. myös HE 360/1992 vp, s. 62, missä todetaan, että virheettömän tavaran toimittaminen ei tule aina kysymykseen erityisesti käytettyjen ja ainutlaatuisten tavaroiden kohdalla. Vrt. Lehtonen 2022, kohta Autokauppaan liittyvä kuluttajansuojalaki muuttuu, alakohta Ostajalla on laajempi oikeus päättää, haluaako hän, että auto korjataan vai vaihtaa ehjään vastaavanlaiseen. Lehtonen ei näe ongelmana auton vaihtamista virheettömään, jos ostaja suostuu vaihtoon ja myyjältä löytyy saman hintainen ja vastaavantyyppinen auto tilalle.

varsinkin vähäisen naarmun kohdalla ja tarjoutua sen sijaan korjaamaan virheen.¹⁷⁰ Korjauskustannukset eivät kuitenkaan saa muodostua kohtuuttomiksi. Kustannukset saattavat kuluttaja-asiamiehen mukaan nousta kohtuuttomiksi esimerkiksi silloin, kun virhe ilmenee vanhassa tai paljon ajatussa autossa, jonka osat alkavat jo olla lähellä käyttöikänsä loppua. Tällöin myyjä ei siis ole velvollinen korjaamaan virhettä omalla kustannuksellaan. Mikäli ostaja ei halua osallistua autonsa tasoa parantavan korjauksen kustannuksiin, niin virhe oikaistaan hinnanalennuksella.¹⁷¹

4.3 Hinnanalennus ja kaupan purku

Kuluttajansuojalain 5 luvun 19 §:ssä (1242/2021) säädetään hinnanalennuksesta ja kaupan purusta. Pykälä sisältää esitöiden mukaan ne edellytykset, joiden täyttyessä ostaja voi vaatia virhetilanteissa hinnanalennusta tai kaupan purkua¹⁷². Yhteinen nimittäjä näille kahdelle seuraamukselle on, että niitä sovelletaan sellaisissa tapauksissa, jolloin virheen korjaaminen tai virheettömän tavaran toimittaminen eivät tule ollenkaan kysymykseen, tai tapauksissa, joissa korjaamista tai vaihtoa ei suoriteta kohtuullisessa ajassa virheilmoituksen jälkeen ostajan vaatimuksesta huolimatta. Hinnanalennus on kaupan purkua monikäyttöisempi seuraamus ja soveltuu käytettäväksi aina silloin, kun virheen korjaaminen tai virheettömän tavaran toimittaminen ei ole mahdollista eikä kaupan purkukaan tule kysymykseen. Kaupan purulta edellytetään nimittäin sitä, että sopimusrikkomus on olennainen. Kaupan purku ei siten välttämättä tule kysymykseen esimerkiksi tilanteessa, jossa virhettä on yritetty oikaista korjaamalla ja siitä huolimatta tavaraan jää vähäinen virhe.¹⁷³ Hinnanalennus sen sijaan sopii tällaiseenkin tilanteeseen.

¹⁷⁰ Ks. HE 180/2021 vp, s. 54.

¹⁷¹ Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, 7. Miten virheet oikaistaan?

¹⁷² HE 180/2021 vp, s. 56.

¹⁷³ HE 360/1992 vp, s. 64–65.

Tavarankauppadirektiivin 3 artiklan 7 kohdan perusteella kuluttajansuojalakiin olisi ollut mahdollista säätää kuluttajille vapaus valita jokin tietty oikeussuojakeino sellaisissa tapauksissa, joissa tavarantoimituksen virhe ilmenee enintään 30 päivän kuluessa tavarantoimituksesta. Tämän säännön perusteella kuluttajalla on oikeus purkaa kauppa vähäisenkin virheen perusteella artiklassa mainitun ajan sisällä. Kyseessä on kuluttajan kannalta nopea ja tehokas keino virhetilanteissa, mutta esitöissä painotetaan, että tällainen osapuolten velvoitteet välittömästi lakkauttava purkuoikeus olisi kuitenkin erityisesti vähäisten virheiden kohdalla ollut Suomen oikeusjärjestelmään tuotuna vieras ja liian järeä keino.¹⁷⁴

Kuluttajansuojalain 5 luvun 19 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan ostaja voi vaatia joko hinnanalennusta tai kaupan purkua silloin, jos ”virheen oikaiseminen on mahdotonta tai siitä aiheutuisi KSL 5 luvun 18 §:n 1 momentissa tarkoitettuja kohtuuttomia kustannuksia.” Säännöstä koskevien esitöiden mukaan tämä säännös soveltuu tapauksiin, joissa on jo etukäteen selvää, että virhettä ei voida ensinnäkään korjata, minkä lisäksi myös virheettömän tavarantoimitaminen on jo etukäteen tiedossa olevien seikkojen takia mahdoton vaihtoehto¹⁷⁵. Käytetyn auton kaupassa virheen oikaiseminen korjaamalla tai uudella toimituksella saattaa olla mahdotonta esimerkiksi tilanteessa, jossa myyjä on antanut väärän tiedon auton ajetuista kilometreistä. Tällaisessa tilanteessa hinnanalennus saattaa olla ainoa vaihtoehto, kuten myös silloin, kun myyjä on jättänyt kertomatta auton kolarihistoriaan liittyviä tietoja.¹⁷⁶ Näissäkin tilanteissa hinnanalennusta sovelletaan vain, jos virhe ei ole olennainen. Virheen ollessa olennainen, sovelletaan siis kaupan purkua, jota pidetään virheen oikaisun viimeisenä keinona. Virheen vähäisyyttä ja olennaisuutta arvioidaan muun muassa sillä perusteella, kuinka nopeasti virhe on poistettavissa ja kuinka suuret vaikutukset virheellä on auton arvoon.¹⁷⁷ Esimerkiksi vähäiset pintaviat auton maalipinnassa ovat yleensä helposti korjattavissa, ja niiden

¹⁷⁴ HE 180/2021 vp, s. 32. Artiklan mahdollistavan option käyttämättä jättämistä perustellaan esitöissä myös ekologisuudella ja kestäväällä kulutuksella erityisesti sellaisissa vähäisten virheiden tilanteissa, joissa kauppa purettaisiin, vaikka virhe olisi mahdollista oikaista korjaamalla.

¹⁷⁵ HE 180/2021 vp, s. 56. Esitöiden mukaan tämä säännös vastaa voimassa olevaa oikeustilaa.

¹⁷⁶ Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, 7. Miten virheet oikaistaan?

¹⁷⁷ Kuluttaja-asiamiehen linjaus 2007, Virhevastuu ja takuu autokaupassa, 7. Miten virheet oikaistaan? Ks. myös Peltonen – Määttä 2015, s. 338.

merkitys kokonaisuuteen saattaa olla muutenkin niin vähäinen, että kaupan purku ei tule kysymykseen¹⁷⁸. Kuluttajavalituslautakunta on katsonut autoliikkeen vastuulle kuu-
luvaksi virheeksi sen, että kuluttajalle oli jätetty kertomatta käytettynä maahantuodun
auton alkuperä. Lautakunta ei kuitenkaan pitänyt virhettä niin olennaisena, että kulut-
tajalle olisi muodostunut oikeus kaupan purkuun.¹⁷⁹

Kuluttajavalituslautakunta katsoi kuluttajan olleen oikeutettu hinnanalennukseen ta-
pauksessa, jossa käytetty auto oli kärsinyt moottorivaurion jakohihnan katkeamisen
seurauksena. Jakohihna oli katkennut, kun autolla oli ajettu 99 621 kilometriä. Jakohih-
nan vaihtovälisuositus kyseisellä autolla oli 120 000 kilometriä. Lautakunta toteaa pe-
rusteluissaan, että jakohihnan on kestettävä vähintään vaihtovälin verran, sillä muuten
auto ei vastaa kestävyydeltään tai muutoinkaan kuluttajan aiheellisia odotuksia. Aivan
yksiselitteinen tämä asia ei lautakunnan mielestä kuitenkaan ole: Autossa ei nimittäin
ole virhettä silloin, jos myyjä oikaisee jakohihnan vaihtovälisuosituksen tehokkaasti
sitien, että auto ei ehdi vaurioitua alkuperäistä virheellistä ohjetta noudattamalla.¹⁸⁰
Tässä tapauksessa tällaisesta tilanteesta ei kuitenkaan ollut kysymys. Lautakunnan kat-
soi, että kun otettiin huomioon auton ikä, sillä ajettut kilometrit sekä jakohihnan vaihto-
väli, niin auto oli ollut olennaisesti huonompi kuin ostajalla oli ollut aihetta olettaa.
Näin ollen siinä oli kuluttajansuojalain mukainen virhe, josta oli vastuussa myyjä. Lau-
takunta suositti asiassa 400 euron hinnanalennusta. Korjauskustannukset olivat olleet
1491,92 euroa. Lautakunta kohtuullisesti seuraamusta muun muassa siitä syystä, koska
ostajalle olisi joka tapauksessa aiheutunut kuluja jakohihnan oikea-aikaisesta vaihtami-
sesta.¹⁸¹

¹⁷⁸ Ks. HE 89/2001 vp, s. 14.

¹⁷⁹ Ks. Bärlund 2020, kohta VII Kuluttajaoikeus, alakohta 4. Kuluttajasopimukset, Kuluttajankauppa, Vir-
heen seuraamukset, Kaupan purku. Teokseen merkitty alkuperäinen lähde: Kuluttajansuoja 5/2004, s. 28.

¹⁸⁰ KSL 5 luvun 13 §:n 3 momentin 2 kohdan mukaan myyjä ei vastaa tietojen antamiseen liittyvästä vir-
heestä, jos hän osoittaa, että ”tiedot oli oikaistu sopimuksentekohetkeen mennessä samalla tai siihen
verrattavissa olevalla tavalla kuin millä ne oli esitetty”. Tätä säännöstä käsiteltiin aiemmin tässä työssä
yleisten vaatimusten kohdalla luvussa 3.3.2.

¹⁸¹ KVL 15.3.2004 dnro 02/33/891.

Kuluttajariitalautakunta on vakiintuneessa ratkaisukäytännössään katsonut, että kolaridussa autossa ei ole virhettä, jos auton kolarikorjaukset on tehty huolellisesti ja ammattitaitoisesti. Tällaisessa tilanteessa myyjän on kuitenkin kysyttäessä kerrottava ostajalle auton kolarihistoriasta ja -korjauksista. Jos myyjä ei kerro, tai auton kolarikorjaukset on suoritettu huolimattomasti tai ammattitaidottomasti, autossa on virhe. Jos auto on kolaroitu niin pahasti, että se on ollut kolarin vuoksi rekisteristä poistettuna tai vaakuutusyhtiön toimesta lunastettuna, myös kolarointiin liittyvien tietojen merkitys kaupan päättämisen kannalta korostuu. Tällaisissa tilanteissa myyjällä on siten aktiivinen tiedonantovelvollisuus kolariin liittyvistä tiedoista, mikä tarkoittaa sitä, että jos myyjä jättää tällaisen seikan oma-aloitteisesti kertomatta ostajalle, autossa on virhe.¹⁸²

Kuluttajansuojalain 5 luvun 19 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan ostaja saa vaatia hinnanalennusta tai kaupan purkamista, jos myyjä ei ole oikaissut virhettä. KSL 5 luvun 18 a §:n 2 momentissa (1242/2021) säädetään, että myyjän on oikaistava virhe kohtuullisessa ajassa ostajan virheilmoituksen jälkeen.¹⁸³ Kyseistä säännöstä koskevien esitöiden mukaan kohtuullinen aika arvioidaan aina tapauskohtaisesti. Jos virhe oikaistaan korjaamalla, kohtuullista aikaa on arvioitava suhteessa virheen laatuun ja laajuuteen. Kohtuullisen ajan arviointiin vaikuttaa lisäksi, kuinka ripeästi ostaja on toimittanut virheellisen tavaran korjattavaksi.¹⁸⁴ Ostaja voi vaatia hinnanalennusta tai kaupan purkua KSL 5 luvun 19 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan myös silloin, jos myyjä ei ole toiminut oikaisun suhteen KSL 5 luvun 18 a §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla. Kyseisen pykälän 3 momentin mukaan, jos virhe oikaistaan virheettömällä tavaralla, myyjän on otettava vaihdettava tavara takaisin omalla kustannuksellaan. Tämän lisäksi myyjä veloitetaan säännöksessä vastaamaan virheellisen tavaran poistamisesta ja virheettömän tavaran asentamisesta sekä näistä aiheutuvista kustannuksista, tosin sillä edellytyksellä, että tavara on ollut asennettuna sen luonteen ja käyttötarkoituksen mukaisesti.

¹⁸² Ks. esim. KRIL 13.3.2009 dnro 381/33/08.Ks. myös KVL 22.6.2004 dnro 03/33/1684. Sitä mikä merkitys on sillä, onko myyjä ollut tietoinen vai tietämätön kolarista, on pohdittu luvussa 3.3.2 (Yleiset vaatimukset) KSL 13 §:n 3 momentin 1 kohdan tarkastelun yhteydessä. Ks. myös luku 4.3 ja KKO 1998:51.

¹⁸³ Virheilmoitukseen liittyviä asioita on käsitelty luvussa 3.2.

¹⁸⁴ HE 180/2021 vp, s. 55.

Ostaja saa vaatia hinnanalennusta tai kaupan purkua KSL 5 luvun 19 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan myös silloin, jos ”myyjä on ilmoittanut tai olosuhteiden perusteella on ilmeistä, ettei myyjä oikaise virhettä kohtuullisessa ajassa tai aiheuttamatta ostajalle merkittävää haittaa.” Tässä 3 kohdan säännöksessä on olennaista huomata se, että peruste hinnanalennukselle tai kaupan purulle nojaa myyjän omaan ilmoitukseen siitä, ettei hän oikaise virhettä kohtuullisessa ajassa, tai vaihtoehtoisesti tällainen lopputulema on ilman myyjän ilmoitustakin olosuhteiden perusteella arvioituna varsin ilmeinen. Lisäksi ostaja voi vaatia kyseisen 3 kohdan mukaan hinnanalennusta tai kaupan purkua, jos myyjä ei kykene virheen oikaisuun aiheuttamatta ostajalle merkittävää haittaa. Esitöiden mukaan ostajalle aiheutuvaa haittaa arvioitaessa otetaan huomioon erityisesti tavaran laatu sekä tarkoitus, jota varten ostaja on tavaran hankkinut¹⁸⁵. Tässä arvioinnissa merkitystä on siten esimerkiksi sillä, minkälaisessa käytössä auto on. Perheen ainoan ja jatkuvassa käytössä olevan auton kohdalla kohtuullinen aika on luonnollisesti lyhyempi kuin silloin, jos perheellä on käytössään kaksi autoa tai korjaus koskee perheen vähemmällä käytöllä olevaa toista autoa.¹⁸⁶

Kuluttajansuojalain 5 luvun 19 §:n 1 momentin neljäs kohta sisältää säännöksen, jolla pyritään ehkäisemään korjauskierteiden syntymistä. Säännöksen mukaan ostajalla on oikeus vaatia hinnanalennusta tai kaupan purkamista, jos ”tavarassa ilmenee virhe siitä huolimatta, että myyjä on yrittänyt saattaa tavaran tässä luvussa edellytetyn mukaiseksi.” Kohtaa koskevien esitöiden mukaan säännöstä sovellettaessa on kiinnitettävä huomio ensinnäkin siihen, onko kyse samasta vai eri virheestä. Esitöiden mukaan merkitystä on myös sillä, minkälainen tavara on tyypiltään, arvoltaan ja luonteeltaan. Mikäli sama virhe ilmenee uudelleen, ostajalla on esitöiden mukaan pääsääntöisesti oikeus vaatia hinnanalennusta tai kaupan purkua. Myyjälle on kuitenkin perusteltua antaa uusi mahdollisuus virheen oikaisuun, jos tavarassa ilmenevä virhe on uusi. Tällainen mahdollisuus koskee erityisesti tilanteita, joissa on kyse kalliista ja rakenteeltaan monimutkaisesta tavarasta. Arvioitaessa sitä, annetaanko myyjälle kalliin ja monimutkaisen tava-

¹⁸⁵ HE 180/2021 vp, s. 55.

¹⁸⁶ Ks. Peltonen – Määttä 2015, s. 327.

ran kohdalla vielä mahdollisuus virheen oikaisemiseen, on esitöiden mukaan otettava huomioon myös, voiko ostaja luottaa siihen, että myyjällä on riittävät kyvyt virheen oikaisemiseen korjaamalla.¹⁸⁷

Kuluttajansuojalain 5 luvun 19 §:n 2 momentin mukaan ”sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, ostaja saa vaatia hinnanalennusta tai kaupan purkamista välittömästi, jos virhe on luonteeltaan niin vakava, ettei sen oikaiseminen tule kyseeseen.” Momenttia koskevissa esitöissä todetaan, että tavarankauppadirektiivin johdanto-osan 53 kappaleen mukaan virhe voidaan katsoa vakavaksi, jos ostaja ei perustellusti voi enää luottaa myyjän kykyyn saattaa tavara sopimuksenmukaiseksi. Tällainen tilanne voi olla käsillä esimerkiksi silloin, jos virhe vaikeuttaa merkittävästi tavaran normaalia käyttöä, eikä ostajalta voida enää vaatia sitä, että hän luottaisi myyjän toteuttaman tavaran korjaamisen tai vaihtamisen ratkaisevan ongelman.¹⁸⁸ KSL 5 luvun 19 §:n 3 momentin mukaan ”tässä pykälässä säädettyä oikeutta purkaa kauppaa ei kuitenkaan ole, jos virhe on vähäinen. Myyjällä on todistustaakka siitä, että virhe on vähäinen.” Momenttia koskevien esitöiden mukaan virheen vähäisyyttä arvioitaessa tulee ottaa huomioon virheen kokonaismerkitys ostajalle. Virhe voi olla vähäinen esimerkiksi silloin, jos se on helposti ja nopeasti korjattavissa. Erilaiset pienet pintaviat voivat olla tällaisia luonteeltaan vähäisiä virheitä.¹⁸⁹ Lehtosen mukaan termillä ”vähäinen” tarkoitetaan auton virheen yhteydessä esimerkiksi sellaista vikaa, jolla on vähäinen merkitys auton ostajalle subjektiivisesti. Jos tällainen virhe on esimerkiksi vähäinen naarmu, vähäisyyden arviointiin tuo oman merkityksensä Lehtosen mukaan myös se, missä naarmu sijaitsee.¹⁹⁰ Siten huomaamattomassa paikassa olevalla naarmulla on luonnollisesti vähäisempi merkitys kuin näkyvässä paikassa olevalla.

Kuluttajariitalautakunta piti kaupan purkuun oikeuttavana olennaisena virheenä käytettynä maahantuodun auton osalta sitä, että auton todellinen ajomäärä oli noin 144 000

¹⁸⁷ HE 180/2021 vp, s. 56–57.

¹⁸⁸ HE 180/2021 vp, s. 57.

¹⁸⁹ HE 180/2021 vp, s. 57.

¹⁹⁰ Ks. Lehtonen 2022, Autokauppaan liittyvä kuluttajansuojalaki muuttuu, Purkukynnys madaltuu vielä entisestään.

kilometriä suurempi kuin myyjän kaupantekohetkellä ilmoittama. Kuluttaja oli ostanut kyseisen käytetyn auton autoliikkeestä 14 500 eurolla joulukuussa 2012, jolloin myynti-ilmoituksessa ja kauppasopimuksessa auton ajomääräksi ilmoitettiin 245 000 kilometriä. Helmikuussa 2013 kuluttajalle kuitenkin selvisi, että auton todellinen ajomäärä oli yli 390 000 kilometriä. Kuluttaja vaati asiassa kaupan purkua. Kuluttajariitalautakunta painottaa perusteluissaan, että auton ajomäärä on yksi keskeisimmistä seikoista kaupanteossa. Kuluttajariitalautakunta toteaa lisäksi, että todetulla virheellä on merkitystä myös auton odotettavissa olevan käyttöiän ja arvon kannalta, koska auton todellinen ajomäärä osoittautui lähes 60 prosenttia suuremmaksi kuin kauppasopimukseen oli merkitty. Näin ollen auton oletettavasta käyttöarvosta oli käytetty jo huomattavasti enemmän kuin mihin kuluttajalla oli ollut syytä kauppaa tehdessään varautua. Näihin perusteisiin nojaten kuluttajariitalautakunta katsoi, että virhe oli vähäistä suurempi, ja kuluttajalle oli muodostunut oikeus kaupan purkuun.¹⁹¹

Korkeimman oikeuden ratkaisussa KKO 1998:51 oli kysymys muun muassa siitä, että käytetyn auton kilometrimäärä poikkesi kaupantekohetkellä ilmoitetusta suhteellisesti arvioituna huomattavan paljon. Kauppasopimukseen kilometrimääräksi oli merkitty 49 000 kilometriä. Myöhemmin oli kuitenkin ilmennyt, että autolla oli todellisuudessa ajettu 73 000 kilometriä. Koska kaupan kohteena oli melko uusi ja vähän käytetty auto, korkein oikeus katsoi, että autossa oli virhe, jonka voitiin olettaa vaikuttaneen kauppahintaan. Näin ollen ostaja oli korkeimman oikeuden mukaan oikeutettu hinnanalennukseen riippumatta siitä, oliko kauppasopimukseen merkitty kauppahinta vastannut auton käypää arvoa kaupantekohetkellä. Myyjä oli vedonnut asiassa siihen, ettei oikea tieto auton kilometrimäärästä olisi vaikuttanut kauppahintaan. Lisäksi myyjä oli esittänyt väitteen, jonka mukaan ajokilometreihin liittyneestä virheestä huolimatta auton arvo oli vastannut kauppahintaa.

Kun asiaa käsiteltiin korkeimmassa oikeudessa, ilmeni uusi käänne ajokilometreihin liittyen. Osapuolet olivat nimittäin yksimielisiä siitä, että auton matkamittarin lukema

¹⁹¹ KRIL 25.7.2013 dnro 974/33/13.

oli ollut kauppaa tehdessä ainoastaan 22000 kilometriä. Oikeus totesikin, että osapuolet olivat siten olleet tietoisia, ettei matkamittari osoittanut auton todellisia kilometrejä ja päätteli osapuolten tarkoittaneen kauppasopimukseen merkityllä kilometrimäärällä nimenomaan auton todellisia ajokilometrejä. Korkein oikeus katsoi päätöksessään, ettei auto ole ollut sopimuksenmukainen, koska auton myöhemmin ilmennyt ajomäärä 73 000 kilometriä oli 24 000 kilometriä myyjän ilmoittamaa määrää enemmän. Näin ollen korkeimman oikeuden mukaan autossa oli kauppalain 17 §:n 1 ja 3 momenteissa sekä 18 §:n 1 momentissa tarkoitettu virhe.¹⁹²

Hinnanalennusta arvioidessaan korkein oikeus katsoi, että auton todellinen ajokilometrimäärä oli ollut sovittua huomattavasti suurempi myös suhteellisesti arvioiden, joten virheen voitiin olettaa vaikuttaneen myös kauppahintaan. Suhteellisuutta arvioidessaan korkein oikeus otti huomioon, että kaupan kohteena oli ollut verrattain uusi ja vähän käytetty auto. Näillä perusteilla oikeus katsoi, toisin kuin alemmat oikeusasteet, että ostaja oli oikeutettu hinnanalennukseen. Korkein oikeus totesi myös, että hinnanalennuksen kannalta ei ollut merkitystä sillä, vastasiko kauppasopimukseen merkitty hinta auton arvoa kaupantekohetkellä. Siten ajokilometreihin liittyneellä virheellä ja sen vaikutuksella auton todelliseen arvoon ei ollut hinnanalennuksen arvioinnissa merkitystä¹⁹³.

Hemmon mukaan korkeimmalla oikeudella on ollut kyseisessä tapauksessa ratkaistavanaan kaksi oikeuskysymystä, joista ensimmäinen koski virheen vaikutuksellisuutta. Toinena kysymyksenä tapauksessa oli hänen mukaansa tavaran objektiivisen arvon merkitys hinnanalennukselle. Virheen vaikutuksellisuudessa on Hemmon mukaan kysymys

¹⁹² Kauppalain 17 §:n 1 momentti kuuluu seuraavasti: "Tavaran on lajiltaan, määrältään, laadultaan, muilta ominaisuuksiltaan ja pakkaukseltaan vastattava sitä, mitä voidaan katsoa sovittun" ja 3 momentti seuraavasti: "Jos tavara poikkeaa siitä, mitä 1 tai 2 momentissa säädetään, siinä on virhe." Kauppalain 18 §:n 1 momentin mukaan "Tavarassa on myös virhe, jos se ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on antanut tavaran ominaisuuksista tai käytöstä tavaraa markkinoitaessa tai muuten ennen kaupantekoa ja joiden voidaan olettaa vaikuttaneen kauppaan."

¹⁹³ Ks. Hemmo n.d., kohta KKO 1998:51, alakohta Mistä tapauksessa on kysymys? Hinnanalennuksen laskemista koskeva kauppalain 38 § kuuluu seuraavasti: "Ostajan vaatiessa hinnanalennusta se lasketaan niin, että alennettun ja sopimuksen mukaisen hinnan välinen suhde vastaa virheellisen ja sopimuksen mukaisen tavaran arvon välistä suhdetta luovutusajankohtana."

siitä, että ”suoritukselle asetettavien vaatimusten ja toteutuneen suorituksen välillä oleva poikkeama” voi joissakin tapauksissa olla sen verran vähäinen, ettei ostajalla ole mahdollisuutta vedota hinnanalennuksen kaltaisiin oikeussuojakeinoihin¹⁹⁴. Oikeuskirjallisuudessa tämä tunnetaan Hemmon mukaan toleranssirajana¹⁹⁵, jonka rajojen sisälle kuuluvat poikkeamat eivät muodosta oikeutta vedota oikeussuojakeinoihin. Toleranssirajalla on merkitystä esimerkiksi silloin, kun halutaan ehkäistä vilpillisiin motiiveihin perustuvia virhevaatimuksia¹⁹⁶. Hemmo painottaa, että kyseinen korkeimman oikeuden ratkaisu oli perusteltu juuri siitä syystä, ettei vaikutuksettomasta virheestä muodostuisi perustetta, johon vetoamalla ostajan oikeussuojaa voitaisiin heikentää. Hemmo toteaa lisäksi, että vaikka myyjän ei todettukaan olleen tietoinen auton todellisesta kilometrimäärästä, hänen vastuulleen kuului kuitenkin kilometrimäärään sisältynyt riski ja auton piilevä arvonalennus.¹⁹⁷

Toisesta korkeimman oikeuden ratkaisemasta oikeuskysymyksestä Hemmo toteaa, että vaikutuksettoman virheen tapaan, myöskään auton merkittäviä arviointiongelmia sisältävä objektiivinen arvo ei voi olla sellainen peruste, johon myyjä voi vedota. Hemmo painottaa, että hinnanalennusseuraamuksen nimenomainen tarkoitus on säilyttää tavaran markkina-arvon ja kauppasopimuksessa olleen hinnan suhde¹⁹⁸. Siten kaupan mahdollinen edullisuus on ostajan etu, eikä sillä siten voi olla merkitystä hinnanalennusvastuuta pienentävänä tekijänä.¹⁹⁹ Hemmo näkee, että kyseisen korkeimman oikeuden ratkaisun tehtävä on muistuttaa ennen kaikkea hinnanalennusta koskevan

¹⁹⁴ Hemmo mainitsee esimerkkeinä oikeustapaukset KKO 1982 II 78 ja KKO 1991:31. Ensin mainitussa tapauksessa ostajat olivat kaupanteon jälkeen todenneet muun muassa, että omakotitalon pukuhuoneessa ollut takka olikin koristetakka. Korkein oikeus katsoi tapausta ratkaistessaan, että ostajien kaupanteon jälkeen toteamat seikat eivät olleet kaupan kohteen ja kauppahinnan näkökulmasta niin oleellisia, että niillä olisi ollut merkitystä kaupan lopputulokseen. Näin ollen ostajilla ei ollut asiassa oikeutta vahingonkorvauksiin. Toisena mainitussa tapauksessa asunto-osakkeiden kaupan jälkeen todettiin laskuvirhe, jonka seurauksena asunto-osakkeiden osuus yhtiön lainoista olikin 8 418 markkaa suurempi kuin ennen kauppaa ilmoitettu 50 114 markkaa. Korkein oikeus katsoi, että kyseinen eroavuus oli kuitenkin niin vähäinen, ettei sillä olisi ollut merkitystä kauppahintaan (490 000 markkaa). Näin ollen ostaja ei ollut oikeutettu asiassa hinnanalennukseen.

¹⁹⁵ Toleranssirajasta hinnanalennuksen osalta, ks. Sisula-Tulokas 1992, s. 125–127 ja 138–157.

¹⁹⁶ Hemmon mukaan tällainen motiivi voi olla esimerkiksi ostajan halu vältellä loppukauppahinnan maksamista, ks. Hemmo n.d., kohta KKO 1998:51, alakohta Mihin ratkaisu perustuu?

¹⁹⁷ Hemmo n.d., kohta KKO 1998:51, alakohta Mihin ratkaisu perustuu?

¹⁹⁸ Tässä viitataan kauppalain 38 §:ään.

¹⁹⁹ Hemmo n.d., kohta KKO 1998:51, alakohta Mihin ratkaisu perustuu?

sääntelyn kolmesta peruslähdekohdasta²⁰⁰. Nämä kolme Hemmon esittelemää perusasiaa ovat:

1. Myyjän tieto virheestä tai tiedon puuttuminen ei vaikuta hinnanalennuksen edellytyksiin.
2. Hinnanalennus tulee kysymykseen silloin, kun virhe olisi vaikuttanut kauppahintaan, ja voi sulkeutua pois, ellei tätä vaikutusta ole.
3. Hinnanalennus säilyttää virheettömän tavaran arvon ja sovitun kauppahinnan suhteen muuttamalla kauppahinnan määrää virheen merkitystä vastaavassa suhteessa.²⁰¹

Kyseiseen korkeimman oikeuden tapaukseen 1998:51 liittyen alemmissa oikeusasteissa oli ollut ratkaistavana kysymykset myös auton ajo-ohjaimen ja tyhjäkäyntiventtiilin virheellisyyksistä. Näiden virheiden osalta korkein oikeus hyväksyi alempien oikeusasteiden perustelut. Käräjäoikeuden perusteluissa todetaan, että asiassa oli jäänyt ostajan osalta näyttämättä, että ajo-ohjaimen virhe olisi ollut autossa piilevänä jo kaupantekohetkellä. Tämän lisäksi näyttämättä oli jäänyt, että virhe olisi ilmennyt niin pian kaupan teon jälkeen, että ostajalla olisi edelleen ollut oikeus saada asiassa hinnanalennusta myyjältä. Käräjäoikeuden mukaan ostaja ei myöskään ollut reklamoinut vioista kohtuullisessa ajassa. Myyjän edustajan mukaan ostaja oli maininnut auton käyntihäiriöstä ensimmäisen kerran syksyllä 1993, ja vian oli korjattu elokuussa 1994. Autosta oli tehty kaupat 27.5.1992. Käräjäoikeus toteaa myös, että ajo-ohjaimen vika ei ollut aiheuttanut tyhjäkäyntiventtiilien rikkoutumista, vaan kysymyksessä oli normaalista kulumisesta aiheutunut vika. Näihin perusteluihin nojaten käräjäoikeus katsoi, että kyse ei ollut myyjän vastuulle kuuluvasta virheestä kummankaan vian osalta.

²⁰⁰ Hemmo n.d., kohta KKO 1998:51, alakohta Mitä ratkaisusta seuraa?

²⁰¹ Hemmo n.d., kohta KKO 1998:51, alakohta Mitä ratkaisusta seuraa?

5 Yhteenveto

Tämän tutkielman tavoitteena on ollut tarkastella käytettyjä autoja myyvän autoliikkeen kuluttajansuojalain 5 luvun mukaista virhevastuuta sekä virheestä aiheutuvia seuraamuksia. Tutkimuksessa etsittiin vastauksia kysymyksiin:

1. Miten ja minkälaisissa tilanteissa elinkeinonharjoittajan virhevastuu ilmenee käytetyn auton kaupassa?
2. Mitä keinoja virheen oikaisemiseksi on käytettävissä?

Kuten tutkielman johdannossa todettiin, käytetyistä autoista tehdään eniten valituksia kuluttajaneuvontaan, mikä jo sinänsä puhuu tämän tutkielman aiheen ajankohtaisuuden puolesta. Ajankohtaisuutta on lisännyt entisestään uudistunut KSL 5 luku, jonka säännökset tulivat voimaan 1.1.2022. Tässä luvussa käydään yhteenvedonomaaisesti läpi vastauksia, joita tutkimuskysymyksiin löydettiin. Yhteenvedon ei ole tarkoitus olla tyhjentävä, joten se sisältää vain keskeisimmät havainnot. Yhteenvedon viitekehyksenä käytetään Kilpailu- ja kuluttajaviraston laatimaa ohjetta käytetyn auton virheestä²⁰².

Tutkielmassa selvisi, että käytetyn auton virhearvioinnin näkökulmasta keskeisimmät säännökset sisältyvät KSL 5 luvun 12 §:ään (tavaran ominaisuudet), 13 §:ään (yleinen virhesäännös), 15 §:ään (virheellisyyden määräävä ajankohta) sekä 15 a §:ään (takuu ja sen merkitys). Tutkielmassa käsiteltyjen virheen seuraamusten osalta keskeisimmät säännökset sisältyvät puolestaan KSL 5 luvun 18 §:ään (virheen oikaisu) sekä 19 §:ään (hinnanalennus ja kaupan purku). Lisäksi tutkielmassa nousi keskeisesti esiin KSL 5 luvun 16 a §:n virheilmoitusta koskeva sääntely.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen osalta voidaan tiivistetysti todeta, että autoliikkeen virhevastuu ilmenee käytetyn auton kaupassa ensinnäkin silloin, kun auto ei vastaa niitä tietoja, jotka myyjä on siitä ostajalle ennen kauppaa antanut. Tällaiset tiedot voi-

²⁰² Ks. Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2022, Käytetyn auton virhe.

vat liittyä esimerkiksi autossa oleviin vikoihin, varusteisiin tai auton ajomäärään. Kuitenkin silloin, jos myyjä on ennen kaupantekoa kertonut autossa olevasta virheestä, ja ostaja on suostunut kauppaan virheestä tietoisena, autossa ei ole myyjän vastuulle kuuluvaa virhettä. Myyjän virhevastuu täyttyy myös tilanteissa, joissa auto menee rikki ikäänsä ja ajomääräänsä nähden liian aikaisin. Kyse voi olla myös yksittäisestä auton osasta, joka menee rikki sen oletettuun kestoikään nähden ennenaikaisesti. Tällaisissa tilanteissa myyjänä toiminut autoliike vastaa virheestä kuluttajansuojalain virhesäännösten tai myöntämänsä takuun perusteella.

Normaalista kulumisesta aiheutuneet viat eivät kuulu myyjän virhevastuulle, vaikka ne ilmenisivät jo pian kaupanteon jälkeen. Kuitenkin jos näitä normaalista kulumisesta aiheutuvia vikoja ilmaantuu autossa lyhyen ajan sisällä useita, ja niistä aiheutuu huomattavat korjauskustannukset, autossa voi kuitenkin olla myyjälle kuuluva virhe. Tällaisen tilanteen kokonaisarviossa merkitystä on korjauskustannusten määrän lisäksi sillä, onko auto vikojen takia huonommassa kunnossa kuin ostajalla on ollut aihetta odottaa. Ostajan aiheellisia odotuksia arvioitaessa korostuu tapauskohtainen harkinta. Harkinnassa otetaan huomioon muun muassa auton ikä, hinta ja sillä ajettut kilometrit: Mitä vanhempi ja enemmän ajettu auto on kyseessä, sitä suurempaan määrään vikoja ostajan on syytä varautua. Uudemman, kalliimman ja vähemmän ajettun auton kohdalla ostaja voi puolestaan perustellusti odottaa, että vikoja on vähemmän.

Jos käytetyn auton takuu on voimassa, virheestä vastaa auton myynyt autoliike, maahantuojaja tai valmistaja takuuehdoista ilmenevällä tavalla. Mikäli takuunantaja kuitenkin osoittaa, että autoon takuuajana tullut virhe on aiheutunut todennäköisesti ostajan puolella olevasta syystä, kyse ei ole takuunalaisesta virheestä. Tällainen syy voi olla esimerkiksi öljynvaihtovälin laiminlyönti, mikä on johtanut moottorivaurioon. Kuten tutkielmassa selvisi, takuun on oltava ostajalle maksuton lisäetu. Lisäedulla tarkoitetaan takuun yhteydessä ensinnäkin sitä, että sen on oltava pidempi kuin yhden vuoden virheolettama-aika. Toiseksi takuun on taattava vähintään samat oikeudet, jotka kuluttajalla on KSL 5 luvun virhesäännösten perusteella. Takuun on oltava myös maksuton.

Maksuttomuus edellyttää sitä, että myyjä ei voi myydä ostajalle maksullisia lisäturvia, jotka sisältävät termin ”takuu”. Tällaiset turvat ovat kuluttajansuojalain vastaisia. Virheolettama-aikana autossa ilmenneen virheen oletetaan olleen olemassa jo luovutushetkellä kuitenkin virheolettamaa koskevassa säännöksessä mainitut poikkeustilanteet huomioon otettuna. Kuten tutkielmassa korostettiin, myyjän virhevastuu ei pääty takuun päättymiseen. Jotkut auton viat saattavat siten kuulua myyjän vastuulle vielä pitkänkin ajan kuluttua auton ostosta ja takuun päättymisestä. Tällaisia vikoja voivat olla esimerkiksi moottoriin ja vaihteistoon liittyvät viat.

Kuluttajansuojalain 5 luvun uudistuksessa kumottiin ”sellaisena kuin se on” -ehto, jota kuluttajariitalautakunta on vakiintuneesti soveltanut käytetyn auton virhearvioinnissa. Kumoamisen jälkeen käytetyn auton virheellisyyttä arvioidaan samoilla perusteilla kuin uuden auton virheellisyyttä. Nykyiseen sääntelyyn perustuvaa virhearvioinnin systematiikkaa tarkasteltiin tutkielman alaluvussa 3.3. Samassa alaluvussa käytiin lyhyesti läpi myös vanhan virhearvioinnin periaatteet. Kuten selvisi, nykyinen ja vanha virhesääntely nojaavat samoihin periaatteisiin: Lähtökohta arvioinnissa on aina myyjän ja ostajan välinen sopimus. Tavarán tulee siten olla sopimuksen mukainen. Sopimuksenmukaisuuden lisäksi tavarán tulee olla myös yleisten vaatimusten mukainen. Tässä tutkielmassa ratkaisukäytännön esimerkkeinä käytetyt kuluttajariitalautakunnan ratkaisut ilmentävät kuluttajariitalautakunnan vakiintunutta käytäntöä ”sellaisena kuin se on” -ehdon soveltamisesta käytetyn auton virhearvioinnissa. Kuten tutkielmassa todettiin, myyjän virhevastuu muodostui ehdon käytöstä huolimatta käytännössä samanlaiseksi kuin ilman ehtoakin. Johtopäätöksenä voidaan siten todeta, että KSL 5 luvun uudistuksesta ja ”sellaisena kuin se on” -ehdon kumoamisesta huolimatta virheen määrittelyssä käytettävät periaatteet ovat säilyneet käytännössä muuttumattomina.

Toista tutkimuskysymystä tutkielmassa tarkasteltiin perehtymällä virheen seuraamuksista virheen oikaisuun, hinnanalennukseen sekä kaupan purkuun. Kuten tutkielmassa selvisi, käytetyn auton virheen ensisijainen oikaisukeino on korjaaminen. Siten ostajan valinnanvapaudella korjaamisen ja uuteen vaihtamisen välillä ei ole välttämättä suurta

käytännön merkitystä. Jos virhe oikaistaan korjaamalla, korjaaminen on tehtävä kohtuullisessa ajassa, auton arvoa alentamatta ja aiheuttamatta ostajalle huomattavaa haittaa. Lisäksi on muistettava, että todistustaakka auton virheestä on lähtökohtaisesti ostajalla. Tämä tarkoittaa sitä, että auton virheellisyyden osoittaminen on ostajan vastuulla. Jos myyjä kiistää virhevastuunsa eikä suostu etsimään vikaa, ostaja voi virheen osoittamiseksi hankkia vikadiagnoosin ja korjauskustannusarvion muualta.

Hinnanalennusta käytetään virheen seuraamuksena sellaisten merkitykseltään vähäisten virheiden kohdalla, jotka eivät ole oikaistavissa korjaamalla tai vaihtamalla. Tällainen virhe voi olla esimerkiksi auton ajomäärään tai kolarihistoriaan liittyvä myyjän tiedonantovirhe. Kun arvioidaan hinnanalennuksen käyttämistä seuraamuksena, otetaan huomioon virheen kokonaismerkitys ostajalle. Mikäli virheellä on vähäistä suurempi merkitys, seuraamuksena voidaan käyttää hinnanalennuksen sijaan kaupan purkua. Kaupan purku saattaa tulla kyseeseen myös silloin, jos myyjä ei kykene korjaamaan virhettä tai sama virhe uusiutuu. Myös auton kohtuuttomat korjauskustannukset saattavat oikeuttaa kaupan purkuun. Erityisesti sellaiset käytetyn auton viat, joiden korjaaminen ei ole taloudellisesti tarkoituksenmukaista, saattavat tällaisen oikeuden muodostaa.

Lähteet

Aarnio, A. (2006). *Tulkinnan taito*. WSOY.

Autoalan tiedotuskeskus. (2019). *Autoalan liikevaihto*. Noudettu 2.5.2019 osoitteesta http://www.aut.fi/autoala_suomessa/autoalan_liikevaihto

Bärlund, J. (2020). 4. Kuluttajasopimukset teoksessa Villa, Seppo (toim.) *Yritysoikeus*. Alma Talent Oy.

HE 8/1977 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle kuluttajansuojalainsäädännöksi.

HE 93/1986 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle kauppalaiksi.

HE 360/1992 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi.

HE 89/2001 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta.

HE 157/2013 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi kuluttajansuojalain ja sähkömarkkinalain 88 §:n muuttamisesta.

HE 180/2021 vp. Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kuluttajansuojalain muuttamisesta.

Hemmo, M. (n.d.). KKO 1998:51 teoksessa Timonen, Pekka (toim.) *KKO:n ratkaisut kommentein*. Alma Talent Oy.

Hemmo, M. & Hoppu, K. (2021). *Sopimusoikeus* [päivittyvä teos]. Alma Talent Oy.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (2014). *Kuluttaja-asiamiehen linjaukset*. Noudettu 11.5.2019 osoitteesta <https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/julkaisut/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. (2018). *Kuluttajavinkki: Mitä kannattaa tietää kuluttajan oikeuksista?* Noudettu 20.10.2021 osoitteesta <https://www.kkv.fi/ajankohtaista/Uutiset/2018/20.4.2018-kuluttajavinkki-mita-kannattaa-tietaa-kaytetyn-auton-ostajan-oikeuksista/>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto. (2022) *Käytetyn auton virhe*. Noudettu 28.3.2022 osoitteesta <https://www.kkv.fi/kuluttaja-asiat/autot-ja-pysakointi/kaytetyt-autot/kaytetyn-auton-virhe/>

Kuluttaja-asiamiehen linjaus. (2007). *Virhevastuu ja takuu autokaupassa 12/2007* [päivitetty 9.12.2015]. Noudettu 2.5.2019 osoitteesta <https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/julkaisut/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/toimialakohtaiset/virhevastuu-ja-takuu-autokaupassa/#2>

Kuluttajariitalautakunta. (2018). *Kuluttaja vastaa vaihtoajoneuvosta*. Noudettu 29.3.2022 osoitteesta <https://www.kuluttajariita.fi/fi/index/tietoameista/tiedotteet/2018/kuluttajava-staavaihtoajoneuvosta.html>

Kuluttajariitalautakunta. (2020). *Ajoneuvon kauppa*. Noudettu 23.1.2022 osoitteesta https://www.kuluttajariita.fi/fi/index/yleisimmataiheet/ajoneuvonkauppa_1.html

Lahelma, M. (2012, 27. helmikuuta). Arviomuistio kuluttajansuojalain muutostarpeista. Oikeusministeriö. *Mietintöjä ja lausuntoja*, 9. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-179-1>

Lehtonen, P. (2019, 19. tammikuuta). *Myyjän vastuu autokaupassa*. Noudettu 29.3.2022 osoitteesta <https://lakilehtonen.fi/myyjan-vastuu-autokaupassa/>

Lehtonen, P. (2022, 11. helmikuuta). *Autokauppaan liittyvä kuluttajansuojalaki muuttuu*. Noudettu 21.2.2022 osoitteesta <https://lakilehtonen.fi/autokauppaan-liittyva-kuluttajansuojalaki-muuttuu/>

Myrsky, M. (2011). *Ennakkopäätökset verotuksessa*. (1. painos). Alma Talent Oy.

Peltonen, A. & Määttä, K. (2015). *Kuluttajansuojaoikeus*. (1. painos). Alma Talent Oy.

Saarnilehto, A. & Annola, V. (2018). *Sopimusoikeuden perusteet*. (8., uudistettu painos). Alma Talent Oy.

Sisula-Tulokas, L. (1992). *Hinnanalennus*. Lakimiesliiton kustannus.

Viitanen, K. (2020). VII Kuluttajaoikeus teoksessa Villa, Seppo (toim.) *Yritysoikeus*. Alma Talent Oy.

Wilhelmsson, T., Sevón, L., & Koskelo, P. (2006). *Kauppalain pääkohdat*. (Viides, uudistettu painos). Alma Talent Oy.

Oikeustapausluettelo

Euroopan unionin tuomioistuin

Asia C-497/13, *Faber*, EU:C:2015:357 s. 51

Korkein oikeus

9.6.1982 taltio 3479 KKO 1982 II 78 s. 68

12.3.1991 taltio 825 KKO 1991:31 s. 68

5.5.2003 taltio 1001 KKO 2003:44 s. 57

12.5.1998 taltio 1462 KKO 1998:51 s. 66

9.12.2008 taltio 2700 KKO 2008:107 s. 20

11.12.2012 taltio 2539 KKO 2012:101 s. 16

Hovioikeus

Vaasan HO 31.10.1991 t. 2032 s. 17

Markkinatuomioistuin

2/1983 s. 54

Kuluttajariitalautakunnan ratkaisut

KRIL 29.3.2005 dnro 03/33/2654 s. 51

KRIL 12.09.2008 dnro 3704/33/06 s. 50

KRIL 13.3.2009 dnro 381/33/08 s. 63

KRIL 6.10.2010 dnro 4227/33/09 s. 38

KRIL 7.2.2011 dnro 2672/33/10 s. 29

KRIL 25.7.2013 dnro 974/33/13 s. 65

KRIL 5.3.2014 dnro 1156/33/2013 s. 54

KRIL 5.3.2014 dnro 694/33/2013 s. 39

KRIL 21.5.2014 dnro 4119/33/2013 s. 47

KRIL 3.3.2016 dnro 374/33/201 s. 52

KRIL 28.10.2016 dnro 2339/33/2016 s. 42

Kuluttajavalituslautakunnan ratkaisut

KVL 15.3.2004 dnro 02/33/891	s. 62
KVL 22.6.2004 dnro 03/33/1684	s. 46
KVL dnro 88/33/1004	s. 55
KVL 15.3.2005 dnro 03/33/578	s. 30